

พุทธวจน

หมวดธรรม

เปิดธรรมที่ถูกปิด

ทาน

การได้

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทาน
เหมือนอย่างเราผู้ไซ้ร้ หากสัตว์เหล่านั้น ยังไม่ได้ให้ทานเสียก่อนก็จะไม่พึง
บริโภคนั้น มลทินคือความตระหนี่จะไม่พึงครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น

**แม้คำข่าวคือก่อนข่าวของสัตว์เหล่านั้น
จะฟังเหลืออยู่คำสุดท้ายก็ตาม
ถ้าปฏิคาหกของพวกเขายังมีอยู่
หากสัตว์เหล่านั้นยังไม่ได้แบ่งคำข่าวคำสุดท้ายเช่นนั้น
ก็จะไม่บริโภค.**

ภิกษุทั้งหลาย! แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายไม่รู้ผลแห่งการจำแนกทาน
เหมือนอย่างเรา รู้ ฉะนั้นสัตว์เหล่านั้นจึงไม่ได้ให้ทานก่อนบริโภค อนึ่ง มลทิน
คือความตระหนี่ จึงยังครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น.

พุทธวจน-หมวดธรรม

เปิดธรรมที่ถูกปิด

ฉบับ

๑๓

ทาน (การให้)

พุทธวจนสถาบัน

ร่วมกันมุ่งมั่นศึกษา ปฏิบัติ เผยแผ่คำของตถาคต

พุทธวจน

ฉบับ ๑๓ ทาน (การให้)

ข้อมูลธรรมะนี้ จัดทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชน
เป็นธรรมทาน

ลิขสิทธิ์ในต้นฉบับนี้ได้รับการสงวนไว้

ไม่สงวนสิทธิ์ในการจัดทำจากต้นฉบับเพื่อเผยแพร่ในทุกกรณี

ในการจัดทำหรือเผยแพร่ โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบ

เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล

ขอคำปรึกษาด้านข้อมูลในการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด
ติดต่อได้ที่

มูลนิธิพุทธโมฆณั โทรศัพท ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐-๙๕

พุทธวจนสมาคม โทรศัพท ๐๘ ๑๖๕๗ ๖๐๓๖

มูลนิธิพุทธวจน โทรศัพท ๐๘ ๑๔๕๗ ๒๓๕๒

คุณศรชา โทรศัพท ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑

คุณอารีวรรณ โทรศัพท ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘

ปีที่พิมพ์ ๒๕๕๗

ศิลปกรรม ณรงค์เดช เจริญपालะ, สันติ ทองสุข

จัดทำโดย มูลนิธิพุทธโมฆณั

(เว็บไซต์ www.buddhakos.org)

สำหรับผู้ต้องการปฏิบัติธรรม ติดต่อได้ที่

ศูนย์ปฏิบัติพุทธวจน (Buddhawajana Training Center)

ซอยคลองสี่ตะวันออก ๗๓ หมู่ ๑๕ คลองสี่ อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

โทรศัพท์ ๐๙ ๒๙๑๒ ๓๖๕๗, ๐๙ ๒๙๑๒ ๓๗๒๑, ๐๙ ๒๙๑๒ ๓๔๗๑

คำอนุโมทนา

ขออนุโมทนากับคณะงานธรรมะ ผู้จัดทำหนังสือ พุทธวจน ฉบับ ทาน (การให้) ที่มีความตั้งใจและมีเจตนา อันเป็นกุศลในการเผยแผ่คำสอนของตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะที่ออกจากพระโอษฐ์ของพระองค์เอง ที่ท่านตรัสในแง่มุมของท่าน เพื่อที่เราจะได้เข้าใจผลและอานิสงส์ของท่านแบบต่างๆ เพราะโดยปกติทั่วไป คนส่วนใหญ่ก็นิยมการให้ทานอยู่เนืองนิตย์ ทานจึงเป็นเรื่องที่ใกล้ตัวของเรามาก แต่หลายคนก็ยังไม่ทราบว่า การให้ทานที่มีผลมากจะต้องประกอบด้วยเหตุอะไรบ้าง และเราก็ไม่เคยทราบมาก่อนว่า จะต้องวางจิตอย่างไรเวลาให้ทาน เพื่อจะได้อานิสงส์สูงสุด คือ ความไม่ตาย จากการให้ทานนั้น

ด้วยเหตุที่ได้กระทำมาแล้วนี้ ขอจงเป็นเหตุปัจจัย ให้ผู้มีส่วนร่วมในการทำหนังสือ และผู้ที่ได้อ่าน ได้ศึกษา ได้นำไปปฏิบัติ พึงสำเร็จสมหวัง พบความเจริญรุ่งเรืองของชีวิตได้จริงในทางโลก และได้ดวงตาเห็นธรรม สำเร็จผลยังนิพพาน สมดังความปรารถนาที่ได้สร้างมาอย่างดีแล้ว ด้วยเทอญ

ขออนุโมทนา
ภิกขุชุตติภทธี โสตุถิมโล

อักษรย่อ

เพื่อความสะดวกแก่ผู้ที่ยังไม่เข้าใจเรื่องอักษรย่อ
ที่ใช้หมายแทนชื่อคัมภีร์ ซึ่งมีอยู่โดยมาก

มหาวิ. วิ.	มหาวิภังค์	วินัยปิฎก.
ภิกขุณี. วิ.	ภิกขุณีวิภังค์	วินัยปิฎก.
มหา. วิ.	มหาบรรค	วินัยปิฎก.
จุลล. วิ.	จุลบรรค	วินัยปิฎก.
ปริวาร. วิ.	ปริวารบรรค	วินัยปิฎก.
สี. ที.	สีลขันธบรรค	ทีฆนิกาย.
มหา. ที.	มหาบรรค	ทีฆนิกาย.
ปา. ที.	ปาฎีกบรรค	ทีฆนิกาย.
มู. ม.	มूलปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
ม. ม.	มัชฌิมปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
อุปริ. ม.	อุปริปัณณาสก์	มัชฌิมนิกาย.
สคาถ. สั.	สคาถบรรค	สังยุตตนิกาย.
นิทาน. สั.	นิทานบรรค	สังยุตตนิกาย.
ขนธ. สั.	ขันธวารบรรค	สังยุตตนิกาย.
สพา. สั.	สพายตนบรรค	สังยุตตนิกาย.
มหาวาร. สั.	มหาวารบรรค	สังยุตตนิกาย.
เอก. อঁ.	เอกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ทุก. อঁ.	ทุกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ติก. อঁ.	ติกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
จตุกก. อঁ.	จตุกกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.

ปญจก. อ.	ปัญจกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
จก. อ.	จกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
สตุตก. อ.	สัตตกนิบาต	อังคุตตรนิกาย
อฎฐก. อ.	อฎฐกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
นวก. อ.	นวกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ทสก. อ.	ทสกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
เอภาทสก. อ.	เอภาทสกนิบาต	อังคุตตรนิกาย.
ขุ. ขุ.	ขุททกปาฐะ	ขุททกนิกาย.
ธ. ขุ.	ธรรมบท	ขุททกนิกาย.
อุ. ขุ.	อุทาน	ขุททกนิกาย.
อิติวุ. ขุ.	อิติวุตตกะ	ขุททกนิกาย.
สุตต. ขุ.	สุตตนิบาต	ขุททกนิกาย.
วิมาน. ขุ.	วิมานวัตถุ	ขุททกนิกาย.
เปต. ขุ.	เปตวัตถุ	ขุททกนิกาย.
เถร. ขุ.	เถรคาถา	ขุททกนิกาย.
เถรี. ขุ.	เถรีคาถา	ขุททกนิกาย.
ชา. ขุ.	ชาดก	ขุททกนิกาย.
มหานี. ขุ.	มหานิทเทศ	ขุททกนิกาย.
จุพนี. ขุ.	จุพนิทเทศ	ขุททกนิกาย.
ปฎิสม. ขุ.	ปฎิสัมภิทามรรค	ขุททกนิกาย.
อปท. ขุ.	อปทาน	ขุททกนิกาย.
พทุทว. ขุ.	พทุทวงส์	ขุททกนิกาย.
จரிய. ขุ.	จரியปิฎก	ขุททกนิกาย.

ตัวอย่าง : ๑๔/๑๗๑/๒๔๕ ให้อ่านว่า

ไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ เล่ม ๑๔ หน้า ๑๗๑ ข้อที่ ๒๔๕

คำนำ

บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทานโดยมีความหวังผล ให้ทานโดยมีจิตผูกพันในผล ให้ทานโดยมุ่งการสั่งสม (บุญ) ให้ทานโดยคิดว่า “เราตายไปจักได้เสวยผลของทานนี้” เขาให้ทานนั้นแล้ว เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าจาดุมหาราชิกา เขาสันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้...

ปุถุชนผู้ได้สดับและได้ศึกษาในธรรมวินัยที่ตถาคตได้บัญญัติไว้ จึงจะทราบว่าการวางจิตเมื่อให้ทาน ดังที่กล่าวมาข้างต้น เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้ทานเช่นนั้น ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ให้แล้ว มีผลมาก แต่ไม่มีอานิสงส์มาก

ปุถุชนผู้ได้สดับ จึงจะทราบว่า ศีลห้าเป็นมหาทาน

ปุถุชนผู้ได้สดับ พึงให้ทานในเขตที่ให้แล้วมีผลมาก คือ ในพระอริยบุคคลทั้งหลายตามกาลอันควร อันเป็นการบำรุงตถาคตหรือสาวกของตถาคต (ปาริจริยานุตตริยะ)

พุทธวจน ฉบับ “ทาน (การให้)” ได้รวบรวมไว้ซึ่งสิ่งอันตถาคตได้ภายิตไว้ ได้กล่าวไว้ ว่าตถาคตได้ภายิตไว้ ได้กล่าวไว้ และรวบรวมสิ่งอันตถาคตได้บัญญัติไว้ ว่าตถาคตได้บัญญัติไว้ อันเนื่องด้วยเหตุมีประมาณต่างๆ แห่ง

“ทาน (การให้)” อย่างละเอียดครบถ้วน เช่น ความหมาย
ของทาน องค์ประกอบของการให้ทานแล้วมีผลมาก ผลและ
อานิสงส์ของทานแบบต่าง ๆ

เพื่อประโยชน์เกื้อกูลแก่ผู้ที่ได้เข้ามาศึกษา จะได้
ทราบถึงสัจจะความจริงและประพฤติปฏิบัติตาม อันจะเป็น
เหตุ เป็นปัจจัยให้ทานเช่นนั้น มีผลมาก มีอานิสงส์มาก เช่น
การให้ทานเป็นเครื่องปรุงแต่งจิต คือ ตั้งจิตละความตระหนี่
อันเป็นมลทิน จะได้เป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ความ
เป็นอย่างนี้

สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สมบูรณ์ด้วยทัสสนะ
มีปัญหา เป็นบัณฑิต พึงมีสิ่งทีประเสริฐกว่าทาน เป็นประโยชน์
เป็นอานิสงส์ที่มุ่งหมาย

ที่สุดของทาน คือ เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ
อันประเสริฐยิ่ง คือ ความสลละคืนอุปัทพ์ทั้งปวง เพื่อถึง
ความเป็นอีกไม่ได้ มีความไม่เกิดต่อไป เป็นธรรมดา
นั่นคือ นิพพาน.

สารบัญ

ความหมายของท่าน	๑
๑. ทาน (การให้) เป็นอย่างไร	๒
๒. จาคะ (การบริจาค) เป็นอย่างไร	๓
ทำไมจึงให้ทาน	๕
๓. ผลแห่งทานในปัจจุบันและสัมปรายะ	๖
๔. อานิสงส์แห่งการให้ทาน	๗
๕. ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่า ให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณ	๘
๖. ผู้ให้ข้าวยาก ก็ชื่อว่า ให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณ	๑๐
๗. ผู้ให้ของที่พอใจย่อมได้ของที่พอใจ	๑๑
๘. การให้ทานเป็นเหตุให้เกิดทรัพย์	๑๒
๙. ความต่างกันระหว่างผู้ให้และผู้ไม่ให้	๑๓
๑๐. หากสัตว์ทั้งหลาย รู้ผลแห่งการจำแนกทาน	๑๖
๑๑. สังคหัตถุ (ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์)	๑๘
๑๒. ธรรมที่บัณฑิตบัญญัติไว้	๒๐
๑๓. ลักษณะผู้มีศรัทธาเลื่อมใส	๒๑
๑๔. ปฏิปทาสมควรแก่คุณหัตถ์	๒๒
๑๕. การเกี่ยวข้อกันของนักบวชกับคุณหัตถ์	๒๓
๑๖. หลักในการจัดสรรทรัพย์	๒๔
๑๗. การใช้สอยโภคทรัพย์โดยไม่สูญเปล่า	๒๗
๑๘. หลักดำรงชีพเพื่อประโยชน์สุขในสัมปรายะ	๒๙
๑๙. การสงเคราะห์ผู้ล่วงลับ	๓๑
๒๐. การสงเคราะห์เทวดา	๓๗

๒๑. ความตระหนี่ ขวากันการทำให้แจ้งซึ่งมรรคผล	๓๘
๒๒. ความตระหนี่คือมลทิน	๓๙
๒๓. เหตุให้ไปนรก-สวรรค์	๔๐
๒๔. วิบากของคนตระหนี่และไม่ตระหนี่	๔๒
๒๕. ทรัพย์ในอริยวินัย (นัยที่ ๑)	๔๔
๒๖. ทรัพย์ในอริยวินัย (นัยที่ ๒)	๔๗
๒๗. ประโยชน์ของการสร้างวิหาร	๕๑
๒๘. จาคานุสสติ	๕๒

เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน ๕๕

๒๙. เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๑)	๕๖
๓๐. เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๒)	๕๗
๓๑. เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๓)	๕๘
๓๒. เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๔)	๖๐

ผล/อานิสงส์ของทานแบบต่าง ๆ ๖๕

๓๓. ผลแห่งทาน	๖๖
๓๔. มหาทาน	๗๑
๓๕. สัตส่วนของทาน คือ ภาวนา	๗๕
๓๖. ความสงสัยในทานของเทวดา	๗๙
๓๗. ผู้ประสพบุญเป็นอันมาก	๘๐
๓๘. ผลของการต้อนรับบรรพชิตด้วยวิธีที่ต่างกัน	๘๒
๓๙. ทานที่ให้แล้วมีผลน้อย	๘๕

ทานของอัสปบุรุษและสัปบุรุษ ๘๗

- ๔๐. ทานของคนไม่ดี หรือ ทานของคนดี ๘๘
- ๔๑. ทานของคนดี (นัยที่ ๑) ๘๙
- ๔๒. ทานของคนดี (นัยที่ ๒) ๙๐
- ๔๓. ประโยชน์เกื้อกูลของสัปบุรุษ ๙๒
- ๔๔. กลิ่นที่หอมทวนลม ๙๔

ผลกระทบทั้งดีและไม่ดีจากการให้ทานมีไหม ๙๗

- ๔๕. สังคมเลว เพราะคนดีอ่อนแอ ๙๘
- ๔๖. หลักการกำจัดเสี้ยนหนาม (คนไม่ดี) ๑๐๐
- ๔๗. กรณีศึกษา เรื่องภิกษุชาวกรุงโกสัมพีแตกสามัคคีกัน ๑๐๒

ควรให้ทานที่ใด ๑๐๗

- ๔๘. ควรให้ทานในที่ใด (นัยที่ ๑) ๑๐๘
- ๔๙. ควรให้ทานในที่ใด (นัยที่ ๒) ๑๑๒
- ๕๐. ไม่ควรห้ามผู้อื่นให้ทาน ๑๑๔
- ๕๑. นาดิ หรือ นาเลว ๑๑๖
- ๕๒. ผู้รับทาน กับผลที่ได้ (นัยที่ ๑) ๑๑๘
- ๕๓. ผู้รับทาน กับผลที่ได้ (นัยที่ ๒) ๑๑๙

องค์ประกอบของทานที่ให้แล้วมีผลมาก ๑๒๓

- ๕๔. องค์ประกอบของทานที่ให้แล้วมีผลมาก (นัยที่ ๑) ๑๒๔
- ๕๕. องค์ประกอบของทานที่ให้แล้วมีผลมาก (นัยที่ ๒) ๑๒๗
- ๕๖. การวางจิตเมื่อให้ทาน ๑๒๙

๕๗. ผลของทานกับผู้รับ	๑๓๓
๕๘. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑)	๑๓๘
๕๙. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๒)	๑๔๑
๖๐. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๓)	๑๔๒
๖๑. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๔)	๑๔๓
๖๒. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๕)	๑๔๔
๖๓. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๖)	๑๔๕
๖๔. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๗)	๑๔๖
๖๕. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๘)	๑๔๘
๖๖. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๙)	๑๕๑
๖๗. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๐)	๑๕๒
๖๘. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๑)	๑๕๓
๖๙. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๒)	๑๕๕
๗๐. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๓)	๑๕๗
๗๑. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๔)	๑๕๙
๗๒. ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๕)	๑๖๐
๗๓. ลักษณะของภิกษุผู้มีศีล	๑๖๖

การให้ทานอันเป็นอริยะ ๑๗๓

๗๔. ธรรมทานเลิศกว่าอามิสทาน	๑๗๔
๗๕. ธรรมทานเลิศกว่าทานทั้งหลาย	๑๗๕
๗๖. การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๑)	๑๘๐
๗๗. การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๒)	๑๘๑
๗๘. การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๓)	๑๘๓
๗๙. สิ่งทีประเสริฐกว่าทาน	๑๘๖

ภาคผนวก

๑๘๗

๘๐. เจริญเมตตาจิตมีผลมากกว่าให้ทาน	๑๘๘
๘๑. ผลของการเจริญเมตตา	๑๘๙
๘๒. วิธีการเจริญเมตตาและการเจริญพรหมวิหาร	๑๙๐
๘๓. การรับที่ไม่เป็นธรรม หรือ การรับที่เป็นธรรม	๑๙๔
๘๔. การเกี่ยวข้องกับเงินทองของภิกษุ	๑๙๖
๘๕. ข้อปฏิบัติในการอนุโมทนาของภิกษุ	๒๐๐
๘๖. ข้อปฏิบัติในการขอสิ่งของ ต่อผู้ปวารณาของภิกษุ	๒๐๑
๘๗. เหตุให้ค้าขายได้กำไร หรือ ขาดทุน	๒๐๒
๘๘. เหตุแห่งความเจริญขึ้นและความถุกทำลายแห่งสกุล	๒๐๔

หมายเหตุผู้รวบรวม

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ บางส่วนได้ปรับสำนวนต่าง จากฉบับหลวง โดยเทียบเคียงจากทุกสำนัก (ฉบับสยามรัฐ, ฉบับหลวง, ฉบับมหามงกุฎฯ, ฉบับมหาจุฬาฯ, ฉบับเฉลิมพระเกียรติ, ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์แห่งประเทศไทย) เพื่อให้สอดคล้องกับบาลี และความเชื่อมโยงของพุทธวจนให้มากที่สุด

ความหมายของท่าน

ทาน (การให้) เป็นอย่างไร

๐๑

-บาลี อุปวิ. ม. ๑๔/๓๗๖/๕๗๗.

มาณพ! บุคคลบางคนในโลกนี้จะเป็นสตรีก็ตาม บุรุษก็ตาม ย่อมเป็นผู้ให้ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีป โคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาตายไป จะเข้าถึงสุคติ-โลกสวรรค์ เพราะกรรมนั้น อันเขาให้พร้อมพร้อมสมาทาน ไว้อย่างนี้ หากตายไป ไม่เข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ถ้ามาเป็น มนุษย์เกิด ณ ที่ใด ๆ ในภายหลัง จะเป็นคนมีโภคทรัพย์มาก.

จาคะ (การบริจาค) เป็นอย่างไร

๐๒

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๕/๖๑.

คหบดี! ก็จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค)
เป็นอย่างไร

อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ มีใจปราศจากมลทินคือ
ความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็น
ประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ
ยินดีในการให้และการแบ่งปัน นี้เรียกว่า จาคสัมปทา.

ทำไมจึงให้ทาน

ผลแห่งทานในปัจจุบันและสัมปรายะ | ๐๓

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๔๑/๓๔.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! พระผู้มีพระภาคทรงสามารถบัญญัติผลแห่งทานที่จะพึงเห็นได้ในปัจจุบันหรือหนอ.

สามารถ สีหะ!

สีหะ! ทายกผู้เป็นทานบดี ย่อมเป็นที่รักที่ชอบใจของชนเป็นอันมาก แม้ข้อนี้เป็นผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง.

อีกประการหนึ่ง สัปบุรุษผู้สงบบ่อมคบหาทายกผู้เป็นทานบดี แม้ข้อนี้ก็เป็ผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง.

อีกประการหนึ่ง กิตติศัพท์อันงามของทายกผู้เป็นทานบดีย่อมขจร แม้ข้อนี้ก็เป็ผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง.

อีกประการหนึ่ง ทายกผู้เป็นทานบดี จะเข้าไปสู่ที่ประชุมใด ๆ คือที่ประชุมกษัตริย์ พราหมณ์ คหบดี สมณะ ก็ย่อมเป็นผู้องอาจไม่เก้อเขินเข้าไป แม้ข้อนี้ก็เป็ผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง.

อีกประการหนึ่ง ทายกผู้เป็นทานบดี เมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ แม้ข้อนี้ก็เป็ผลแห่งทานที่จะพึงได้ในสัมปรายะ.

อานิสงส์แห่งการให้ทาน

๐๕

-บาลี ปฎจก. อ. ๒๒/๔๓/๓๕

ภิกษุทั้งหลาย! อานิสงส์แห่งการให้ทาน ๕ ประการ
นี้มีอยู่ ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักที่ชอบใจของชนเป็นอันมาก
- (๒) สัปบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน
- (๓) กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมจรทั่วไป
- (๔) ผู้ให้ทานย่อมไม่เหินห่างจากธรรมของคฤหัสถ์
- (๕) ผู้ให้ทานเมื่อตายไปย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล อานิสงส์แห่งการให้ทาน
๕ ประการ.

ผู้ให้ทานย่อมเป็นที่รักของชนเป็นอันมาก ชื่อว่า
ดำเนินตามธรรมของสัปบุรุษ สัปบุรุษผู้สงบ ผู้สำรวจอินทรีย์
ประกอบพรหมจรรย์ ย่อมคบหาผู้ให้ทานทุกเมื่อ สัปบุรุษ
เหล่านั้นย่อมแสดงธรรมเป็นที่บรรเทาทุกข์ทั้งปวงแก่เขา
เขาได้ทราบชัดแล้ว ย่อมเป็นผู้หาอาสวะมิได้ ปรินิพพาน
ในโลกนี้.

ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่า

ให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ และปฏิภาณ

๐๕

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๔/๕๙.

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๔๔/๓๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าย่อมให้ฐานะ ๔ อย่างแก่ปฏิกาคก ๔ อย่างเป็นอย่างใด คือ ให้อายุ ให้วรรณะ ให้สุขะ ให้พละ ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งอายุอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้วรรณะแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งวรรณะอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้สุขแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสุขอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้พละแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งพละอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลาย! ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าย่อมให้ฐานะ ๔ อย่างนี้แลแก่ปฏิกาคก.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้ใดยอมให้โภชนะโดยเคารพ ตามกาลอันควร แก่ท่านผู้สำรวม บริโภคโภชนะที่ผู้อื่นให้เป็นอยู่ ผู้นั้นชื่อว่าให้ฐานะทั้ง ๔ อย่าง คือ อายุ วรรณะ สุขะ และพละ

ผู้มีปกติให้อายุ วรรณะ สุขะ พละ จะเกิดในที่ใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศในที่นั้น ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าให้ฐานะ ๕ อย่าง
แก่ปฏิกาคหก ๕ อย่างเป็นอย่างใด คือ ให้อายุ ให้วรรณะ ให้
สุข ให้กำลัง ให้ปฏิภาณ ครั้นให้อายุแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วน
แห่งอายุอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้วรรณะแล้ว
ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งวรรณะอันเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์
ครั้นให้สุขแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งสุขอันเป็นทิพย์หรือเป็น
ของมนุษย์ ครั้นให้กำลังแล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งกำลังอัน
เป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์ ครั้นให้ปฏิภาณแล้ว ย่อมเป็น
ผู้มีส่วนแห่งปฏิภาณอันเป็นเป็นทิพย์หรือเป็นของมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลาย! ผู้ให้โภชนะ ชื่อว่าย่อมให้ฐานะ
๕ อย่างนี้แลแก่ปฏิกาคหก.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้มีปัญญา ให้อายุย่อมได้อายุ ให้กำลังย่อมได้กำลัง
ให้วรรณะย่อมได้วรรณะ ให้ปฏิภาณย่อมได้ปฏิภาณ ให้สุข
ย่อมได้สุข ครั้นให้อายุ กำลัง วรรณะ สุข และปฏิภาณแล้ว
จะเกิดในที่ใดๆ ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศในที่นั้น ๆ .

ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ

๐๗

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๕๓/๔๔.

... ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ใดยอมให้เครื่องนุ่งห่ม ที่นอน ข้าว น้ำ และปัจจัยมีประการต่างๆ ด้วยความพอใจ ในท่านผู้ประพฤติตรง สิ่งของที่ให้ไปแล้วนั้นย่อมเป็นของที่บริจาคนั้นแล้ว สละแล้วไม่คิดเอาคืน ผู้นั้นเป็นสัพบุรุษ ทราบชัดว่าพระอรหันต์เปรียบด้วยนาบุญ บริจาคสิ่งที่บริจาคนั้นได้ยากแล้ว เชื่อว่าผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ดังนี้.

... ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดี ย่อมได้ของที่ดี และผู้ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงสถานที่ประเสริฐ นรชนใดให้ของที่เลิศ ให้ของที่ดี และให้ของที่ประเสริฐ นรชนนั้นจะบังเกิด ณ ที่ใด ๆ ย่อมมีอายุยืน มียศ ดังนี้.

การให้ทานเป็นเหตุให้เกิดทรัพย์

๐๘

-บาลี อูปริ. ม. ๑๔/๓๗๖/๕๗๗.

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๒๗๘/๑๙๗.

มัลลิกา! มาตุคามบางคนในโลกนี้ไม่เป็นผู้มักโกรธ ไม่มากไปด้วยความคับแค้นใจ ถูกว่าแม้มากก็ไม่ขัดเคือง ไม่ฉุนเฉียว ไม่กระฟัดกระเฟียด ไม่กระด้างกระเดื่อง ไม่แสดงความโกรธ ความขัดเคืองและความไม่พอใจให้ปรากฏ และเป็นผู้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์ ถ้ามาตุคามนั้นจตุตจาก อัธยาศัยแล้ว มาสู่ความเป็นอย่างนี้ กลับมาเกิดในที่ใด ๆ ย่อมเป็นผู้มีรูปร่าง น่าดู น่าชม ประกอบด้วยความเป็นผู้มีผิวพรรณงามยิ่งนัก ทั้งเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคสมบัติ มากและสูงศักดิ์.

माणพ! ปฏิปทาที่เป็นไปเพื่อความมีโภคทรัพย์ มากนี้ คือ การให้ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟ แก่สมณะหรือพราหมณ์.

ความต่างกันระหว่างผู้ให้และผู้ไม่ให้ | ๐๙

-บาลี ปฎยจก. อ. ๒๒/๓๔/๓๑.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ขอประทานพระวโรกาส สวากของ
พระผู้มีพระภาค ๒ คน มีศรัทธา มีศีล มีปัญญาเท่า ๆ กัน คนหนึ่งเป็นผู้ให้
คนหนึ่งเป็นผู้ไม่ให้ คนทั้งสองนั้น เมื่อตายไป พึงเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นเทวดาเหมือนกัน จักมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ.

สุมนา! คนทั้งสองนั้นจักมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ
ผู้ให้ที่เป็นเทวดา ย่อมข่มเทวดาผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการ
คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ และอธิปไตยที่เป็นทิพย์.

สุมนา! ผู้ให้ที่เป็นเทวดา ย่อมข่มเทวดาผู้ไม่ให้
ด้วยเหตุ ๕ ประการนี้.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็ถ้าเทวดาทั้งสองนั้นจุติจากเทวโลก
นั้นแล้ว มาสู่ความเป็นมนุษย์ แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นมนุษย์เหมือนกัน
พึงมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ.

สุมนา! คนทั้งสองนั้นพึงมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ
ผู้ให้ที่เป็นมนุษย์ ย่อมข่มมนุษย์ผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการ
คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ และอธิปไตยที่เป็นของมนุษย์.

สุมนา! ผู้ให้ที่เป็นมนุษย์ ย่อมข่มมนุษย์ผู้ไม่ให้
ด้วยเหตุ ๕ ประการนี้.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็ถ้าคนทั้งสองนั้นออกบวช แต่คนทั้งสองนั้น ทั้งที่เป็นบรรพชิตเหมือนกัน พึงมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ.

สุมนา! คนทั้งสองนั้นพึงมีความพิเศษแตกต่างกัน คือ ผู้ให้ที่เป็นบรรพชิต ย่อมข่มบรรพชิตผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการ คือ

(๑) เธอใช้สอยจีวร ส่วนมากเพราะถูกเขาอ่อนวอน ที่ไม่ถูกใครอ่อนวอนให้ใช้สอยนั้นเป็นส่วนน้อย

(๒) เธอฉันทินทบาท ส่วนมากเพราะถูกเขาอ่อนวอน ที่ไม่ถูกใครอ่อนวอนให้ฉันทินทนั้นเป็นส่วนน้อย

(๓) เธอใช้สอยเสนาสนะ ส่วนมากเพราะถูกเขาอ่อนวอน ที่ไม่ถูกใครอ่อนวอนให้ใช้สอยนั้นเป็นส่วนน้อย

(๔) เธอบริโภคยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค ส่วนมากเพราะถูกเขาอ่อนวอน ที่ไม่ถูกใครอ่อนวอนให้บริโภคนั้นเป็นส่วนน้อย

(๕) เมื่ออยู่ร่วมกับเพื่อนพรหมจรรย์เหล่าใด เพื่อนพรหมจรรย์เหล่านั้นก็ประพฤติดูเธอด้วยกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม เป็นที่พอใจเป็นส่วนมาก ไม่เป็นที่พอใจเป็นส่วนน้อย ย่อมนำสิ่งเป็นที่พอใจมาเป็นส่วนมาก ย่อมนำสิ่งไม่เป็นที่พอใจมาเป็นส่วนน้อย

สุมนา! ผู้ให้ที่เป็นบรรพชิต ย่อมข่มบรรพชิตผู้ไม่ให้อด้วยเหตุ ๕ ประการนี้.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ก็ถ้าคนทั้งสองนั้นบรรลुเป็นพระอรหันต์ แต่คนทั้งสองนั้นทั้งที่ได้บรรลुเป็นพระอรหันต์เหมือนกัน ทั้งมีความพิเศษแตกต่างกันหรือ.

สุมนา! ข้อนี้ เราไม่กล่าวว่า มีความพิเศษแตกต่างกันใด ๆ ในวิมุตติกับวิมุตติ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! นำอัครจริย ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ไม่เคยมี ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ข้อนี้กำหนดได้ว่า บุคคลควรให้ทาน ควรทำบุญ เพราะบุญเป็นอุปการะแม่แก่เทวดา แม่แก่นุชย์ แม่แก่บรรพชิต.

อย่างนั้น สุมนา! อย่างนั้น สุมนา!

บุคคลควรให้ทาน ควรทำบุญ เพราะบุญเป็นอุปการะแม่แก่เทวดา แม่แก่นุชย์ แม่แก่บรรพชิต.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ดวงจันทร์ปราศจากมลทิน เดินไปในอากาศย่อมสว่างกว่าหมู่ดาวทั้งปวงในโลกด้วยรัศมี ฉันทิใด บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีล มีศรัทธา ก็ฉันทินั้น ย่อมไพโรจน์กว่าผู้ตระหนี่ทั้งปวงในโลกด้วยจาคะ (การบริจาค)

เมฆที่ลอยไปตาม อากาศ มีสายฟ้าพลับพลึง มีข้อตั้งร้อย ตกรดแผ่นดินเต็มทีตอนและที่ลุ่ม ฉันทิใด สาวกของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้สมบูรณ์ด้วยทัสสนะ เป็นบัณฑิต ก็ฉันทินั้น ย่อมข่มผู้ตระหนี่ได้ด้วยฐานะ ๕ ประการ คือ อายุ วรรณะ สุข ยศ และเปี่ยมด้วยโภคะ ละโลกนี้ไปแล้ว ย่อมบันเทิงใจในสวรรค์ ดังนี้.

หากสัตว์ทั้งหลาย รู้ผลแห่งการจำแนกทาน

๑๐

-บาลี ขุ. ขุ. ๒๕/๒๔๓/๒๐๔.

ภิกษุทั้งหลาย! ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างเราرضไร หากสัตว์เหล่านั้นยังไม่ได้ให้ทานเสียก่อน ก็จะไม่พึงบริโภคนิ่ง มลทินคือความตระหนี่จะไม่พึงครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น แม้คำข้าวคือก้อนข้าวของสัตว์เหล่านั้นจะพึงเหลืออยู่คำสุดท้ายก็ตาม ถ้าปฏิกาคของพวกเขายังมีอยู่ หากสัตว์เหล่านั้นยังไม่ได้แบ่งคำข้าวคำสุดท้ายนั้น (ให้แก่ปฏิกาค) ก็จะไม่บริโภคนิ่ง.

ภิกษุทั้งหลาย! แต่เพราะสัตว์ทั้งหลายไม่รู้ผลแห่งการจำแนกทานเหมือนอย่างเราرض ฉะนั้นสัตว์เหล่านั้นจึงไม่ได้ให้ทานก่อนบริโภคนิ่ง มลทินคือความตระหนี่จึงยังครอบงำจิตของสัตว์เหล่านั้น.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ถ้าว่าสัตว์ทั้งหลายพึงรู้ผลแห่งการจำแนกทาน
เหมือนอย่างที่เรากล่าวไว้แล้ว โดยวิธีที่ผลนั้น เป็นผลใหญ่ไซ้
สัตว์ทั้งหลายพึงกำจัดความตระหนี่
อันเป็นมลทินเสียแล้ว มีใจผ่องใส
พึงให้ทานในเขตที่ให้แล้วมีผลมาก คือ
ในพระอริยบุคคลทั้งหลายตามกาลอันควร
อนึ่งทายกเป็นอันมาก ครั้นให้ข้าวเป็นทักษิณา
ในทักษิณียบุคคลทั้งหลายแล้ว
เมื่อจตุตถจากความเป็นมนุษย์นี้แล้วย่อมไปสู่สวรรค์
ทายกเหล่านั้นผู้ใคร่กาม ไม่มีความตระหนี่
ไปสู่สวรรค์แล้ว
บันเทิงอยู่ในสวรรค์นั้น เสวยอยู่ซึ่งผลแห่ง
การจำแนกทาน.

สังคหัตถุ (ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์)

๑๑

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๔๒/๓๒.

ภิกษุทั้งหลาย! สังคหัตถุ ๔ ประการนี้มีอยู่
๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ทาน (การให้)
- (๒) เปยยวัชชะ (การพูดด้วยคำอันเป็นที่รัก)
- (๓) อັตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)
- (๔) สมานัตตา (ความมีตนเสมอกัน)

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล สังคหัตถุ ๔ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

การให้ ความเป็นผู้มีวาจน่ารัก
ความประพฤติประโยชน์ในโลกนี้
ความเป็นผู้มีตนสม่าเสมอในธรรมนั้น ๆ ตามสมควร
ธรรมเหล่านั้นแล เป็นเครื่องสงเคราะห์โลก
ประดุจสลักเพลาควบคุมรถที่เล่นไปอยู่ไว้ได้ ฉะนั้น
ถ้าธรรมเครื่องสงเคราะห์เหล่านี้ ไม่เพียงมีไซ้
มารดาหรือบิดาไม่เพียงได้ความนับถือหรือบูชา
เพราะเหตุแห่งบุตร
ก็เพราะเหตุที่บัณฑิตพิจารณาเห็นธรรม
เครื่องสงเคราะห์เหล่านี้
ฉะนั้นพวกเขาจึงถึงความยิ่งใหญ่
และเป็นที่น่าสรรเสริญ.

ธรรมที่บัณฑิตบัญญัติไว้

๑๒

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๑๙๑/๔๘๔.

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรม ๓ ประการนี้ บัณฑิตได้
บัญญัติไว้ สัปบุรุษได้บัญญัติไว้ ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) ทาน

(๒) บรรพชา

(๓) มาตาปิตุอุปภูฏาน (การบำรุงมารดาบิดา)

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรม ๓ ประการนี้แล บัณฑิต
บัญญัติไว้ สัปบุรุษบัญญัติไว้.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ทาน การไม่เบียดเบียน ความสำรวม

การฝึกตน การบำรุงมารดาและบิดา

สัปบุรุษบัญญัติไว้ เหตุที่บัณฑิตเสพ

เป็นเหตุของสัปบุรุษ ผู้เป็นคนดี

เป็นพรหมจารีบุคคล

ผู้ที่เป็นอริยะ สมบูรณ์ด้วยทัสสนะ (การเห็นด้วยปัญญา)

ย่อมถึงโลกอันเกษม.

ลักษณะผู้มีศรัทธาเลื่อมใส

๑๓

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๑๙๐/๔๘๑.

ภิกษุทั้งหลาย! พึงทราบบุคคลมีศรัทธาเลื่อมใส
โดยฐานะ ๓ ประการ ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) เป็นผู้ใคร่ที่จะเห็นท่านผู้มีศีล

(๒) เป็นผู้ใคร่ที่จะฟังธรรม

(๓) มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่
ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามือ
อันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้
และการแบ่งปัน

ภิกษุทั้งหลาย! พึงทราบว่า คนมีศรัทธาเลื่อมใส
โดยฐานะ ๓ ประการอย่างนี้แล.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

บุคคลผู้ใคร่ที่จะเห็นท่านผู้มีศีล

ปรารถนาจะฟังพระสัทธรรม

กำจัดความตระหนี่อันเป็นมลทิน

นั้นแล เรียกว่าผู้มีศรัทธา.

ปฏิบัติปทาสมควรแก่คฤหัสถ์

๑๔

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๔/๖๐.

คหบดี! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติปทาสมควรแก่คฤหัสถ์ อันเป็นเหตุ
ให้ได้ยศและเป็นไปเพื่อเกิดในสวรรค์ ๔ ประการเป็น
อย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยจีวร
- (๒) เป็นผู้บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยบิณฑบาต
- (๓) เป็นผู้บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยเสนาสนะ
- (๔) เป็นผู้บำรุงภิกษุสงฆ์ด้วยคิลานปัจจัยเภสัช-
บริขาร (ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค)

คหบดี! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
เหล่านี้แล ชื่อว่าเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติปทาอันสมควรแก่คฤหัสถ์
อันเป็นเหตุให้ได้ยศ และเป็นไปเพื่อสวรรค์.

บัณฑิตทั้งหลายบำรุงท่านผู้มีศีล ผู้ดำเนินไปโดยชอบ
ด้วย จีวร บิณฑบาต เสนาสนะและคิลานปัจจัยเภสัชบริขาร
ชื่อว่าย่อมปฏิบัติปฏิบัติปทาสมควรแก่คฤหัสถ์ บุญย่อมเจริญ
แก่เขาทุกเมื่อ ทั้งกลางวันและกลางคืน เขาทำกรรมอันเจริญ
แล้ว ย่อมเข้าถึงฐานะคือสวรรค์.

การเกี่ยวข้องกันของนักบวชกับคฤหัสถ์ | ๑๕

-บาลี อิติวุ. ขุ. ๒๕/๓๑๔/๒๘๗.

ภิกษุทั้งหลาย! พราหมณ์และคหบดีทั้งหลาย ผู้บำรุงเธอทั้งหลายด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะและ คิลานปัจจัยเภสัชบริวาร (ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค) ชื่อว่า เป็นผู้มียุอุปการะมากแก่เธอทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! การที่เธอทั้งหลายแสดงธรรมอัน งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ ประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์บริบูรณ์ ลิ้นเชิง แก่พราหมณ์และคหบดีเหล่านั้น ชื่อว่าเธอทั้งหลาย ก็เป็นผู้มียุอุปการะมากแก่ชนเหล่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลายต่าง อาศัยซึ่งกันและกันอยู่ ประพฤติพรหมจรรย์ เพื่อถอนกิเลส อันเปรียบเหมือนห้วงน้ำ เพื่อจะทำซึ่งที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบ ด้วยประการอย่างนี้.

หลักในการจัดสรรทรัพย์

๑๖

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๘๘-๘๙/๖๑.

คหบดี! อริยสาวกนั้น ใช้โภคทรัพย์ที่ตนหาได้มาด้วยความเพียรเป็นเครื่องลุกขึ้น รวบรวมมาด้วยกำลังแขน มีตัวชุ่มด้วยเหงื่อ เป็นโภคทรัพย์ประกอบด้วยธรรม ได้มาโดยธรรม เพื่อกระทำการในหน้าที่ ๔ ประการ ๔ ประการ เป็นอย่างไร คือ

(๑) อริยสาวกนั้น ใช้โภคทรัพย์อันตนหาได้มาโดยชอบธรรม ในการเลี้ยงตนให้เป็นสุข อิมหน้า บริหารตนให้อยู่เป็นสุขโดยถูกต้อง ในการเลี้ยงมารดาและบิดา ให้เป็นสุข อิมหน้า บริหารท่านทั้งสองให้อยู่เป็นสุขโดยถูกต้อง ในการเลี้ยงบุตร ภรรยา ทาสและกรรมกรชายหญิง ให้เป็นสุข อิมหน้า บริหารให้อยู่กันอย่างเป็นสุขโดยถูกต้อง ในการเลี้ยงมิตรอำมาตย์ให้เป็นสุข อิมหน้า บริหารให้อยู่เป็นสุขโดยถูกต้อง นี่เป็นการบริโภคทรัพย์ฐานที่ ๑ อันอริยสาวกนั้นถึงแล้ว บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบด้วยเหตุผล.

(๒) คหบดี! ข้ออื่นยังมีอีก อริยสาวกนั้น ใช้ โภคทรัพย์อันตนหาได้มาโดยชอบธรรม ในการปิดกั้นอันตรายทั้งหลาย ทำตนให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งหลายที่เกิดจากไฟ จากน้ำ จากพระราชา จากโจร หรือจากทายาทที่ไม่เป็นที่รักนั้นๆ นี่เป็นการบริโภคทรัพย์ฐานที่ ๒ อันอริยสาวกนั้นถึงแล้ว บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบด้วยเหตุผล.

(๓) คหบดี! ข้ออื่นยังมีอีก อริยสาวกนั้น ใช้ โภคทรัพย์อันตนหาได้มาโดยชอบธรรม ในการกระทำพลีกรรม ๕ ประการ คือ ญาติพลี (สงเคราะห์ญาติ) อดิธิพลี (สงเคราะห์แขก) ปุพพเปตพลี (สงเคราะห์ผู้ล่วงลับไปแล้ว) ราชพลี (ช่วยชาติ) เทเวตตพลี (สงเคราะห์เทวดา) นี่เป็นการบริโภคทรัพย์ฐานที่ ๓ อันอริยสาวกนั้นถึงแล้ว บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบด้วยเหตุผล.

คหบดี! ข้ออื่นยังมีอีก อริยสาวกนั้น ใช้ โภคทรัพย์อันตนหาได้มาโดยชอบธรรม ในการตั้งไว้ซึ่งทักษิณา อุทิศแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลายผู้ตเว้นแล้วจากความประมาทมัวเมา ผู้ตั้งมั่นอยู่ในขันติและโสรัจจะ ผู้ฝึกฝน

ทำความสงบ ทำความดับเย็นแก่ตนเอง อันเป็นทักษิณา
ที่มีผลเลิศในเบื้องบน เป็นฝ่ายดี มีสุขเป็นผลตอบแทน
เป็นไปพร้อมเพื่อสวรรค์ นี่เป็นการบริโภครัตน์ฐานที่ ๔
อันอริยสาวกนั้นถึงแล้ว บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบ
ด้วยเหตุผล.

คหบดี! อริยสาวกนั้น ย่อมใช้โภคทรัพย์ที่ตนหา
ได้มาด้วยความเพียรเป็นเครื่องลุกขึ้น รวบรวมมาด้วยกำลัง
แขน มีตัวชุ่มด้วยเหงื่อ เป็นโภคทรัพย์ประกอบด้วยธรรม
ได้มาโดยธรรม เพื่อกระทำการกรรมในหน้าที่ ๔ ประการเหล่านี้.

คหบดี! โภคทรัพย์ทั้งหลายของบุคคลใด ถึง
ความหมดสิ้นไป โดยเว้นจากกรรมในหน้าที่ ๔ ประการ
ดังกล่าวแล้วนี้ โภคทรัพย์เหล่านั้น เรากล่าวว่าเป็น
โภคทรัพย์อันบุคคลนั้นไม่ถึงแล้วโดยฐานะ ไม่บรรลุแล้ว
ไม่บริโภคแล้วโดยชอบด้วยเหตุผล.

คหบดี! โภคทรัพย์ทั้งหลายของบุคคลใด ถึง
ความหมดสิ้นไป โดยกรรมในหน้าที่ ๔ ประการ ดังกล่าว
แล้วนี้ โภคทรัพย์เหล่านั้น เรากล่าวว่าเป็นโภคทรัพย์อัน
บุคคลนั้นถึงแล้วโดยฐานะ บรรลุแล้ว บริโภคแล้วโดยชอบ
ด้วยเหตุผล.

การใช้สอยโภคทรัพย์โดยไม่สูญเปล่า | ๑๗

- ปาลี สคา. ส. ๑๕/๑๓๑/๓๘๘.

มหาราช! สัปบุรุษได้โภคทรัพย์อันโอฬารแล้ว
 ย่อมทำตนให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำมารดาบิดาให้เป็นสุข อิ่มหนำ
 ทำบุตรภรรยาให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำทาสกรรมกรให้เป็นสุข
 อิ่มหนำ ทำมิตรอำมาตย์ให้เป็นสุข อิ่มหนำ ย่อมตั้งไว้ซึ่ง
 ทักษณาอันอุทิศแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย เป็นทักษณา
 มีผลเลิศในเบื้องบน เป็นฝ่ายดี มีสุขเป็นผลตอบแทน
 เป็นไปพร้อมเพื่อสวรรค์.

เมื่อเขาบริโภครวมโภคทรัพย์เหล่านั้นโดยชอบอยู่อย่างนี้
 พระราชาก็ไม่ริบโภคทรัพย์เหล่านั้นไปได้ โจรก็ไม่นำไปได้
 ไฟก็ไม่ไหม้ได้ น้ำก็ไม่พัดไปได้ ทายาทอันไม่เป็นที่รัก
 ก็ไม่ยื้อแย่งไปได้.

มหาราช! โภคทรัพย์เหล่านั้น อันเขาบริโภคอยู่
 โดยชอบอย่างนี้ ย่อมถึงซึ่งการได้บริโภคใช้สอยโดย
 ไม่สูญเปล่า.

มหาราช! เปรียบเหมือนในที่ไม่ไกลจากบ้านหรือ
 นิคม มีสระโบกขรณีมีน้ำใส เย็น น่าดื่ม สะอาด มีทำขึ้นลงดี
 นำรื่นรมย์ คนเขาขนน้ำนั้นไปบ้าง ดื่มน้ำบ้าง อาบน้ำบ้าง ทำตาม
 ต้องการบ้าง.

มหาราช! น้ำนั้นอันเขาบริโภคนั้นใช้สอยอยู่โดยชอบอย่างนี้ ย่อมถึงซึ่งการได้บริโภคนั้นใช้สอยโดยไม่สูญเสียเปล่านี้ฉันใด.

มหาราช! สัปบุรุษได้โภคทรัพย์อันโอฬารแล้ว ย่อมทำตนให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำมรดกบิดาให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำบุตรภรรยาให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำทาสกรรมกรให้เป็นสุข อิ่มหนำ ทำมิตรอำมาตย์ให้เป็นสุข อิ่มหนำ ย่อมตั้งไว้ซึ่งทักษิณานันทุทิศแก่สมณพราหมณ์ทั้งหลาย เป็นทักษิณา มีผลเลิศในเบื้องบน เป็นฝักฝ่ายดี มีสุขเป็นผลตอบแทน เป็นไปพร้อมเพื่อสวรรค์.

เมื่อเขาบริโภคนั้นโดยชอบอย่างนี้ พระราชาไม่รับโภคทรัพย์เหล่านั้นไปได้ โจรก็ไม่นำไปได้ ไฟก็ไม่ไหม้ได้ น้ำก็ไม่พัดไปได้ ทายาทอันไม่เป็นที่รักก็ไม่ยื้อแย่งไปได้.

มหาราช! โภคทรัพย์เหล่านั้น อันเขาบริโภคอยู่โดยชอบอย่างนี้ ย่อมถึงซึ่งการได้บริโภคนั้นใช้สอยโดยไม่สูญเสียเปล่า ฉันนั้นเหมือนกัน.

หลักดำรงชีพเพื่อประโยชน์สุขในสัมปรายะ | ๑๘

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๘๙-๒๙๓/๑๔๔.

พัยคัมปัสสะ! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้ เป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขของกุลบุตรในสัมปรายะ (ในกาลเบื้องต้น) ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) สัทธาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศรัทธา)
- (๒) สีสสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยศีล)
- (๓) จาคสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยการบริจาค)
- (๔) ปัญญาสัมปทา (ความถึงพร้อมด้วยปัญญา)

พัยคัมปัสสะ! สัทธาสัมปทา เป็นอย่างไร.

พัยคัมปัสสะ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้ที่มีศรัทธาเชื่อในการตรัสรู้ของตถาคตว่า “เพราะเหตุอย่างนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบได้โดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความจำเริญ จำแนกธรรมสั่งสอนสัตว์” นี้เรียกว่า สัทธาสัมปทา.

พัยคัมปชชะ ! สีสัมปทา เป็นอย่างไร.

พัยคัมปชชะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากปาณาติบาต เป็นผู้เว้นขาดจากอทินนาทาน เป็นผู้เว้นขาดจากกาเมสุมิฉฉาจาร เป็นผู้เว้นขาดจากมุสาวาท เป็นผู้เว้นขาดจากสุราเมรยมัชชปมาทัฏฐฐาน นี้เรียกว่า สีสัมปทา.

พัยคัมปชชะ ! จากสัมปทา เป็นอย่างไร.

พัยคัมปชชะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาควันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน นี้เรียกว่า จากสัมปทา.

พัยคัมปชชะ ! ปัญญาสัมปทา เป็นอย่างไร.

พัยคัมปชชะ ! กุลบุตรในกรณีนี้ เป็นผู้มีความปัญญาประกอบด้วยปัญญาเครื่องให้ถึงสัจจะแห่งการเกิดดับ เป็นเครื่องไปจากข้าศึก เป็นเครื่องเจาะแทงกิเลส เป็นเครื่องถึงซึ่งความสิ้นไปแห่งทุกข์โดยชอบ นี้เรียกว่า ปัญญาสัมปทา.

พัยคัมปชชะ ! ธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล เป็นธรรมเป็นไปเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขของกุลบุตรในสัมปทายะ.

การสงเคราะห์ผู้ล่วงลับ

๑๙

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๒๙๐/๑๖๖.

พระโคตมผู้เจริญ! พวกข้าพเจ้าได้นามว่าเป็นพราหมณ์ ย่อมให้ทาน ย่อมทำความเชื่อว่า ทานนี้ต้องสำเร็จแก่ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้ว ขอญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วจงบริโภคนานนี้ (อิทํ ทานํ เปตนาญาติสาโลหิตา ปริภุญชฺหติ).

พระโคตมผู้เจริญ! ทานนั้นย่อมสำเร็จแก่ญาติสาโลหิต ผู้ล่วงลับไปแล้วหรือ ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วเหล่านั้น ย่อมได้บริโภคนานนั้นหรือ.

พราหมณ์! ทานนั้น ย่อมสำเร็จในฐานะ^๑และย่อมไม่สำเร็จในอฐานะ.^๒

พระโคตมผู้เจริญ! ฐานะเป็นอย่างไร อฐานะเป็นอย่างไร.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ประพฤติผิดในกาม พุดเท็จ พุดส่อเสียด พุดคำหยาบ พุดเพื่อเจ้า มีความอยากได้ของผู้อื่น มีจิตปองร้าย มีความเห็นผิด บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงนรก เขาย่อมเลี้ยงอัฐภาพอยู่ในนรกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในนรกนั้น ด้วยอาหารของสัตว์นรก.

๑. โอกาสที่เป็นได้ (สถานภาพในภพนั้นที่ยังความสำเร็จประโยชน์ให้เกิดขึ้นได้)

๒. โอกาสที่เป็นไปไม่ได้ (สถานภาพในภพนั้นที่ยังความสำเร็จประโยชน์ให้เกิดขึ้นไม่ได้)

พราหมณ์! ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทาน
แก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล เป็นอฐานะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์
... มีความเห็นผิด บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงกำเนิด
เดรัจฉาน เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในกำเนิดเดรัจฉานนั้น
ย่อมตั้งอยู่ในกำเนิดเดรัจฉานนั้น ด้วยอาหารของ
สัตว์เดรัจฉาน.

พราหมณ์! แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่ง
ทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล ก็เป็นอฐานะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาด
จากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ บุคคลนั้นเมื่อตายไป
ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของมนุษย์ เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพ
อยู่ในมนุษย์โลกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในมนุษย์โลกนั้น ด้วย
อาหารของมนุษย์.

พราหมณ์! แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่ง
ทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล ก็เป็นอฐานะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาด
จากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ บุคคลนั้นเมื่อตายไป

ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเทวโลกนั้น ย่อมตั้งอยู่ในเทวโลกนั้น ด้วยอาหารของเทวดา.

พราหมณ์! แม้ฐานะอันเป็นที่ไม่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล ก็เป็นฐานะะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นผิด บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงเปรตวิสัย เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ด้วยอาหารของสัตว์ผู้เกิดในเปรตวิสัย หรือว่ามิตรอำมาตย์ หรือญาติสาโลหิตของเขา ย่อมอุทิศทานให้ เขาย่อมเลี้ยงอัตภาพอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ย่อมตั้งอยู่ในเปรตวิสัยนั้น ด้วยทานนั้น.

พราหมณ์! ฐานะอันเป็นที่เข้าไปสำเร็จแห่งทานแก่สัตว์ผู้ตั้งอยู่นี้แล เป็นฐานะะ.

ท่านโคดมผู้เจริญ! ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น ไม่เข้าถึงฐานะนั้น ใครเล่าจะบริโภคนั้น.

พราหมณ์! ญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วแม่เหล่านี้นั้นของทายกนั้นที่เข้าถึงฐานะนั้น มีอยู่ ญาติสาโลหิตเหล่านั้นย่อมบริโภคนั้น.

ท่านโคตมผู้เจริญ! ก็ถ้าญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วนั้น ไม่เข้าถึงฐานะนั้น และญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วแม่เหล้าอื่นของทายก นั้น ก็ไม่เข้าถึงฐานะนั้น ใครเล่าจะบริโภคนั้น.

พราหมณ์! ฐานะที่จะพึงว่างจากญาติสาโลหิตผู้ล่วงลับไปแล้วโดยกาลช้านานเช่นนี้ มิใช่ฐานะ มิใช่โอกาสที่จะมีได้.

พราหมณ์! อีกประการหนึ่ง แม่ทายกก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล.

ท่านโคตมผู้เจริญ! ย่อมตรัสกำหนดแม่ในฐานะหรือ.

พราหมณ์! เรากล่าวกำหนดแม่ในฐานะ.

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้ฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นผิด แต่เขายังให้ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ บุคคลนั้นเมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของช้าง แต่เขายังได้ข้าว น้ำ มาลา และเครื่องประดับต่างๆ ในกำเนิดช้างนั้น.

พราหมณ์! ข้อที่บุคคลเป็นผู้ฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นผิด ด้วยกรรมนั้น เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของช้าง และข้อที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้าว ... ประทีปโคมไฟ

แก่สมณะหรือพราหมณ์ ด้วยกรรมนั้น เขาย่อมได้ข้าว น้ำ
มาลาและเครื่องประดับต่าง ๆ ในกำเนิดข้างนั้น.

... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของม้า

... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของโค

... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของสุนัข

พราหมณ์! บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาด
จากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ และเขายังให้ข้าว ...
ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ บุคคลนั้นเมื่อตายไป
ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของมนุษย์ และเขาย่อมได้
เบญจกามคุณอันเป็นของมนุษย์นั้น.

พราหมณ์! ข้อที่บุคคลเป็นผู้เว้นขาดจากการ
ฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ ด้วยกรรมนั้น เมื่อตายไป
ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของมนุษย์ และข้อที่ผู้นั้น
เป็นผู้ให้ข้าว ... ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ ด้วย
กรรมนั้น เขาย่อมได้เบญจกามคุณอันเป็นของมนุษย์นั้น.

พราหมณ์! อนึ่ง บุคคลบางคนในโลกนี้ เป็นผู้
เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ และเขายังให้
ข้าว ... ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ บุคคลนั้น

เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา เขาย่อมได้เบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ในเทวโลกนั้น.

พราหมณ์! ข้อที่บุคคลเป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... มีความเห็นชอบ ด้วยกรรมนั้น เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายของเทวดา และข้อที่ผู้นั้นเป็นผู้ให้ข้าว ... ประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ ด้วยกรรมนั้น เขาย่อมได้เบญจกามคุณอันเป็นทิพย์ในเทวโลกนั้น.

พราหมณ์! (ด้วยเหตุอย่างนี้) แม้ตายก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! นำอัครรรย ไม่เคยมีแล้ว.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ข้อที่แม้ตายก็เป็นผู้ไม่ไร้ผลนี้เป็นของควรเพื่อให้ทานโดยแท้ เป็นของควรเพื่อกระทำศรัทธาโดยแท้.

พราหมณ์! ข้อนี้เป็นอย่างนี้ๆ.

พราหมณ์! แม้ตายก็เป็นผู้ไม่ไร้ผล.

ข้าแต่พระโคตมผู้เจริญ! ภาชิตของพระองค์แจ่มแจ้งนัก ... ขอพระโคตมผู้เจริญโปรดทรงจำข้าพระองค์ว่า เป็นอุบาสกผู้ถึงสรณะตลอดชีวิตตั้งแต่วันนี้เป็นต้นไป.

การสงเคราะห์เทวดา

๒๐

-บาลี มหา. ที. ๑๐/๑๐๕/๘๔.

ตรัสแก่สุนีธะและวัสสการะมหาอำมาตย์ภายหลังจากที่พระองค์
ได้ฉันทของเคี้ยวและของฉันทอันประณีตที่ทั้งสองได้ถวายด้วยมือของตนแล้ว
ด้วยคาถาว่า

บุรุษชาติบัณฑิต ย่อมสำเร็จการอยู่ในที่ใด
พึงเชิญท่านผู้มีศีล ผู้สำรวมและประพฤติพรหมจรรย์
ให้บริโภคนั้น

ควรอุทิศทักษิณ เพื่อเทวดาผู้สถิตอยู่ในที่นั้น ๆ
เทวดาเหล่านั้นอันบุรุษชาติบัณฑิตนับถือบูชาแล้ว
ย่อมนับถือบูชาตอบ

แต่นั้นย่อมอนุเคราะห์บุรุษชาติบัณฑิตนั้น ประหนึ่ง
มารดาอนุเคราะห์บุตร

บุรุษผู้อันเทวดาอนุเคราะห์แล้ว ก็ย่อมถึงความเจริญ
ทุกเมื่อ.

ความตระหนี่

ขวางกั้นการทำให้แจ้งซึ่งมรรคผล

๒๑

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๓๐๒/๒๕๖-๒๕๗.

ภิกษุทั้งหลาย! เพราะไม่ละธรรม ๕ อย่าง บุคคล
จึงไม่ควรเข้าอยู่ ซึ่งปฐมฌาน ทุตติยฌาน ตติยฌาน จตุตถฌาน
ไม่ควรเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล สกทาคามีผล
อนาคามีผล อรหัตตผล ธรรม ๕ อย่างเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ความตระหนี่อवास
- (๒) ความตระหนี่ตระกูล
- (๓) ความตระหนี่ลาภ
- (๔) ความตระหนี่วรรณะ (ความดี)
- (๕) ความตระหนี่ธรรม (เครื่องให้บรรลุมรรคผล)

(ต่อจากนี้ ได้ตรัสโดยนัยตรงกันข้ามถึงการละธรรม ๕ อย่าง
นั้นแล้ว ควรเพื่อเข้าอยู่ในฌานและกระทำให้แจ้งซึ่งมรรคผล).

ความตระหนี่คือมลทิน

๒๒

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๑๙๘/๑๐๕.

ภิกษุทั้งหลาย! มลทิน (ความมัวหมอง) ๘ ประการนี้ มีอยู่ ๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) มนต์มีการไม่ท่องบ่นเป็นมลทิน
- (๒) ความไม่หมั่นเป็นมลทินของเรือน
- (๓) ความเกียจคร้านเป็นมลทินของผิวพรรณ
- (๔) ความประมาทเป็นมลทินของผู้รักษา
- (๕) ความประพฤติชั่วเป็นมลทินของหญิง
- (๖) ความตระหนี่เป็นมลทินของผู้ให้
- (๗) อกุศลธรรมอันเป็นบาปเป็นมลทินแก่ทั้งโลกนี้ และโลกหน้า
- (๘) เราจะบอกมลทินที่ยิ่งกว่ามลทินนั้น คือ อวิชาเป็นมลทินอย่างยิ่ง.

เหตุให้ไปนรก-สวรรค์

๒๓

-บาลี เอก. อ. ๒๐/๑๓๒/๔๔๙.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ และไม่ละมลทิน ๓ ประการ ย่อมจะถูกเก็บไว้ในนรก เหมือนถูกขังฉะนั้น ธรรม ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ทุศีลและไม่ละมลทินแห่งความเป็นผู้ทุศีล
- (๒) เป็นผู้ริษยาและไม่ละมลทินแห่งความริษยา
- (๓) เป็นผู้ตระหนี่และไม่ละมลทินแห่งความตระหนี่

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลประกอบด้วยธรรม ๓ ประการนี้และไม่ละมลทิน ๓ ประการนี้แล จะต้องตกนรกเหมือนถูกนำไปฝังไว้ฉะนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓ ประการ ละมลทิน ๓ ประการ ย่อมจะประดิษฐานบนสวรรค์เหมือนถูกนำเอามาวางไว้ฉะนั้น ธรรม ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้มีศีลและละมลทินแห่งความเป็นผู้ทุศีล
- (๒) เป็นผู้ไม่ริษยาและละมลทินแห่งความริษยา
- (๓) เป็นผู้ไม่ตระหนี่และละมลทินแห่งความตระหนี่

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลผู้ประกอบด้วยธรรม ๓
ประการนี้และละมลทิน ๓ ประการนี้แล ย่อมจะต้องได้
ชั้นสวรรค์ เหมือนกับเชิญไปวางไว้ฉะนั้น.

วิบากของคนตระหนี่และไม่ตระหนี่

๒๔

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๔๖/๑๔๘-๑๕๑.

เทวดาทูลถามว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น เขาดีแต่ทำการกีดขวางคนเหล่าอื่นผู้ให้อยู่ วิบากของคนพวกนั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของเขาจะเป็นเช่นไร ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาค โฉนข้าพระองค์จึงจะรู้ความข้อนั้น.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่ เหนียวแน่น ดีแต่ว่าเขาทำการกีดขวางคนเหล่าอื่นผู้ให้อยู่ คนเหล่านั้นย่อมเข้าถึงนรก กำเนิดเดรัจฉาน หรือยมโลก ถ้าหากถึงความเป็นมนุษย์ ก็เกิดในสกุลคนยากจน ซึ่งจะหาผ้า อาหาร ความร่ำรวยและความสนุกสนานได้โดยยาก คนพาลเหล่านั้นต้องประสงค์สิ่งใดแต่ผู้อื่น เขาย่อมไม่ได้แม้สิ่งนั้น สมความปรารถนา นั้นเป็นผลในภพนี้ และภพหน้าก็ยังเป็นทุกคติอีกด้วย.

เทวดาทูลถามว่า

ก็ข้อนี้อ่าพระองค์เข้าใจช้อย่างนี้ (แต่) จะทูลถามข้ออื่นกะ พระโคดม ชนเหล่าใดในโลกนี้ได้ความเป็นมนุษย์แล้วรู้ถ้อยคำ ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธรเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นผู้มีความเคารพแรงกล้า วิบากของชนเหล่านั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของเขาจะเป็นเช่นไร ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาค ไฉน ข้าพระองค์จึงจะรู้ความข้อนั้น.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า

ชนเหล่าใดในโลกนี้ ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว รู้ถ้อยคำ ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธรเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นผู้มีความเคารพแรงกล้า ชนเหล่านี้ย่อมปรากฏในสวรรค์อันเป็นที่อุบัติ หากถึงความเป็นมนุษย์ ย่อมเกิดในสกุลที่มั่งคั่ง ได้ผ้า อาหาร ความร่ำรวยและความสนุกสนานโดยไม่ยาก พึงมีอำนาจ แฝ่ไปในโภคทรัพย์ที่ผู้อื่นหาสะสมไว้ บันเทิงใจอยู่ นั้นเป็น วิบากในภพนี้ ทั้งภพหน้าก็เป็นสุคติ.

ทรัพย์ในอริยวินัย (นัยที่ ๑)

๒๕

-บาลี ปรุจก. อ. ๒๒/๕๘/๔๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ทรัพย์ ๕ ประการเหล่านี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ทรัพย์คือ ศรัทธา
- (๒) ทรัพย์คือ ศील
- (๓) ทรัพย์คือ สุตะ
- (๔) ทรัพย์คือ จาคะ
- (๕) ทรัพย์คือ ปัญญา

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทรัพย์คือศรัทธาเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ที่มีศรัทธา ย่อมเชื่อปัญญาเครื่องตรัสรู้ของตถาคตว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ... เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม นี้เรียกว่า ทรัพย์คือศรัทธา.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทรัพย์คือศีลเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... จากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้เรียกว่า ทรัพย์คือศีล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือสุตะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สั่งสมสุตะ เป็นผู้ได้สดับมามาก ทรงจำได้ คล่องปาก ชื่นใจ แหวงตลอดอย่างดีด้วยทิวาฐิซึ่งธรรมทั้งหลาย อันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศ พรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถะ ทั้งพยัญชนะ บริสุทธ์บริบูรณ์ ลั่นเชิง นี้เรียกว่า ทรัพย์คือสุตะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือจาคะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มใจ ปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาค อันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน นี้เรียกว่า ทรัพย์คือจาคะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทรัพย์คือปัญญาเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มปัญญา ประกอบด้วยปัญญาอันหยั่งถึงความตั้งขึ้นและความ เสื่อมไป เป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ นี้เรียกว่า ทรัพย์คือปัญญา.

ภิกษุทั้งหลาย ! นี้แล ทรัพย์ ๕ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้ใดมีความเชื่อในตถาคต ตั้งมั่น ไม่หวั่นไหว
มีศีลอันงาม อันพระอริยะชอบใจ สรรเสริญ
มีความเลื่อมใสในพระสงฆ์ และมีความเห็นตรง

บัณฑิตทั้งหลายกล่าวผู้นั้นว่า ไม่เป็นคนขัดสน
ชีวิตของผู้นั้นไม่เปล่าประโยชน์

เพราะเหตุนั้น ผู้มีปัญญา เมื่อนึกถึงคำสั่งสอนของ
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย พึงประกอบศรัทธา ศีล ความเลื่อมใส
และความเห็นธรรมเนื่อง ๆ เกิด.

ทรัพย์ในอริยวินัย (หน้าที่ ๒)

๒๖

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๕/๖.

ภิกษุทั้งหลาย! ทรัพย์ ๗ ประการเหล่านี้มีอยู่
๗ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ทรัพย์คือ ศรัทธา
- (๒) ทรัพย์คือ คีล
- (๓) ทรัพย์คือ หิริ
- (๔) ทรัพย์คือ โอตตปปะ
- (๕) ทรัพย์คือ สุตะ
- (๖) ทรัพย์คือ จาคะ
- (๗) ทรัพย์คือ ปัญญา

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทรัพย์คือศรัทธาเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ที่มีศรัทธา ย่อมเชื่อปัญญาเครื่องตรัสรู้ของตถาคตว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคพระองค์นั้น ... เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม นี้เรียกว่า ทรัพย์คือศรัทธา.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทริพย์คือศีลเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ ... จากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท นี้เรียกว่า ทริพย์คือศีล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทริพย์คือหิริเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีความละอาย คือ ละอายต่อกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต ละอายต่อการถูกต้องอกุศลธรรมอันเป็นบาป นี้เรียกว่า ทริพย์คือหิริ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทริพย์คือโอตตปปะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้มีความสะดุ้งกลัว คือ สะดุ้งกลัวต่อกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต สะดุ้งกลัวต่อการถูกต้องอกุศลธรรมอันเป็นบาป นี้เรียกว่า ทริพย์คือโอตตปปะ.

ภิกษุทั้งหลาย ! ก็ทริพย์คือสุตะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย ! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สังสมสุตะ เป็นผู้ได้สดับมามาก ทรงจำได้

คล้องปาก ขึ้นใจ แหวงตลอดอย่างดีด้วยทิวาฐฐิซึ่งธรรมทั้งหลาย
อันงามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ประกาศ
พรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถะ ทั้งพยัญชนะ บริสุทธบริบูรณ์
สิ้นเชิง นี้เรียกว่า ทรัพยคือสุตะ.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทรัพยคือจาคะเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ม่ใจ
ปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคน
อันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็น
ผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน นี้เรียกว่า
ทรัพยคือจาคะ.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทรัพยคือปัญญาเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้ม่
ปัญญา คือ ประกอบด้วยปัญญาที่กำหนดความเกิดและความดับ
เป็นอริยะ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกขโดยชอบ นี้เรียกว่า
ทรัพยคือปัญญา.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล ทรัพย ๗ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ทรัพย์ คือ ศรัทธา ศีล หิริ โอตตัปปะ สุตะ จาคะ
และปัญญาเป็นที่ ๗

ทรัพย์เหล่านี้มีแก่ผู้ใด เป็นหญิงหรือชายก็ตาม
บัณฑิตเรียกผู้นั้นว่า เป็นผู้ไม่ยากจน ชีวิตของผู้นั้น
ไม่เปล่าประโยชน์

เพราะฉะนั้นท่านผู้มีปัญญา เมื่อระลึกถึงคำสอนของ
พระพุทธเจ้าทั้งหลาย พึงประกอบศรัทธา ศีล ความเลื่อมใส
และการเห็นธรรม.

ประโยชน์ของการสร้างวิหาร

๒๗

-บาลี จุลล. วิ. ๗/๘๕/๑๙๘-๒๐๓.

ข้าพระพุทธเจ้าต้องการบุญ ต้องการสวรรค์ ได้ให้สร้างวิหาร ๖๐ หลังนี้ไว้แล้ว ข้าพระพุทธเจ้าจะพึงปฏิบัติอย่างไร ในวิหารเหล่านั้น พระพุทธเจ้าข้า!

คหบดี! ถ้าเช่นนั้นเธอจงถวายวิหารเหล่านั้นแก่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มาเถิด.

ราชคหเศรษฐีอุลลภพระพุทธดำรัสแล้ว ได้ถวายวิหารเหล่านั้นแก่สงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ ทั้งที่มาแล้วและยังไม่มา จากนั้นพระผู้มีพระภาคได้ตรัสคานูโมทนา ดังนี้.

วิหารย่อมป้องกันหนาว ร้อน และสัตว์ร้าย นอกจากนั้นยังป้องกันงู และยุง ฝนในสิริรฤต นอกจากนั้นวิหารยังป้องกันลมและแดดอันกล้าที่เกิดขึ้นได้ การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อหลีกเร้นอยู่ เพื่อความสุข เพื่อเพ่งพิจารณาและเพื่อเห็นแจ้ง พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญว่าเป็นทานอันเลิศ เพราะเหตุนี้แล คนผู้ฉลาด เมื่อเล็งเห็นประโยชน์ตน พึงสร้างวิหารอันรื่นรมย์ให้ภิกษุทั้งหลายผู้พหูสูต อยู่ในวิหารนี้เถิด.

อนึ่ง พึงมีใจเลื่อมใสถวายข้าว น้ำ ผ้า และเสนาสนะอันเหมาะสมแก่พวกเธอ ในพวกเธอผู้ซื่อตรง เพราะพวกเธอย่อมแสดงธรรมอันเป็นเครื่องบรรเทาสรรพทุกข์แก่เขา เขารู้ทั่วถึงแล้ว จะเป็นผู้ไม่มีอาสวะ ปรินิพพานในโลกนี้.

จาคานุสสติ

๒๘

-บาลี ทสก. อ. ๒๔/๓๕๕/๒๑๘.

มหาราช! อีกประการหนึ่ง พระองค์พึงทรงระลึกถึงจาคะของตนว่า เป็นลาภของเราหนอ เราได้ดีแล้วหนอ ที่เรามีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน ในหมู่สัตว์ผู้ถูกมลทินคือความตระหนี่กลุ่มรุ่ม.

มหาราช! สมัยใด อริยสาวกระลึกถึงจาคะ สมัยนั้น จิตของอริยสาวกนั้น ย่อมไม่ถูกราคะกลุ่มรุ่ม ไม่ถูกโทสะกลุ่มรุ่ม ไม่ถูกโมหะกลุ่มรุ่ม สมัยนั้น จิตของอริยสาวกนั้น ย่อมดำเนินไปตรง.

มหาราช! อริยสาวกผู้มีจิตดำเนินไปตรงเพราะปราศจากจาคะ ย่อมได้ความรู้ธรรม ย่อมได้ความรู้ธรรม ย่อมได้ความปราโมทย์อันประกอบด้วยธรรม ปีติย่อมเกิด แก่อริยสาวกผู้มีความปราโมทย์ กายของอริยสาวกผู้มีใจประกอบด้วยปีติย่อมสงบ อริยสาวกผู้มีกายสงบแล้วย่อมเสวยสุข จิตของอริยสาวกผู้มีสุขย่อมตั้งมั่น.

มหาราช! อริยสาวกนี้เรากล่าวกล่าวว่า เป็นผู้ถึงความสงบอยู่ในหมู่มสัตว์ผู้ถึงความไม่สงบ เป็นผู้ไม่มีความพยายาทอยู่ในหมู่มสัตว์ผู้มีความพยายาท เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยกระแสนธรรมเจริญจากานุสสติ.

มหาราช! พระองค์ พึงเจริญจากานุสสตินี้ แม้เมื่อเดินอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อยืนอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อนั่งอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อนอนอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อกำลังทำงานอยู่ พึงเจริญ แม้เมื่อนอนเบียดบุตรอยู่บนที่นอน.

เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน

เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๑)

๒๙

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๔๐/๑๒๑.

ภิกษุทั้งหลาย! การให้ ๘ ประการเหล่านี้มีอยู่
๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) บางคนหวังได้จึงให้ทาน

(๒) บางคนให้ทานเพราะกลัว

(๓) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าเขาให้แก่เราแล้ว

(๔) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าเขาจักให้ตอบแทน

(๕) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าทานเป็นการดี

(๖) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าเราหุงหากิน ชน
เหล่านี้หุงหากินไม่ได้ เราหุงหากินได้ จะไม่ให้ทานแก่ชน
เหล่านี้ผู้ไม่หุงหากินไม่สมควร

(๗) บางคนให้ทานเพราะนึกว่า เมื่อเราให้ทาน
กิตติศัพท์อันงามย่อมพุ่งไป

(๘) บางคนให้ทานเพื่อประดับจิต ประดับจิต

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล การให้ ๘ ประการ.

เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๒)

๓๐

-บาลี อฎฐก. ย. ๒๓/๒๔๐/๑๒๓.

ภิกษุทั้งหลาย! ทานวัตถุ ๘ ประการเหล่านี้มีอยู่
๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) บางคนให้ทานเพราะชอบพอกัน
- (๒) บางคนให้ทานเพราะโกรธ
- (๓) บางคนให้ทานเพราะหลง
- (๔) บางคนให้ทานเพราะกลัว
- (๕) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าบิดามารดา ปู่ย่า
ตายาย เคยให้มา เคยทำมา เราไม่ควรทำให้เสียประเพณี
- (๖) บางคนให้ทานเพราะนึกว่าเราให้ทานนี้แล้ว
เมื่อตายไปจักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์
- (๗) บางคนให้ทานเพราะนึกว่า เมื่อเราให้ทานนี้
จิตย่อมเลื่อมใส ความเบิกบานใจ ความดีใจ ย่อมเกิดตาม
ลำดับ
- (๘) บางคนให้ทานเพื่อประดับจิต ประุ้งแต่งจิต

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล ทานวัตถุ ๘ ประการ.

เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๓)

๓๑

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๔๔/๓๖.

ภิกษุทั้งหลาย! กาลทาน ๕ ประการเหล่านี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ให้ทานแก่ผู้มาสู่ถิ่นของตน
 - (๒) ให้ทานแก่ผู้เตรียมจะไป
 - (๓) ให้ทานแก่ผู้ป่วยไข้
 - (๔) ให้ทานในสมัยข้าวยากหมากแพง
 - (๕) ให้ข้าวใหม่และผลไม้ใหม่แก่ผู้มีศีลก่อน
- ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล กาลทาน ๕ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้มีปัญญารอบรู้และปราศจากความตระหนี่
ยอมถวายทานตามกาลสมัยในพระอริยเจ้าทั้งหลาย
ผู้ประพฤติตรงคงที่

เมื่อมีใจเลื่อมใสศรัทธาแล้ว ทักขิณาย่อมมีผลอัน
ไพบุลย์

ชนทั้งหลายเหล่าใดร่วมอนุโมทนา หรือช่วยกระทำการ
การชวนชวยในทานนี้

ทักษิณานั้นมิได้พรั่งไปด้วยเหตุแห่งอนุโมทนานั้นเลย
แม้ชนผู้ร่วมอนุโมทนา ก็มีส่วนแห่งบุญด้วย

เพราะฉะนั้น เมื่อบุคคลไม่มีจิตทอดอยู่ในทาน
ทานนั้นย่อมมีผลมาก

บุญที่ทำแล้ว ย่อมเป็นที่พึงของสัตว์ทั้งหลาย
ในกาลข้างหน้าได้แล.

(ในคาถาผนวกท้ายพระสูตรนั้น มีบาลีอย่างนี้)

กาเล ทะทันทิ สัปปัญญา ะทัญญู วีตะมัจฉะรา,
กาเลนะ ทินนัง อะริเยสุ อุชฺชุกฺเตสุ ตาทิสฺสุ,
วิปะสันนมะมะนา ตัสสะ วิปุลา โหติ ทักขิณา,
เย ตัตถะ อนุโมทนต์ิ เวยยาวัจจัง กะโรนติ วา,
นะ เตะนะ ทักขิณา โอนา,
เตปิ ปุญฺญัสสะ ภาคิโน,
ตัสฺมา ทะเท อัมปะภฺวิวณะจิตโต
ยัตถะ ทินนัง มะหัพพะลัง,
ปุญฺญานิ ปะระโลกัสฺมิง ปะติภฺฐา โหนติ ปาณินันติ.

เหตุในการให้ทาน (นัยที่ ๔)

๓๒

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๔๐๓/๒๒๓.

ภิกษุทั้งหลาย! เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน ๘ ประการนี้ มีอยู่ ๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ทาน คือ ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาให้สิ่งใด ย่อมหวังสิ่งนั้น เขาเห็นกษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล หรือคหบดีมหาศาล ผู้เฝ้าอิมพรังพร้อม ถูกบ้ำเรออยู่ด้วยกามคุณ ๕ เขาจึงมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เมื่อตายไป ขอเราพึงเข้าถึงความเป็นสหาย แห่งกษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล หรือคหบดีมหาศาล” เขาตั้งจิตนั้น อธิฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น จิตของเขา นึกน้อมไปในทางแล้ว ไม่เจริญยิ่งขึ้น ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายแห่งกาย เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย แห่งกษัตริย์มหาศาล พราหมณ์มหาศาล หรือคหบดีมหาศาล แต่ข้อนั้นเรากล่าวว่า เป็นของผู้มีศีล ไม่ใช่ของผู้ทุศีล.

ภิกษุทั้งหลาย! ความปรารถนาแห่งใจของบุคคลผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาให้สิ่งใด ย่อมหวังสิ่งนั้น เขาได้ฟังมาว่า เทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข เขาจึงมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เมื่อตายไป ขอเราพึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา” เขาตั้งจิตนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น จิตของเขานี้ก็น้อมไปในทางที่เลว ไม่เจริญยิ่งขึ้น ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายแห่งกาย เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นจาตุมหาราชิกา แต่ข้อนั้นเรากล่าวว่าเป็นของผู้มีศีล ไม่ใช่ของผู้ที่ศีล.

ภิกษุทั้งหลาย! ความปรารถนาแห่งใจของบุคคลผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาให้สิ่งใด ย่อมหวังสิ่งนั้น เขาได้ฟังมาว่า เทวดา

ชั้นดาวดึงส์ ... เทวดาชั้นยามา ... เทวดาชั้นดุสิต ... เทวดาชั้นนิมมานรดี ... เทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข เขาจึงมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เมื่อตายไป ขอเราพึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี” เขาตั้งจิตนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น จิตของเขานึกน้อมไปในทางที่เลว ไม่เจริญยิ่งขึ้น ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายแห่งกาย เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นปรนิมมิตวสวัตดี แต่ข้อนั้นเรากล่าวว่าเป็นของผู้มีศีล ไม่ใช่ของผู้ทุศีล.

ภิกษุทั้งหลาย! ความปรารถนาแห่งใจของบุคคลผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้ เพราะจิตบริสุทธิ์.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนบุคคลบางคนในโลกนี้ ย่อมให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพราหมณ์ เขาให้สิ่งใด ย่อมหวังสิ่งนั้น เขาได้ฟังมาว่า เทวดาชั้นพรหมกายิกา มีอายุยืน มีวรรณะ มากด้วยความสุข เขาจึงมีความปรารถนาอย่างนี้ว่า “โอหนอ! เมื่อตายไป ขอเราพึงเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาชั้นพรหมกายิกา” เขาตั้งจิตนั้น อธิษฐานจิตนั้น เจริญจิตนั้น จิตของเขานึกน้อมไปในทางที่เลว ไม่เจริญยิ่งขึ้น ภายหลังแต่การตาย

เพราะการทำลายแห่งกาย เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาชั้นพรหมกายิกา แต่ข้อนั้นเรากล่าวว่าเป็นของ
ผู้มีศีล ไม่ใช่ของผู้ทุศีล.

ภิกษุทั้งหลาย! ความปรารถนาแห่งใจของบุคคล
ผู้มีศีล ย่อมสำเร็จได้ เพราะจิตปราศจากราคะ.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล เหตุเกิดขึ้นแห่งทาน ๘ ประการ.

**ผล/อานิสงส์
ของทานแบบต่าง ๆ**

ผลแห่งทาน

๓๓

-บาลี นวก. อ. ๒๓/๔๐๕/๒๒๔.

คหบดี! บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยไม่เคารพ ไม่ให้ด้วยความนอบน้อม ไม่ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่เหลือ ให้โดยไม่คำนึงผลที่จะมาถึง

ผลของทานนั้น บังเกิดในทีใด ๆ จิตของผู้ให้ทาน ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคผ้าอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคยานอย่างดี ย่อมไม่น้อมไปเพื่อบริโภคกามคุณ ๕ อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้นคือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็ไม่เชื่อฟัง ไม่เงี่ยหูฟัง ส่งจิตไปที่อื่นเสีย.

ข้อนั้นเพราะเหตุไร ทั้งนี้เป็นเพราะผลแห่งกรรมที่ตนกระทำโดยไม่เคารพ.

คหบดี! บุคคลให้ทานอันเศร้าหมองหรือประณีตก็ตาม แต่ให้ทานนั้นโดยเคารพ ให้ด้วยความนอบน้อม ให้ด้วยมือตนเอง ให้ของที่ไมเหลือ ให้โดยคำนึงผลที่จะมาถึง

ผลของทานนั้น บังเกิดในที่ใดๆ จิตของผู้ให้ทาน ย่อมนุ่มไปเพื่อบริโภคอาหารอย่างดี ย่อมนุ่มไปเพื่อบริโภคผ้าอย่างดี ย่อมนุ่มไปเพื่อบริโภคยานอย่างดี ย่อมนุ่มไปเพื่อบริโภคกามคุณ ๕ อย่างดี แม้บริวารชนของผู้ให้ทานนั้น คือ บุตร ภรรยา ทาส คนใช้ คนทำงาน ก็เชื่อฟังดี เงี่ยหูฟัง ไม่ส่งจิตไปที่อื่น.

ข้อนั้นเพราะเหตุไร ทั้งนี้เป็นเพราะผลของกรรมที่ตนกระทำโดยเคารพ.

คหบดี! เรื่องเคยมีมาแล้ว มีพราหมณ์ชื่อเวลามะ พราหมณ์ผู้นั้นได้ให้ทานเป็นมหาทานอย่างนี้ คือ ได้ให้ ถาดทองเต็มด้วยรูปียะ ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดรูปียะเต็มด้วยทอง ๘๔,๐๐๐ ถาด ถาดสำริดเต็มด้วยเงิน ๘๔,๐๐๐ ถาด ให้ช้าง ๘๔,๐๐๐ เชือก มีเครื่องประดับล้วนเป็นทอง มีธงทองคลุมด้วยข่ายทอง ให้รถ ๘๔,๐๐๐ คัน หุ้มด้วยหนังราชสีห์ หนังเสือโคร่ง หนังเสือเหลือง ผ่ากัมพลเหลือง มีเครื่องประดับล้วนเป็นทอง มีธงทอง คลุมด้วยข่ายทอง ให้แม่โคนม ๘๔,๐๐๐ ตัว มีน้ำมันไหลสะอาดก ใช้ภาชนะเงินรองน้ำมัน ให้หญิงสาว ๘๔,๐๐๐ คน ประดับด้วยแก้วมณี

และแก้วกุกุณฑล ให้บัลลังก์ ๘๔,๐๐๐ ที่ ลาดด้วยผ้าโกเชาว์ ลาดด้วยขนแกะสีขาว เครื่องลาดมีฐานเป็นช่อดอกไม้ มีเครื่องลาดอย่างดีทำด้วยหนังชะมด มีเครื่องลาดเพดาน มีหมอนข้างแดงทั้งสอง ให้ผ้า ๘๔,๐๐๐ โกฏิ เป็นผ้าเปลือกไม้ ผ้าแพร ผ้าฝ้าย เนื้อละเอียด จะป่วยการกล่าวไปไยถึงข้าว น้ำ ของเคี้ยว ของบริโภค เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่ให้ดูจไหลไปเหมือนแม่น้ำ.

คหบดี! ท่านเพียงมีความคิดอย่างนี้ว่า สมัยนั้น ผู้อื่นเป็นเวลามพราหมณ์ผู้ที่ให้ท่านเป็นมหาทานนั้น.

คหบดี! แต่ท่านไม่ควรเห็นอย่างนี้ สมัยนั้น เราเป็นเวลามพราหมณ์ เราได้ให้ท่านนั้นเป็นมหาทาน ก็ในทานนั้น ไม่มีใครเป็นทักษิณียบุคคล ใคร ๆ ไม่ชำระทักษิณานั้นให้หมดจด.

คหบดี! ทานที่บุคคลถวายให้ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัญญิ (โสตาบัน) ผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่า ทานที่เวลามพราหมณ์ให้แล้ว.

ทานที่บุคคลถวายให้พระสกทาคามีผู้เดียวบริโภค มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้ผู้ถึงพร้อมด้วยทิวัญญิ ๑๐๐ ท่านบริโภค.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอนาคามีผู้เดียวบริโศค มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระสกทาคามี ๑๐๐ ทาน บริโศค.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ผู้เดียวบริโศค มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระอนาคามี ๑๐๐ ทาน บริโศค.

ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้ารูปเดียว บริโศค มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์ ๑๐๐ รูปบริโศค.

ทานที่บุคคลถวายให้พระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า บริโศค มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระปัจเจกพุทธเจ้า ๑๐๐ รูปบริโศค.

ทานที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้าเป็น ประมุขบริโศค มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลถวายให้พระ อรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าบริโศค.

การที่บุคคลสร้างวิหารถวายสงฆ์ผู้มาจากทิศทั้ง ๔ มีผลมากกว่าทาน ที่บุคคลถวายให้ภิกษุสงฆ์มีพระพุทธเจ้า เป็นประมุขบริโศค.

การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์เป็นสรณะ มีผลมากกว่า ทานที่บุคคลสร้าง วิหารถวายสงฆ์ อันมาจากทิศทั้ง ๔.

การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใสสมათานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ... จากการดื่มน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท มีผลมากกว่าการที่บุคคล มีจิตเลื่อมใสถึงพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์ เป็นสรณะ.

การที่บุคคลเจริญเมตตาจิตโดยที่สุดแม้เพียงเวลา สูดดมของหอม มีผลมากกว่า การที่บุคคลมีจิตเลื่อมใส สมათานสิกขาบท คือ งดเว้นจากปาณาติบาต ...

และการที่บุคคลเจริญอนิจจสัญญาแม้เพียงเวลา ลัดนิ้วมือ มีผลมากกว่า การที่บุคคลเจริญเมตตาจิต โดยที่สุดแม้เพียงเวลาสูดดมของหอม.

มหาทาน

๓๔

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๒๔๙/๑๒๙.

ภิกษุทั้งหลาย! ห้วงบุญห้วงกุศล ๘ ประการนี้ นำสุขมาให้ มีอารมณ์เลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อความสุข ห้วงบุญห้วงกุศล ๘ ประการเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ถึง พระพุทธเจ้าเป็นสรณะ นี้เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๑ นำสุขมาให้ มีอารมณ์เลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์ เกื้อกูล เพื่อความสุข.

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ถึง พระธรรมเป็นสรณะ นี้เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๒ ...

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ ถึง พระสงฆ์เป็นสรณะ นี้เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๓ ...

ภิกษุทั้งหลาย! ทาน ๕ ประการนี้ เป็นมหาทาน อันบัณฑิตพึงรู้ว่าเป็นเลิศ มีมานาน เป็นเชื้อสายแห่งพระอริยะ เป็นของเก่า ไม่กระจัดกระจาย ไม่เคยกระจัดกระจาย อันบัณฑิตไม่รังเกียจอยู่ จักไม่รังเกียจ อันสมณพราหมณ์ ผู้เป็นวิญญูไม่เกลียด ทาน ๕ ประการเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกในธรรมวินัยนี้ เป็นผู้
ละปาณาติบาต งดเว้นจากปาณาติบาต ภิกษุทั้งหลาย!
อริยสาวกผู้งดเว้นจากปาณาติบาต เชื่อว่าให้ความไม่มีภัย
ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์หาประมาณมิได้
ครั้งให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนแก่
สัตว์หาประมาณมิได้แล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย
ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียน หาประมาณมิได้ ภิกษุ
ทั้งหลาย! นี้เป็นทานประการที่ ๑ ที่เป็นมหาทาน บัณฑิต
พึงรู้ว่าเป็นเลิศ มีมานาน เป็นเชื้อสายแห่งพระอริยะ เป็น
ของเก่า ไม่กระจัดกระจาย ไม่เคยกระจัดกระจาย อันบัณฑิต
ไม่รังเกียจ อันสมณพราหมณ์ผู้เป็นวิญญูไม่เกลียด ภิกษุ
ทั้งหลาย! นี้เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๔

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกละอทินนาทาน งดเว้น
จากอทินนาทาน ... นี้เป็นทานประการที่ ๒ นี้เป็นห้วงบุญ
ห้วงกุศลประการที่ ๕

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกละกาเมสุมิจฉาจาร
งดเว้นจากกาเมสุมิจฉาจาร ... นี้เป็นทานประการที่ ๓ ...
นี้เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๖

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกละมุสาวาท งดเว้นจากมุสาวาท ... นี้เป็นทานประการที่ ๔ ... นี้เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๗

อีกประการหนึ่ง อริยสาวกละการตีมน้ำเมา คือ สุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท งดเว้นจากการตีมน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกผู้งดเว้นจากการตีมน้ำเมา คือสุราและเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาทแล้ว ชื่อว่าให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์หาประมาณมิได้ ครั้นให้ความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนแก่สัตว์หาประมาณมิได้แล้ว ย่อมเป็นผู้มีส่วนแห่งความไม่มีภัย ความไม่มีเวร ความไม่เบียดเบียนหาประมาณมิได้ ภิกษุทั้งหลาย! นี้เป็นทานประการที่ ๕ ที่เป็นมหาทาน บัณฑิตพึงรู้ว่าเป็นเลิศ มีมานาน เป็นเชื้อสายแห่งพระอริยะ เป็นของเก่า ไม่กระจัดกระจาย ไม่เคยกระจัดกระจายอันบัณฑิตไม่รังเกียจ จักไม่รังเกียจ อันสมณพราหมณ์ผู้เป็นวิญญูไม่เกลียด ภิกษุทั้งหลาย! นี้เป็นห้วงบุญห้วงกุศลประการที่ ๘ นำสุขมาให้ มีอารมณ์

อันเลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อสิ่งที่น่า
ปรารถนาน่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุข.

ภิกษุทั้งหลาย! ห้วงบุญห้วงกุศล ๘ ประการนี้แล
นำสุขมาให้ มีอารมณ์เลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์
เป็นไปเพื่อสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์
เกื้อกูล เพื่อความสุข.

สัดส่วนของทาน ศีล ภาวนา

๓๕

- ภาลีสัตตก. อ. ๒๓/๒๔๕/๑๒๖.

ภิกษุทั้งหลาย! บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการนี้มีอยู่ ๓ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยทาน
- (๒) บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยศีล
- (๓) บุญกิริยาวัตถุสำเร็จด้วยภาวนา

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานนิดหน่อย ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลนิดหน่อย ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้มีส่วนชั่วในมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานพอประมาณ ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลพอประมาณ ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภาวนาเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นผู้มีส่วนดีในมนุษย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตตุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตตุ
ที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตตุที่สำเร็จ
ด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาเหล่าจาตุมหาราชิกา.

ภิกษุทั้งหลาย! มหาราชทั้ง ๔ นั้น เพราะทำบุญ-
กิริยาวัตตุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอดีแรก ทำบุญกิริยาวัตตุ
ที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอดีแรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่า
จาตุมหาราชิกาโดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์
วรรณทิพย์ สุขทิพย์ ยศทิพย์ อธิปไตยทิพย์ รูปทิพย์
เสียงทิพย์ กลิ่นทิพย์ รสทิพย์ โผฏฐัพพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตตุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตตุ
ที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตตุที่สำเร็จ
ด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาเหล่าดาวดึงส์.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวสักกะจอมเทพในดาวดึงส์นั้น
กระทำบุญกิริยาวัตตุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอดีแรก ทำบุญกิริยา-
วัตตุที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอดีแรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่า
ดาวดึงส์โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โผฏฐัพพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ
ด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาเหล่ายามา.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวสยามเทพบุตรในยามานั้น
ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอติเรก ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอติเรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่ายามา
โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภกฐัพพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่
สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จ
ด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหาย
แห่งเทวดาเหล่าดุสิต.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวสันดุสิตเทพบุตรในดุสิตนั้น
ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอติเรก ทำบุญกิริยาวัตถุ
ที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอติเรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่าดุสิต
โดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภกฐัพพทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญ-
กิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุ

ที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่านั้นมานรดี.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวสุนิมมิตเทพบุตรในนิมมานรดีนั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอันดับแรก ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอันดับแรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่านั้นมานรดีโดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภกฐัปปทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานมีประมาณยิ่ง ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลมีประมาณยิ่ง ไม่เจริญบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยภavanaเลย เมื่อตายไป เขาย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าปรนิมมิตวสวัตตี.

ภิกษุทั้งหลาย! ท้าวปรนิมมิตวสวัตตีเทพบุตรในปรนิมมิตวสวัตตินั้น ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยทานเป็นอันดับแรก ทำบุญกิริยาวัตถุที่สำเร็จด้วยศีลเป็นอันดับแรก ย่อมก้าวล่วงพวกเทวดาเหล่าปรนิมมิตวสวัตตีโดยฐานะ ๑๐ ประการ คือ อายุทิพย์ ... โภกฐัปปทิพย์.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล บุญกิริยาวัตถุ ๓ ประการ.

ความสงสัยในทานของเทวดา

๓๖

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๔๔/๑๓๗-๑๓๘.

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๔๖/๑๔๕-๑๔๖.

เทวดาทูลถามว่า บุคคลให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้กำลั ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้วรรณะ ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้ความสุข ให้สิ่งอะไรชื่อว่าให้จักขุ และบุคคลเช่นไรชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ข้าพระองค์ทูลถามพระองค์ ขอพระองค์ตรัสบอกแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า บุคคลให้อาหารชื่อว่าให้กำลั ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้นยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทับโคมไฟชื่อว่าให้จักขุ และผู้ที่ให้ที่อยู่อาศัยชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ที่พร่ำสอนธรรมชื่อว่าให้อมตะ.

เทวดาทูลถามว่า ชนพวกไหนมีบุญ เจริญในกาลทุกเมื่อทั้งกลางวันและกลางคืน ชนพวกไหนตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นผู้ไปสวรรค์.

พระผู้มีพระภาคตรัสตอบว่า ชนเหล่าใดสร้างอาราม ปลุกหมูไม้ สร้างสะพาน และชนเหล่าใดให้โรงน้ำเป็นทานและบ่อน้ำ ทั้งบ้านที่พักอาศัย ชนเหล่านั้นย่อมมีบุญ เจริญในกาลทุกเมื่อ ทั้งกลางวันและกลางคืน ชนเหล่านั้นตั้งอยู่ในธรรม สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นผู้ไปสวรรค์.

ผู้ประสบบุญเป็นอันมาก

๓๗

-บาลี ปรุจก. อ. ๒๒/๒๗๑/๑๙๙.

ภิกษุทั้งหลาย! นักบวชผู้มีศีล เข้าไปสู่สกุลใด มนุษย์ทั้งหลายในสกุลนั้น ย่อมประสบบุญเป็นอันมากด้วยฐานะ ๕ อย่าง ๕ อย่างเป็นอย่างใด คือ

(๑) ในสมัยใด จิตของมนุษย์ทั้งหลาย ย่อมเลื่อมใส เพราะได้เห็นนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อสวรรค์

(๒) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย พากันต้อนรับกราบไหว้ ให้อาสนะแก่นักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการเกิดในสกุลสูง

(๓) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย กำจัดมลทินคือ ความตระหนี่เสียได้ในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการได้เกียรติศักดิ์อันใหญ่

(๔) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมแจกจ่ายทานตามสติ ตามกำลังในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการได้โภคทรัพย์ใหญ่

(๕) ในสมัยใด มนุษย์ทั้งหลาย ย่อมไต่ถาม
สอบสวน ย่อมฟังธรรมในนักบวชผู้มีศีล ซึ่งเข้าไปสู่สกุล
ในสมัยนั้น สกุลนั้นชื่อว่า ปฏิบัติข้อปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อการ
ได้ปัญญาใหญ่

ภิกษุทั้งหลาย! นักบวชผู้มีศีล เข้าไปสู่สกุลใด
มนุษย์ทั้งหลายในสกุลนั้น ย่อมประสพบุญเป็นอันมาก
ด้วยฐานะ ๕ อย่างเหล่านี้แล.

ผลของการต้อนรับบรรพชิต ด้วยวิธีที่ต่างกัน

๓๘

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๔๐๗/๒๒๓.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ในราตรีนี้ เมื่อปฐมยามล่วงไปแล้ว เทวดาเป็นอันมากมีผิวพรรณงดงาม ยังวิหารเซตวันทั้งสิ้น ให้สว่างไสว เข้ามาหาเราถึงที่อยู่ไว้เราแล้วยืนอยู่ ณ ที่ควร ส่วนข้างหนึ่ง ครั้นแล้วได้กล่าวกะเราว่า “ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! บรรพชิตทั้งหลายเข้ามายังเรือนของข้าพระองค์ทั้งหลาย เมื่อเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ แต่ไม่กราบไหว้ ข้าพระองค์เหล่านั้น มีการงานยังไม่บริบูรณ์ มีความกินเหนงใจ มีความเดือดร้อนตามในภายหลัง เข้าถึงหมู่เทวดาชั้นแล้ว”.

ภิกษุทั้งหลาย! เทวดาอีกพวกหนึ่งเป็นอันมาก เข้ามาหาเราแล้วได้กล่าวว่

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! บรรพชิตทั้งหลายเข้ามา ยังเรือนของข้าพระองค์ทั้งหลายเมื่อเป็นมนุษย์อยู่ในกาลก่อน ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบไหว้ แต่ไม่ให้อาสนะ ข้าพระองค์เหล่านั้นมีการงานไม่บริบูรณ์ มีความกินเหนงใจ มีความเดือดร้อนตามในภายหลัง เข้าถึงหมู่เทวดาชั้นแล้ว”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบไหว้และ ให้อาสนะ แต่ไม่แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ และแบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง แต่ไม่เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง และเข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม แต่ไม่เจียโสตกลงฟังธรรม ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม และเจียโสตกลงฟังธรรม แต่ฟังแล้วไม่ทรงจำธรรมไว้ ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม เจียโสตกลงฟังธรรม และฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ แต่ไม่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ ...”.

“...ข้าพระองค์เหล่านั้น ลุกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ แบ่งปันของให้ตามสามารถ ตามกำลัง เข้าไปนั่งใกล้เพื่อฟังธรรม เจียโสตกลงฟังธรรม ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ และพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ แต่ไม่รู้ทั่วถึงอรรถ ไม่รู้ทั่วถึงธรรม และไม่ได้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ข้าพระองค์เหล่านั้นมีภาระงานไม่บริบูรณ์ มีความกินเหนงใจ มีความเดือดร้อนตามในภายหลัง เข้าถึงหมู่เทวดาชั้นแล้ว”.

ภิกษุทั้งหลาย! เทวดาอีกพวกหนึ่งเป็นอันมาก
เข้ามาหาเราแล้วได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! บรรพชิตทั้งหลาย
เข้ามายังเรือนของข้าพระองค์ทั้งหลายเมื่อยังเป็นมนุษย์
ในกาลก่อน ข้าพระองค์เหล่านั้นลุกรับ กราบไหว้ ให้อาสนะ
แบ่งปันสิ่งของให้ตามสามารถ ตามกำลัง เข้าไปนั่งใกล้
เพื่อฟังธรรม เจริญสวดลงฟังธรรม ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้
พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ และรู้ทั่วถึงอรรถ
รู้ทั่วถึงธรรม แล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ข้าพระองค์
เหล่านั้นมีกิจการงานบริบูรณ์ ไม่มีความกินแหนงใจ ไม่มี
ความเดือดร้อนตามในภายหลัง เข้าถึงหมู่เทวดาชั้น
ประณีต”.

ภิกษุทั้งหลาย!

นั่น โคนไม้ทั้งหลาย

นั่น เรือนว่างทั้งหลาย

พวกเธอทั้งหลาย จงเพียรเผากิเลส

อย่าได้ประมาท

อย่าได้เป็นผู้ที่ต้องร้อนใจในภายหลัง

เหมือนเทวดาพวกตื้น ๆ เหล่านั้น.

ทานที่ให้แล้วมีผลน้อย

๓๙

-บาลี มหาวิ. วิ. ๕/๒๐๗/๑๕๔.

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๒๖,๒๗/๙๑,๙๓.

สตรีได้ให้ข้าวและน้ำ มีใจเบิกบาน สมบูรณ์ด้วยศีล เป็นสาวิกาของพระสุคต ครองำความตระหนี่ บริจาคทาน อันเป็นเหตุแห่งสวรรค์ เป็นเครื่องบรรเทาความโศก นำมาซึ่งความสุข สตรีนั้นอาศัยมรรคปฏิบัติ ปราศจากอริ ไม่มีกิเลสเครื่องยั่วใจ ย่อมได้กำลังและอายุที่เป็นทิพย์ สตรีผู้ประสงค์บุญนั้น เป็นคนมีสุข สมบูรณ์ด้วยอนามัย ย่อมปลื้มใจในสวรรค์สิ้นกาลนาน.

บุคคลแม่ใจ ย่อมประพடுத்தิธรรม ประพடுத்தิสะอาด เป็นผู้เลี้ยงภริยา และเมื่อของมีน้อยก็ให้ได้ เมื่อบุรุษแสนหนึ่ง บุษาก็ชู้พันหนึ่ง หรือบริจาคตริพย์พันกหาปณะ การบูชาของบุคคลเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงส่วนร้อยของบุคคลอย่างนั้น.

บุคคลเหล่านี้ ตั้งอยู่ในกรรมปราศจากความสงบ (ปราศจากธรรม) โบายเขา ม่าเขา ทำให้เขาเศร้าโศกแล้วให้ทาน ทานนั้นจัดว่าทานมีหน้าอันนองด้วยน้ำตา จัดว่าทานเป็นไปกับด้วยอาชญา จึงย่อมไม่เท่าถึงส่วนแห่งทานที่ให้ด้วยความสงบ (ประพடுத்தิธรรม) เมื่อบุรุษแสนหนึ่ง บุษาก็ชู้พันหนึ่ง หรือบริจาคตริพย์พันกหาปณะ การบูชาของบุรุษเหล่านั้น ย่อมไม่ถึงส่วนร้อยของบุคคลอย่างนั้น โดยนัยอย่างนี้.

**ทานของอัสปบุรุษ
และอัสปบุรุษ**

ทานของคนไม่ดี หรือ ทานของคนดี

๔๐

-บาลี ปุณฺณก. อัง. ๒๒/๑๙๒/๑๔๗.

ภิกษุทั้งหลาย! อสัปปุริสทาน ๕ ประการนี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ให้โดยไม่เคารพ
- (๒) ให้โดยไม่อ่อนน้อม
- (๓) ไม่ให้ด้วยมือตนเอง
- (๔) ให้ของที่เป็นเดน
- (๕) ให้โดยไม่คำนึงผลที่จะมาถึง (อนาคมนทิฏฐิ)

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล อสัปปุริสทาน ๕ ประการ.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปปุริสทาน ๕ ประการนี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ให้โดยเคารพ
- (๒) ให้โดยอ่อนน้อม
- (๓) ให้ด้วยมือตนเอง
- (๔) ให้ของไม่เป็นเดน
- (๕) ให้โดยคำนึงผลที่จะมาถึง (อาคมนทิฏฐิ)

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล สัปปุริสทาน ๕ ประการ.

ทานของคนดี (นัยที่ ๑)

๔๑

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๔๘/๑๒๗.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปปริสทาน ๘ ประการนี้มีอยู่
๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ให้ของสะอาด (๒) ให้ของประณีต
(๓) ให้ตามกาล (๔) ให้ของสมควร
(๕) เลือกให้ (๖) ให้เนื่องนิตย์
(๗) เมื่อให้จิตผ่องใส (๘) ให้แล้วดีใจ

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล สัปปริสทาน ๘ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

สัปบุรุษยอมให้ทาน คือ ข้าวและน้ำที่สะอาด ประณีต
ตามกาลสมควร เนื่องนิตย์ในผู้ประพฤติพรหมจรรย์ ผู้เป็น
เขตดี สละของมากแล้วก็ไม่รู้สึกเสียดาย ท่านผู้มีปัญญาเห็นแจ้ง
ยอมสรรเสริญทานที่สัปบุรุษให้แล้วอย่างนี้

ผู้มีปัญญา มีศรัทธา เป็นบัณฑิต มีใจพ้นจากความ
ตระหนี่ ครั้นบำเพ็ญทานอย่างนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกที่เป็นสุข
ไม่มีความเบียดเบียน.

ทานของคนดี (นัยที่ ๒)

๔๒

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๙๒/๑๔๘.

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๒๔๐/๑๒๒.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปปริสทาน ๕ ประการนี้มีอยู่
๕ ประการเป็นอย่างใด คือ

- (๑) ย่อมให้ทานด้วยศรัทธา
- (๒) ย่อมให้ทานโดยเคารพ
- (๓) ย่อมให้ทานโดยกาลอันควร
- (๔) เป็นผู้มั่งคั่งจนเคราะห์ให้ทาน
- (๕) ย่อมให้ทานไม่กระทบตนและไม่กระทบผู้อื่น

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นให้ทานด้วยศรัทธาแล้ว
ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีรูป
สวยงาม น่าดู น่าเลื่อมใสประกอบด้วยผิวพรรณงามยิ่งนัก
ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นให้ทานโดยเคารพแล้ว
ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีบุตร
ภรรยา ทาส คนใช้หรือคนงาน เป็นผู้เชื่อฟัง เจียใสตกลงฟัง
คำสั่ง ตั้งใจใคร่รู้ ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นให้ทานโดยกาลอันควรแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และย่อมเป็นผู้มีความต้องการที่เกิดขึ้นตามกาลบริบูรณ์ในในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นเป็นผู้มีจิตอนุเคราะห์ให้ทานแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก และเป็นผู้มีจิตน้อมไปเพื่อบริโภคกามคุณ ๕ สูงยิ่งขึ้น ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปบุรุษครั้นให้ทานไม่กระทบตนและผู้อื่นแล้ว ย่อมเป็นผู้มั่งคั่ง มีทรัพย์มากมีโภคะมาก และย่อมเป็นผู้มีโภคทรัพย์ไม่มีภัยอันตรายมาแต่ที่ไหน ๆ คือ จากไฟ จากน้ำ จากพระราชชา จากโจร จากคนไม่เป็นที่รัก หรือจากทายาท ในที่ที่ทานนั้นให้ผล.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล สัปบุรุษสถาน ๕ ประการ.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ธรรม ๓ ประการนี้ คือ การให้ทานด้วยศรัทธา การให้ทานด้วยหิริ การให้ทานอันหาโทษมิได้

อันสัปบุรุษดำเนินตามแล้ว บัณฑิตกล่าวว่า เป็นทางไปสู่สวรรค์ คนทั้งหลายย่อมไปสู่เทวโลกด้วยทางนี้ แล.

ประโยชน์เกื้อกูลของสัปปุรุษ

๔๓

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๓๓๕/๙๐๗.

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๒๔๘/๑๒๘.

ภิกษุทั้งหลาย! สัปปุรุษเมื่อเกิดในตระกูล ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก คือ ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ มารดาบิดา แก่บุตรภรรยา แก่หมู่คนผู้เป็นทาสกรรมกร แก่มิตรอำมาตย์ แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว แก่พระราชา แก่เทวดาทั้งหลาย แก่สมณพราหมณ์.

ภิกษุทั้งหลาย! มหาเมฆเมื่อตกให้ข้าวกล้าเจริญงอกงาม ย่อมตกเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก ฉนใด สัปปุรุษก็ฉนนั้นเหมือนกัน เมื่อเกิดในตระกูล ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่ชนเป็นอันมาก คือ ย่อมเกิดเพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่มารดาบิดา แก่บุตรภรรยา แก่หมู่คนผู้เป็นทาสกรรมกร แก่มิตรอำมาตย์ แก่ญาติที่ล่วงลับไปแล้ว แก่พระราชา แก่เทวดาทั้งหลาย แก่สมณพราหมณ์.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

สัปปุรุษผู้มีปัญญาอยู่ครองเรือน เป็นผู้ไม่เกียจคร้าน
ทั้งกลางคืนกลางวัน บำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์แก่ชนเป็นอันมาก
ในชั้นต้นระลึกถึงอุปการะที่ท่านทำไว้ก่อน ย่อมบูชา
มารดาบิดาโดยชอบธรรม

สัปปุรุษผู้มีศรัทธาตั้งมั่นแล้ว และมีศีลเป็นที่รัก
ทราบธรรมแล้ว

ย่อมบูชาบรรพชิตผู้ไม่ครองเรือน ผู้ไม่มีบาป
ประพฤติพรหมจรรย์

สัปปุรุษนั้นเป็นผู้เกื้อกูลต่อพระราชา ต่อเทวดา
ต่อญาติและสหายทั้งหลาย

ตั้งมั่นแล้วในศีลธรรม เป็นผู้เกื้อกูลแก่คนทั้งปวง
สัปปุรุษนั้น กำจัดมลทินคือความตระหนี่ได้แล้ว
ย่อมประสบโลกอันเกษม.

เทวดาชั้นดาวดึงส์ กล่าวถึงนรชน ผู้เป็นบุคคลเลื่อง
มารดาบิดา มีปกติประพฤติอ่อนน้อมต่อผู้ใหญ่ในตระกูล
เจรจาอ่อนหวาน กล่าวแต่คำสมานมิตรสหาย ละคำส่อเสียด
ประกอบในอุบายเป็นเครื่องกำจัดความตระหนี่ มีวาจาสัตย์
ครอบงำความโกรธได้ นั้นแล้ว เป็นสัปปุรุษ ดังนี้.

กลิ่นที่หอมทวนลม

๔๔

- มาลี เอก. อ. ๒๐/๒๕๐/๕๑๙.

อานนท์! สตรีหรือบุรุษในบ้านหรือนิคมใดในโลกนี้ ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมาคือสุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นคนมีศีล มีกัลยาณธรรม มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน สมณพราหมณ์ทุกทิศย่อมกล่าวสรรเสริญคุณของเขาว่า สตรีหรือบุรุษในบ้านหรือนิคมแห่งนั้น ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมาคือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นคนมีศีล มีกัลยาณธรรม มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่

อยู่ครองเรือน เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน แม้เทวดาทั้งหลายก็กล่าวสรรเสริญคุณของเขาว่า สตรีหรือบุรุษในบ้านหรือนิคมแห่งโน้น ถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ ถึงพระธรรมเป็นสรณะ ถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติผิดในกาม เว้นขาดจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการดื่มน้ำเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นคนมีศีล มีกัลยาณธรรม มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน.

อานนท์! กลิ่นหอมนี้ฉันแล ฟุ้งไปตามลมก็ได้ ฟุ้งไปทวนลมก็ได้ ฟุ้งไปทั้งตามลมและทวนลมก็ได้.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

กลิ่นดอกไม้ฟุ้งทวนลมไปไม่ได้
กลิ่นจันทน์ กลิ่นกฤษณา หรือกลิ่นกระลำพัก
ก็ฟุ้งทวนลมไปไม่ได้
ส่วนกลิ่นสัปปะรุช ฟุ้งทวนลมไปได้
เพราะสัปปะรุช ฟุ้งไปทุกทิศ.

**ผลกระทบทั้งดีและไม่ดี
จากการให้ทานมีไหม**

สังคมาเล เพราะคนดีอ่อนแอ

๔๕

-บาลี ทุก. อ. ๒๐/๘๗/๒๘๔.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พวกโจรมีกำลัง สมัยนั้น พระราชาย่อมเสื่อมกำลัง คราวนั้นทั้งพระราชาก็หมด ความผาสุกที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะออกคำสั่งไปยัง ชนบทชายแดน ถึงแม้พวกพราหมณ์และคหบดีก็หมดความ สะดวกที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะอำนาจการงานนอกเมือง ข้อนี้นั้นใจ.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พวกภิกษุเลวทรามมีกำลัง สมัยนั้น หมู่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก ย่อมเสื่อมกำลัง คราวนั้น หมู่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก จำต้องเป็นผู้นั่ง เจียบเซียบอยู่ใน ท่ามกลางสงฆ์ หรือถึงกับต้องไปอยู่ตามชนบทชายแดน ฉะนั้นเหมือนกัน.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้น้อมไม่เป็นไปเพื่อประโยชน์ แก่มหาชนทั้งหลาย ไม่เป็นไปเพื่อความสุข เป็นความเสียหาย แก่มหาชนเป็นอันมาก และไม่เป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อ ความทุกข์ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด พระราชามีกำลัง สมัยนั้น พวกโจรย่อมล้อมกำลัง คราวนั้นทั้งพระราชาก็มีความผาสุกที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะออกคำสั่งไปยังชนบทชายแดน แม้พวกพราหมณ์และคหบดี ก็มีความสะดวกที่จะเข้าไป ออกนอก หรือที่จะอำนวยความสะดวกงานนอกเมือง ข้อนี้ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! สมัยใด หมู่ภิกษุผู้มีศีลเป็นที่รัก มีกำลัง สมัยนั้นพวกภิกษุเลวทรามย่อมล้อมกำลัง คราวนั้น พวกภิกษุเลวทราม จำต้องเป็นผู้หนึ่ง เจียบเชียบอยู่ในท่ามกลาง สงฆ์ หรือเป็นพวกที่ต้องหล่นไปเอง ฉะนั้นเหมือนกัน.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้ย่อมเป็นไปเพื่อประโยชน์แก่ มหาชนทั้งหลาย ให้มหาชนมีความสุข เป็นความเจริญแก่ มหาชนเป็นอันมาก และเป็นไปเพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสุข ทั้งแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย.

หลักการกำจัดเสี้ยนหนาม (คนไม่ดี) | ๕๖

-บาลี สී. ที. ๙/๑๗๑/๒๐๖.

(พระพุทธเจ้าตรัสกับภิกษุทันตพราหมณ์ เล่าถึงเรื่องของพระเจ้ามหาวิชิตราชที่เรียกพราหมณ์บุโรหิตมาเฝ้าเพื่อให้อสอนวิธีการบูชามหาญญ)

พราหมณ์! บุโรหิตได้ทูลสนองพระดำรัสนั้นว่า
 แวันแคว้นของพระองค์ยังมีเสี้ยนหนาม ยังมีการเบียดเบียน
 กัน การปล้นฆ่าในหมู่บ้านก็ยิ่งปรากฏ การปล้นฆ่าในนิคม
 ก็ยิ่งปรากฏ การปล้นฆ่าในนครก็ยิ่งปรากฏ การแย่งชิงตาม
 ระยะหนทางก็ยิ่งปรากฏ และถ้าพระองค์จะให้เลิกเก็บส่วย
 ในขณะที่แวันแคว้นเป็นไปด้วยเสี้ยนหนาม เต็มไปด้วยการ
 เบียดเบียนเช่นนี้ ก็จะได้ชื่อว่าทำกิจไม่ควรทำ อีกประการหนึ่ง
 พระองค์อาจทรงพระดำริว่า เรากำจัดเสี้ยนหนาม คือ โจร
 ผู้ร้ายเสียได้ด้วยการประหาร การจองจำ การริบทรัพย์ การ
 ประจาน หรือการเนรเทศดังนี้ ข้อนี้ก็ไม่ใช่เป็นการกำจัดได้
 ราบคาบด้วยดี เพราะผู้ที่ยังเหลือจากการถูกประหารก็ยังมี
 ชนพวกนี้จะเบียดเบียนชนบทของพระองค์ในภายหลัง แต่ว่า
 มีอุบายที่จะกำจัดเสี้ยนหนามเหล่านั้นให้ราบคาบด้วยดีได้ คือ

(๑) ชนเหล่าใดอุตสาหกรรมในการทำเกษตรกรรมและ
 ปศุสัตว์ ขอพระองค์จงประทานพืชพันธุ์และอาหารแก่
 ชนเหล่านั้น

(๒) ชนเหล่าใดอุทิศสาหะในพาศิขกรรม ขอพระองค์
จงเพิ่มทุนให้ชนเหล่านั้น

(๓) ข้าราชการเหล่าใดอุทิศสาหะ ขอพระองค์จงประทาน
เบี้ยเลี้ยงและเงินเดือนแก่ชนเหล่านั้นในโอกาสอันสมควร

ชนเหล่านั้นนั้นแหละ จักเป็นผู้ชวนชวายเป็นการงาน
ของตน ไม่เบียดเบียนแค้นแค้นของพระองค์ และพระคลัง
ก็จะเพิ่มพูนมากมาย แค้นแค้นจะตั้งอยู่ด้วยความเกษม
ปราศจากเสี้ยนหนามและการเบียดเบียน พวกมนุษย์จะ
ร่าเริงบันเทิง นอนชุกบุตรให้เต็มฟ่อนอยู่นอก แม้จักไม่ปิด
ประตูเรือนในเวลาค่ำคืนก็เป็นอยู่ได้.

กรณีศึกษา

เรื่องภิกษุชาวกรุงโกสัมพีแตกสามัคคีกัน

๔๗

-บาลี มหา. วิ. ๕/๓๑๒/๒๓๘.

เรื่องมีอยู่ว่าภิกษุ ๒ รูปทะเลาะกัน คือรูปหนึ่งหาว่าอีกรูปหนึ่งต้องอาบัติแล้วไม่เห็นอาบัติ จึงพาพวกมาประชุมสวดประกาศลงอุกเข-ปนิยกรรมแก่ภิกษุรูปนั้น แต่ละรูปต่างก็มีเพื่อนฝูงมากด้วยกันทั้งสองฝ่าย และต่างก็หาว่าอีกฝ่ายหนึ่งทำไม่ถูก ถึงกับสงฆ์แตกกันเป็นสองฝ่าย และแยกทำอุโบสถ แม้พระผู้พระภาคจะทรงแนะนำตักเตือนให้ประนีประนอมกันก็ไม่ฟัง ในที่สุดถึงกับทะเลาะวิวาทและแสดงอาการทางกายทางวาจาที่ไม่สมควรต่อกัน พระผู้มีพระภาคจึงทรงตักเตือน.

ภิกษุทั้งหลาย! พอที่พวกเธอทั้งหลายอย่าหมายมั่นกันเลย อย่าทะเลาะกันเลย อย่าโต้เถียงกันเลย อย่าวิวาทกันเลย.

มีภิกษุบางรูปทูลขึ้นว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้เป็นธรรมสามี! ขอพระองค์จงหยุดไว้ก่อนเถิดพระเจ้าข้า ขอจงทรงชวนชวายน้อยเถิดพระเจ้าข้า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า! ขอจงทรงประกอบในสุขวิหารในทิฏฐธรรมอยู่เถิด พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์ทั้งหลายจักทำให้เห็นดำเนินแดงกัน ด้วยการหมายมั่นกัน ด้วยการทะเลาะกัน ด้วยการโต้เถียงกัน ด้วยการวิวาทกัน อันนี้เอง”.

พระผู้มีพระภาคได้ตรัสคำนี้แก่ภิกษุเหล่านั้นเป็นคำรบ ๒ ว่า
ภิกษุทั้งหลาย! พอที่พวกเธอทั้งหลายอย่าหมายมัน
กันเลย อย่าทะเลาะกันเลย อย่าโต้เถียงกันเลย อย่าวิวาทกันเลย.

มีภิกษุบางรูปทูลคำนี้ขึ้นเป็นคำรบ ๒ ว่า “ข้าแต่พระผู้มี
พระภาคเจ้าผู้เป็นธรรมสามี! ขอพระองค์จงหยุดไว้ก่อนเถิดพระเจ้าข้า
ของทรงชวนชวายน้อยเถิดพระเจ้าข้า ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า! ของ
ทรงประกอบในสุขวิหารในทิฏฐธรรมอยู่เถิด พระเจ้าข้า พวกข้าพระองค์
ทั้งหลายจักทำให้เห็นดำเห็นแดงกัน ด้วยการหมายมันกัน ด้วยการ
ทะเลาะกัน ด้วยการโต้เถียงกัน ด้วยการวิวาทกัน อันนี้เอง”.

พระผู้มีพระภาคจึงทรงสั่งสอนให้ดูตัวอย่างที่มารุกุมาร แห่ง
แคว้นโกศลผู้คิดแก้แค้นพระเจ้าพรหมทัตแห่งแคว้นกาสีในการที่จับ
พระราชบิดาของพระองค์ คือพระเจ้าที่มีดีไปทรมาณประจานและประหาร
ชีวิต เมื่อมีโอกาสจะแก้แค้นได้ก็ยั้งระลึกถึงโอวาทของบิดา ที่ไม่ให้เห็น
แก่ยาว (คือไม่ให้ผู้เฒ่าจูงเฒ่าไว้นาน) ไม่ให้เห็นแก่สั้น (คือไม่ให้ตัด
ไมตรี) และให้สำนึกว่า เวย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร จึงไว้ชีวิตพระเจ้า
พรหมทัต แล้วกลับได้ราชสมบัติที่เสียไปคืนพร้อมทั้งได้พระราชธิดาของ
พระเจ้าพรหมทัตด้วย.

ทรงสรุปว่า พระราชาที่จับศัสตราวุธยังทรงมีขันติและโสรัจจะ
ได้ จึงควรที่ภิกษุทั้งหลายผู้บวชในธรรมวินัยนี้จะมีความอดทนและความ
สงบเสงี่ยม แต่ภิกษุเหล่านั้นก็มีได้เชื่อฟัง.

กาลนั้นแล ในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงครองจีวร ถือบาตร เสด็จเข้าไปสู่เมืองโกสัมพี เพื่อบิณฑบาต ครั้นทรงเที่ยวบิณฑบาตในเมืองโกสัมพีแล้ว ภายหลังภัตตกาล กลับจากบิณฑบาตแล้ว ทรงเก็บบริวารขึ้นมารถือไว้ แล้วประทับยืน ตรัสคาถานี้ว่า

คนไพร่ ๆ ด้วยกัน ส่งเสียงเอ็ดตะโร แต่หาเป็นคนไหนสำคัญตัวว่า เป็นพาลไม่ เมื่อหมู่แตกกัน ก็หาได้มีใครรู้สึกเป็นอย่างอื่น ให้ตีขึ้นไปกว่านั้นได้ไม่.

พวกบัณฑิตลืมหิน สัมครที่จะพูดตามทางที่ตนปรารถนาจะพูดอย่างไร ก็พูดพาลมไปอย่างนั้น หาได้นำพาถึงกิเลสที่เป็นเหตุแห่งการทะเลาะกันไม่.

พวกโง่ ยังผูกใจเจ็บอยู่ว่า ‘ผู้นั้นได้ตำเรา ได้ทำร้ายเรา ได้เอาชนะเรา ได้ลักทรัพย์ของเรา’ เวนของพวกนั้นย่อมระงับไม่ลง.

พวกโง่ ไม่ผูกใจเจ็บว่า ‘ผู้นั้นได้ตำเรา ได้ทำร้ายเรา ได้เอาชนะเรา ได้ลักทรัพย์ของเรา’ เวนของพวกนั้นย่อมระงับได้.

ในยุคไหนก็ตาม เวนทั้งหลาย ไม่เคยระงับได้ด้วย การผูกเวรเลย แต่ระงับได้ด้วยไม่มีการผูกเวร ธรรมนี้เป็นของเก่าที่ใช้ได้ตลอดกาล.

คนพวกอื่น ไม่รู้สึกว่ ‘พวกเราจะแหลกลาญก็เพราะเหตุนี้’ พวกใด สำนึกตัวได้ในเหตุที่มีนั้น ความมุ่งร้ายกันย่อมระงับได้ เพราะความรู้สึกนั้น.

ความกลมเกลียวเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ยังมีได้ แม้แก่พวกคนกักขะเหล่านั้น ที่ปล้นเมืองหักแซงชาชาวบ้านฆ่าฟันผู้คน แล้วต้อนม้า โค และขนเอาทรัพย์ไป แล้วทำไมจะมีแก่พวกเธอไม่ได้เล่า.

ถ้าหากไม่ได้สหายที่พาตัวรอด เป็นปราชญ์ที่มีความเป็นอยู่ดี เป็นเพื่อนร่วมทางแล้วไซ้ ก็จงทำตัวให้เหมือนพระราชที่ละแคว้นซึ่งพิชิตได้แล้วไปเสีย แล้วเที่ยวไปคนเดียว ดุจช้างมาตังคะ เที่ยวไปในป่าตัวเดียว ฉะนั้น.

การเที่ยวไปคนเดียว ดีกว่า เพราะไม่มีความเป็นสหายกันได้กับคนพาล พึงเที่ยวไปคนเดียว และไม่ทำบาปเป็นคนมักน้อย ดุจช้างมาตังคะ เป็นสัตว์มักน้อย เที่ยวไปในป่า ฉะนั้น.

ครั้นแล้วจึงเสด็จไปจากที่นั้นสู่พาลกโลณการกคาม สู่อำเภอปาจิณวังสะโดยลำดับ ได้ทรงพบปะกับพระเถระต่าง ๆ ในที่ที่เสด็จไปนั้น ในที่สุดได้เสด็จไปพำนักอยู่ ณ โคนไม้สาละอันร่มรื่น ณ ป่าชื่อปารีเลยยกะ และได้มีพญาช้างชื่อปารีเลยยกะ มาอุปัฏฐากดูแลพระผู้มีพระภาคต่อจากนั้นจึงได้เสด็จไปยังกรุงสาวัตถี.

ครั้งนั้น อุบาสกอุบาลีหาชาวพระนครโกสัมพีได้หารือกันดังนี้ว่า พระคุณเจ้าเหล่าภิกษุชาวพระนครโกสัมพีนี้ ทำความพินาศใหญ่โตให้พวกเรา พระผู้มีพระภาคถูกท่านเหล่านี้รบกวนจึงเสด็จหลีกไปเสีย เอาละพวกเราไม่ต้องอภิวัต ไม่ต้องลุกรับ ไม่ต้องทำอัญชลีกรรม สามิจิกรรม ไม่ต้องทำสักการะ ไม่ต้องเคารพ ไม่นับถือ ไม่ต้องบูชาซึ่งพระคุณเจ้าเหล่าภิกษุชาวพระนครโกสัมพี แม้เข้ามาบิณฑบาต ก็ไม่ต้องถวายบิณฑบาต ท่านเหล่านี้ถูกพวกเราไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นับถือ ไม่บูชา เป็นผู้ไม่มีสักการะอย่างนี้ จักหลีกไปเสีย หรือจักลี้กเสีย หรือจักให้พระผู้มีพระภาคทรงโปรด ครั้นแล้วไม่อภิวัต ไม่ลุกรับ ไม่ทำอัญชลีกรรม สามิจิกรรม ไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นับถือ ไม่บูชา ซึ่งพวกภิกษุชาวพระนครโกสัมพี แม้เข้ามาบิณฑบาตก็ไม่ถวายบิณฑบาต.

ครั้งนั้น พวกภิกษุชาวพระนครโกสัมพี ถูกอุบาสกอุบาลีหาชาวพระนครโกสัมพีไม่สักการะ ไม่เคารพ ไม่นับถือ ไม่บูชา เป็นผู้ไม่มีสักการะ จึงพูดกันอย่างนี้ว่า อาวุโสทั้งหลาย! มิฉะนั้น พวกเราพึงไปพระนครสาวัตถี แล้วระงับอธิกรณ์นี้ในสำนักพระผู้มีพระภาค ครั้นแล้ว เก็บจำเสนาสนะถือบาตร จีวร พากันเดินทางไปพระนครสาวัตถี.

ภิกษุเหล่านั้นได้รับความลำบากก็รู้สึกสำนึกผิด จึงพากันเดินทางไปกรุงสาวัตถีและยอมตกลงระงับข้อวิวาทแตกแยกกัน โดยภิกษุรูปที่เป็นต้นเหตุยอมแสดงอาบัติ ภิกษุฝ่ายที่สวดประกาศลงโทษยอมถอนประกาศ พระผู้มีพระภาคจึงตรัสให้ประชุมสงฆ์สวดประกาศระงับเรื่องนั้น เป็นสังฆสามัคคีด้วยทุติยกรรมวาจา เสร็จแล้วให้สวดปาติโมกข์.

ควรให้ทานที่ใด

ควรให้ทานในที่ใด (นัยที่ ๑)

๔๘

-บาลี สกถ. ส. ๑๕/๑๔๗/๔๐๕.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ทาน บุคคลพึงให้ในที่ไหนหนอ
 ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ทาน บุคคลพึงให้ในที่ไหนหนอ.

มหาราช! จิตย่อมเสื่อมใสในที่ใด พึงให้ในที่นั้น.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ทานที่ให้แล้วในที่ไหนจึงมีผลมาก.

มหาราช! ทานพึงให้ในที่ไหนนั้นเป็นข้อหนึ่ง และ
 ทานที่ให้แล้วในที่ไหนจึงมีผลมาก นั้นเป็นอีกข้อหนึ่ง.

มหาราช! ทานที่ให้แล้วแก่ผู้มีศีลแล มีผลมาก
 ทานที่ให้แล้วในผู้ทุศีลหามีผลมากไม่.

มหาราช! ด้วยเหตุนี้ เราจักขออนถามพระองค์
 ในปัญหากรรมข้อนั้นบ้าง พระองค์พอพระทัยอย่างไร
 พึงตอบอย่างนั้น.

มหาราช! พระองค์จะสำคัญความข้อนั้นเป็น
 อย่างไร ณ ที่นี้การยุทฺถพิงปรากฏเฉพาะหน้าแต่พระองค์
 สงครามพิงปะทะกัน ถ้าว่ากุมารที่เป็นกษัตริย์ ... ที่เป็น
 พราหมณ์ ... ที่เป็นแพศย์ ... ที่เป็นศูทร เป็นผู้ไม่ได้ศึกษา
 ไม่ได้หัดมือ ไม่ได้รับความชำนาญ ไม่ได้ประลองการยิง เป็น
 คนฉลาด เป็นคนมักสั่น เป็นคนมักสะดุ้ง เป็นคนมักวิ่งหนี

ฟังมาอาสาไซร์ พระองค์ ฟังทรงชุบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ และ
พระองค์ฟังทรงต้องการบุรุษเช่นนั้นหรือ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ข้าพระองค์ไม่ฟังชุบเลี้ยงบุรุษนั้น และ
ข้าพระองค์ไม่ฟังต้องการบุรุษเช่นนั้นแล.

มหาราช! พระองค์จะทรงสำคัญความชื่อนั้นเป็น
อย่างไร ณ ที่นี้การยุทธ์ฟังปรากฏแก่พระองค์ สงครามฟัง
ปะทะกัน ถ้าว่ากุมารที่เป็นกษัตริย์ ... ที่เป็นพราหมณ์ ...
ที่เป็นแพศย์ ... ที่เป็นศูทร เป็นผู้ศึกษาดีแล้ว ได้หัดมือแล้ว
ได้รับความชำนาญแล้ว ได้ประลองการยิงมาแล้ว ไม่เป็น
คนขลาด ไม่เป็นคนสั้น ไม่เป็นคนสะดุ้ง ไม่เป็นคนมั่งกิ้งหนี
ฟังมาอาสาไซร์ พระองค์ฟังทรงชุบเลี้ยงบุรุษนั้นหรือ และ
พระองค์ฟังทรงมีพระประสงค์บุรุษเช่นนั้นหรือ.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! หม่อมฉันฟังชุบเลี้ยงบุรุษนั้น และ
หม่อมฉันฟังต้องการบุรุษเช่นนั้น.

มหาราช! ฉันทันนั้นก็เหมือนกัน แม้หากว่า กุลบุตร
ออกจากเรือน ตระกูลใดๆ เป็นผู้บวชหาเรือนมิได้ และกุลบุตร
นั้น เป็นผู้มั่งคั่ง ๕ อันละได้แล้ว เป็นผู้ประกอบแล้วด้วย
องค์ ๕ ทานที่ให้แล้วในกุลบุตรนั้น ย่อมเป็นทานมีผลมาก
องค์ ๕ อันกุลบุตรนั้นละได้แล้วเป็นอย่างไร.

- (๑) กามฉันทะอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
 - (๒) พยาบาทอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
 - (๓) ถีนมิตตะอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
 - (๔) อุทัจจกุกุจจะอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
 - (๕) วิจิกิจฉาอันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว
- เหล่านี้แล องค์ ๕ อันกุลบุตรนั้นละได้แล้ว.

กุลบุตรนั้นเป็นผู้ประกอบด้วยองค์ ๕ เป็นอย่างไร

- (๑) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองศีล
อันเป็นของพระอเสชะ
- (๒) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองสมาธิ
อันเป็นของพระอเสชะ
- (๓) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองปัญญา
อันเป็นของพระอเสชะ
- (๔) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองวิมุตติ
อันเป็นของพระอเสชะ
- (๕) เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะ
อันเป็นของพระอเสชะ

กุลบุตรนั้น เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ เหล่านี้
ทานที่ให้แล้วในกุลบุตรผู้มีองค์ ๕ อันละได้แล้วและ
เป็นผู้ประกอบแล้วด้วยองค์ ๕ อย่างนี้ ย่อมมีผลมาก.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ศิลปะการยิงแม่น กำลังเข้มแข็ง และความกล้าหาญ
มีอยู่ในชายหนุ่มผู้ใด พระราชาผู้ทรงพระประสงค์ด้วยการยุทธ
พึงทรงชูปเลียงชายหนุ่มเช่นนั้น ไม่พึงทรงชูปเลียงชายหนุ่ม
ผู้ไม่กล้าหาญ เพราะเหตุแห่งชาติฉันใด

ธรรมะคือขันติและโสรจจะ ตั้งอยู่แล้วในบุคคลใด
บุคคลพึงบูชาบุคคลนั้น ผู้มีปัญญา มีความประพฤติเยี่ยง
พระอริยะแม้มีชาติทราม ฉะนั้นเหมือนกัน

พึงสร้างอาศรมอันเป็นที่รณรมย์ ยังผู้พหุสูตทั้งหลาย
ให้สำนักอยู่ ณ ที่นั้น พึงสร้างบ่อน้ำไว้ในป่าที่กั้นดาร์น้ำ และ
สะพานในที่ที่เป็นหล่ม พึงถวายเป็นน้ำ ของเคี้ยว ผ้า และ
เสนาสนะในท่านผู้ซื่อตรงทั้งหลายด้วยน้ำใจอันผ่องใส เมฆมี
สายฟ้าแลบแปลบปลาบ มียอดตั้งร้อยกระหิมอยู่ ยังแผ่นดิน
ให้โชกชุ่มอยู่ ย่อมยังที่ดอนและที่ลุ่มให้เต็ม แม้ฉันใด

ทายกผู้มีศรัทธา เป็นบัณฑิตได้ฟังแล้ว ย่อมจัดหา
โภชนาหารมาเลี้ยงวณิก ด้วยข้าว น้ำให้อิ่มหนำ บันเทิงใจ
เที่ยวไปในโรจนาน สั่งว่าท่านทั้งหลายจงให้ ท่านทั้งหลายจงให้
ดังนี้ และทายกนั้นบันลือเสียงเหมือนเสียงกระหิมแห่งเมฆ
เมื่อฝนกำลังตก ฉะนั้น ธาตุแห่งบุญอันไพบูรณ์นั้น ย่อมยัง
ทายกให้ชุ่มชื้น.

ควรให้ทานในที่ใด (นัยที่ ๒)

๔๙

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๔๓๖-๔๓๗/๓๓๐.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ทานประจำสกุลวงศ์ข้าพระองค์ยังให้อยู่ แต่ที่ท่านนั้นข้าพระองค์ให้เฉพาะหมู่ภิกษุผู้เป็นอรหันต์ หรือปฏิบัติ อรหัตตมรรค ที่อยู่อาศัย ที่ถือบิณฑบาต ที่ถือผ้าสกุลเป็นวัตร.

คหบดี! ข้อที่จจะรู้ว่าคนเหล่านี้เป็นพระอรหันต์ หรือปฏิบัติอรหัตตมรรคนั้น เป็นสิ่งที่รู้ได้ยากสำหรับท่านผู้ เป็นคฤหัสถ์ผู้บริโภคคาม ผู้ยังมีการนอนเบียดบุตร บริโภค ใช้สอยกระแจะจันทน์และผ้าจากเมืองกาสิ ทัดทรงมาลา เครื่องกลิ้งและเครื่องผัดทา ยินดีอยู่ด้วยทองและเงิน.

คหบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ถ้าเป็น ผู้ฟุ้งซ่าน ถือตัว กลับกลอก พุดมาก มีวาจาไม่แน่นอน มีสติ ลืมหลง ปราศจากสัมปชัญญะ ไม่มีสมาธิ มีจิตหมุนไปผิด มีอินทรีย์อันปล่อยแล้ว ด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุนั้น ควรถูก ตีเตียนด้วยเหตุนั้น ๆ.

คหบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็นผู้อยู่ป่าเป็นวัตร ถ้า เป็นผู้ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่ถือตัว ไม่กลับกลอก ไม่พุดมาก มีวาจา แน่นนอน มีสติตั้งมั่น มีสัมปชัญญะ มีสมาธิ มีเอกัคคตาจิต (จิตมีอารมณ์เดียว) สำรวมอินทรีย์ ด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุนั้น อันใคร ๆ ควรสรรเสริญด้วยเหตุนั้น ๆ.

คบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็นผู้อยู่ใกล้บ้านก็ดี ...
บิณฑบาตเป็นวัตรก็ดี ... ฉันทในที่นิมนต์ก็ดี ... ถือผ้าบังสุกุล
เป็นวัตรก็ดี ... นุ่งห่มคหบดีจีวรก็ดี ถ้าเป็นผู้ฟังชาน ถือตัว
กลับกลอก พุดมาก มีวาจาไม่แน่นอน มีสติเสื่อมลง ปราศจาก
สัมปชัญญะ ไม่มีสมาธิ มีจิตหมუნไปผิด มีอินทรีย์อันปล่อยแล้ว
ด้วยอาการอย่างนี้ ภิกษุนั้น ควรถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ.

คบดี! ถึงแม้ภิกษุจะเป็นผู้อยู่ใกล้บ้านก็ดี ...
บิณฑบาตเป็นวัตรก็ดี ... ฉันทในที่นิมนต์ก็ดี ... ถือผ้าบังสุกุล
เป็นวัตรก็ดี ... นุ่งห่มคหบดีจีวรก็ดี ถ้าเป็นผู้ไม่ฟังชาน ไม่
ถือตัว ไม่กลับกลอก ไม่พุดมาก มีวาจาแน่นอน มีสติตั้งมั่น
มีสัมปชัญญะ มีสมาธิ มีเอกัคคตาจิต สำรวมอินทรีย์ ด้วย
อาการอย่างนี้ ภิกษุนั้นอันใคร ๆ ควรสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ.

เอาละ คบดี! ท่านจงถวายทานในสงฆ์เถิด เมื่อ
ท่านถวายทานในสงฆ์อยู่ จิตจักเสื่อมใส ท่านเป็นผู้มีจิตอัน
เสื่อมใสแล้ว ภายหลังแต่การตาย เพราะการทำลายแห่งกาย
จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! จำเดิมแต่วันนี้ไป ข้าพระองค์จะ
ถวายทานในสงฆ์.

ไม่ควรห้ามผู้อื่นให้ทาน

๕๐

-บาลี ติก. อ. ๒๐/๒๐๕/๔๗๗.

วิจจะ! ผู้ใดห้ามผู้อื่นซึ่งให้ทาน ผู้นั้นชื่อว่าเป็น
อมิตร ผู้ทำอันตรายต่อสิ่ง ๓ สิ่ง คือ

- (๑) ทำอันตรายต่อบุญของทายก (ผู้ให้)
- (๒) ทำอันตรายต่อลาภของปฏิคาหก (ผู้รับ)
- (๓) และตัวเองก็ซุดรากตัวเอง กำจัดตัวเองเสีย
ตั้งแต่แรกแล้ว

วิจจะ! ผู้ที่ห้ามผู้อื่นซึ่งให้ทาน ชื่อว่าเป็นอมิตร
ผู้ทำอันตรายสิ่ง ๓ สิ่ง ดังนี้แล.

วิจจะ! เราเองย่อมกล่าวอย่างนี้ว่า “ผู้ใด เทน้ำ
ล้างมือหรือน้ำล้างชามก็ตาม ลงในหลุมน้ำครำ หรือทางน้ำ
โสโครกซึ่งมีสัตว์มีชีวิตเกิดอยู่ในนั้น ด้วยคิดว่าสัตว์ในนั้นจะ
ได้อาศัยเลี้ยงชีวิต ดังนี้แล้ว เรายังกล่าวว่า นั่นเป็นทางมา
แห่งบุญ เพราะการทำแม่เช่นนั้น ไม่ต้องกล่าวถึงการให้ทาน
แก่มนุษย์ด้วยกัน” ดังนี้.

อีกอย่างหนึ่ง เรากล่าวว่าทานที่ให้แก่ผู้มีศีล เป็นทาน
มีผลมาก ทานที่ให้แก่ผู้ทุศีล หาเป็นอย่างนั้นไม่ และผู้มี
ศีลนั้นเป็นผู้ละเสียซึ่งองค์ ๕ และประกอบอยู่ด้วยองค์ ๕.

ละองค์ ๕ คือ

- (๑) ละกามฉันทะ
- (๒) ละพยาบาท
- (๓) ละถีนมิทระ (หดหู่ซึมเซา)
- (๔) ละอุทัจจกุกุจจะ (ฟุ้งซ่านรำคาญ)
- (๕) ละวิจิกิจฉา (ลั้เลอสงสัย)

ประกอบด้วยองค์ ๕ คือ

- (๑) ประกอบด้วยกองศีลชั้นนอเสขะ (คือชั้นพระอรหันต์)
- (๒) ประกอบด้วยกองสมาธิชั้นนอเสขะ
- (๓) ประกอบด้วยกองปัญญาชั้นนอเสขะ
- (๔) ประกอบด้วยกองวิมุตติชั้นนอเสขะ
- (๕) ประกอบด้วยกองวิมุตติญาณทัสสนะชั้นนอเสขะ

เรากล่าวว่าการที่ให้นิบุคคลผู้ละองค์ ๕ และ
ประกอบด้วยองค์ ๕ ด้วยอาการอย่างนี้ มีผลมาก ดังนี้.

ชาติ หรือ นาเลา

๕๑

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๒๔๑/๑๒๔.

ภิกษุทั้งหลาย! พีชที่หว่านลงในนาที่ประกอบด้วย
ลักษณะ ๘ อย่าง ย่อมไม่ให้ผลมาก ไม่ให้ความพอใจมาก
ไม่ให้กำไรมาก ประกอบด้วยลักษณะ ๘ อย่างเป็นอย่างใด คือ

นาในกรณีนี้ พื้นที่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ เต็มไปด้วยก้อนหิน
และก้อนกรวด ดินเค็ม ไถให้ลึกไม่ได้ ไม่มีทางน้ำเข้า ไม่มี
ทางน้ำออก ไม่มีเหมือง ไม่มีหัวคันนา นี้ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ทานที่
บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างเหล่านี้
เป็นทานไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก ไม่มีความรุ่งเรืองมาก
ไม่แผ่ไพศาลมาก ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างเป็นอย่างใด คือ

สมณพราหมณ์ในกรณีนี้ เป็นผู้ไม่มีจฉาที่ปฏิฐิ มีมิจฉา-
สังกัปปะ มีมิจฉาวาจา มีมิจฉากัมมันตะ มีมิจฉาอาชีวะ มี
มิจฉาวายามะ มีมิจฉาสติ มีมิจฉาสมาธิ ภิกษุทั้งหลาย! ทาน
ที่บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่าง
อย่างนี้ เป็นทาน ไม่มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก ไม่มีความ
รุ่งเรืองมาก ไม่แผ่ไพศาลมาก.

ภิกษุทั้งหลาย! พืชที่หวานลงในนาที่ประกอบด้วย
ลักษณะ ๘ อย่าง ย่อมให้ผลมาก ให้ความพอใจมาก ให้กำไร
มาก ประกอบด้วยลักษณะ ๘ อย่างเป็นอย่างใด คือ

นาในกรณีนี้ พื้นที่ไม่ลุ่มๆ ดอนๆ ไม่เต็มไปด้วย
ก้อนหินและก้อนกรวด ดินไม่เค็ม ไถให้ลึกได้ มีทางน้ำเข้า
มีทางน้ำออก มีเหมือง มีหัวคันนา นี้ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! ข้อนี้ก็ฉันนั้นเหมือนกัน ทานที่
บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่าง
เหล่านี้ เป็นทานมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมาก
แผ่ไพศาลมาก ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างเป็นอย่างใด คือ

สมณพราหมณ์ในกรณีนี้ เป็นผู้ที่มีสัมมาทิฐิ มีสัมมา-
สังกัปปะ มีสัมมาวาจา มีสัมมากัมมันตะ มีสัมมาอาชีวะ มี
สัมมาวายามะ มีสัมมาสติ มีสัมมาสมาธิ ภิกษุทั้งหลาย!
ทานที่บุคคลให้ในสมณพราหมณ์ที่ประกอบด้วยองค์ ๘ อย่าง
อย่างนี้เป็นทานมีผลมาก มีอานิสงส์มาก มีความรุ่งเรืองมาก
แผ่ไพศาลมาก.

ผู้รับทาน กับผลที่ได้ (นัยที่ ๑)

๕๒

-บาลี ม. ม. ๑๒/๔๓๓/๔๐๓.

ลำดับนั้น สัจจกนิครณธ์ทราบว่า พระผู้มีพระภาคทรงรับนิมนต์แล้ว จึงบอกพวกเจ้าลิจฉวีเหล่านั้นว่า เจ้าลิจฉวีทั้งหลายจงฟังข้าพเจ้า พระโคตมพร้อมด้วยภิกษุสงฆ์ ข้าพเจ้านิมนต์แล้วเพื่อฉันในวันพรุ่งนี้ พวกท่านจะนำอาหารใดมาเพื่อข้าพเจ้า จงเลือกอาหารที่ควรแก่พระโคตมเถิด.

เมื่อล่วงราตรีนั้นแล้ว เจ้าลิจฉวีเหล่านั้น ได้นำภัตตาหารประมาณห้าร้อยสำรับไปให้แก่สัจจกนิครณธ์ สัจจกนิครณธ์ให้จัดของเคี้ยวของฉันอันประณีตในอารามของตนเสร็จแล้ว จึงให้ทูลบอกกาลแก่พระผู้มีพระภาคว่า ข้าแต่พระโคตม เวลานี้เป็นกาลอันควร ภัตตาหารสำเร็จแล้ว.

ครั้งนั้นในเวลาเช้า พระผู้มีพระภาคทรงครองอันตราวาสกแล้ว ทรงถือบาตรจีวรเสด็จไปสู่อารามแห่งสัจจกนิครณธ์ ประทับบนอาสนะที่ปูลาดไว้ถวาย พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์.

ครั้งนั้น สัจจกนิครณธ์ถวายภิกษุสงฆ์ มีพระพุทธเจ้าเป็นประธาน ด้วยของเคี้ยวของฉันอันประณีต ด้วยมือของตน ให้อ้อมหน้าสำราญแล้ว เมื่อพระผู้มีพระภาคเสวยเสร็จ นำพระหัตถ์ออกจากบาตรแล้ว สัจจกนิครณธ์จึงถือเอาอาสนะต่ำ นั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่งได้ทูลว่า ข้าแต่พระโคตม! ขอบุญและผลบุญในทานนี้ จงมีเพื่อความสุขแก่ทายกทั้งหลายเถิด.

อัคริเวสสนะ ! บุญและผลบุญในทานนี้ อาศัยทักษิณียบุคคลที่ยังไม่สิ้นราคะ โทสะ โมหะ เช่นกับท่านจักมีแก่ทายกทั้งหลาย ส่วนบุญและผลบุญอาศัยทักษิณียบุคคล ที่สิ้นราคะ โทสะ โมหะ เช่นกับเรา จักมีแก่ท่าน ฉะนี้แล.

ผู้รับทาน กับผลที่ได้ (นัยที่ ๒)

๕๓

-บาลี ดิ. อ. ๒๐/๓๑๗/๕๓๙.

ภิกษุทั้งหลาย! ผ้าทอด้วยเปลือกปอ ถึงจะยังใหม่ อยู่ สีกิไม่งาม นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ราคาก็ถูก แม้จะกลางใหม่ กลางเก่าแล้ว สีกิยังไม่งาม นุ่งห่มเข้าก็ยังเจ็บเนื้อ ราคาก็ถูก มาก แม้จะเก่าคร่ำแล้ว สีกิยังไม่งาม นุ่งห่มเข้าก็ยังเจ็บเนื้อ ราคาก็ถูกมากอยู่นั่นเอง ผ้าเปลือกปอ ที่เก่าคร่ำแล้ว มีแต่จะถูกใช้เช็ดหม้อข้าว หรือทิ้งอยู่ตามกองขยะมูลฝอย นี่ฉันใด.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุที่ทุศีล มีความเป็นอยู่เลวทราม ก็ฉันนั้นเหมือนกัน แม้เพิ่งบวชใหม่ เราก็กล่าวว่า มีผิวพรรณ ไม่งาม เหมือนผ้าเปลือกปอ ที่มีสีไม่งามนั้นนั่นแหละ เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ชนเหล่าใด คบหา สมาคม เข้าใกล้ ทำตาม เยี่ยงอย่างของภิกษุนั้น ข้อนั้น จะเป็นทางให้เกิดสิ่งอันไม่เป็นประโยชน์ เป็นทุกข์แก่ชนเหล่านั้นเอง ตลอดกาลนาน เราจึงกล่าวภิกษุนั้นว่า ใครใกล้ชิดเข้าก็เจ็บเนื้อ เหมือนผ้าเปลือกปอ นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ฉะนั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ภิกษุนั้น รับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยา กับเครื่องใช้ในการรักษาโรคของชนเหล่าใด ทานนั้นย่อม

ไม่มีผลใหญ่ ไม่มีอานิสงส์ใหญ่แก่ชนเหล่านั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีค่าน้อย เหมือนผ้าเปลือกปอ มีราคาถูก ฉะนั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

ภิกษุทั้งหลาย! แม้ภิกษุ มัชฌิมภุมิ (ยังไม่เป็นเถระ) เมื่อเป็นคนทุศีล มีความเป็นอยู่เลวทราม ก็เป็นอย่างเดียวกัน เรากล่าวว่า มีผิพรรณไม่งาม เหมือนผ้าเปลือกปอ ที่มีสีไม่งาม นั้นนั่นแหละ เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ชนเหล่าใด คบหา สมาคม เข้าใกล้ ทำตาม เยี่ยงอย่างของภิกษุนี้ ข้อนี้ จะเป็นทางให้เกิดสิ่งอันไม่เป็นประโยชน์ เป็นทุกข์แก่ชนเหล่านั้นเอง ตลอดกาลนาน เราจึงกล่าวภิกษุนี้ว่า ใครใกล้ชิดเข้าก็เจ็บเนื้อ เหมือนผ้าเปลือกปอ นุ่งห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ฉะนั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ภิกษุนี้ รับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรคของชนเหล่าใด ทานนั้นย่อมไม่มีผลใหญ่ ไม่มีอานิสงส์ใหญ่แก่ชนเหล่านั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีค่าน้อย เหมือนผ้าเปลือกปอ มีราคาถูก ฉะนั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

ภิกษุทั้งหลาย! แม้ภิกษุ ผู้เป็นเถระ เมื่อเป็นคนทุศีล มีความเป็นอยู่เลวทราม ก็เป็นอย่างเดียวกัน เรากล่าวว่า

มีผิวพรรณไม่งาม เหมือนผ้าเปลือกปอ ที่มีสีไม่งามนั้น
นั้นแหละ เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ชนเหล่าใด คบหา สมาคม เข้าใกล้ ทำตาม
เยี่ยงอย่างของภิกษุนั้น ข้อนั้น จะเป็นทางให้เกิดสิ่งอันไม่
เป็นประโยชน์ เป็นทุกข์แก่ชนเหล่านั้นเอง ตลอดกาลนาน
เราจึงกล่าวภิกษุนั้นว่า ใครใกล้ชิดเข้าก็เจ็บเนื้อ เหมือนผ้า
เปลือกปอ นุ่มห่มเข้าก็เจ็บเนื้อ ฉะนั้น เรากล่าวภิกษุนี้ว่า
มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ภิกษุนี้รับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยา
กับเครื่องใช้ในการรักษาโรคของชนเหล่าใด ทานนั้นย่อม
ไม่มีผลใหญ่ ไม่มีอานิสงส์ใหญ่แก่ชนเหล่านั้น เรากล่าว
ภิกษุนี้ว่า มีค่าน้อย เหมือนผ้าเปลือกปอ มีราคาถูก ฉะนั้น
เรากล่าวภิกษุนี้ว่า มีผ้าเปลือกปอเป็นคู่เปรียบ.

อนึ่ง ภิกษุเถระชนิดนี้ กล่าวอะไรขึ้นในท่ามกลางสงฆ์
ภิกษุทั้งหลายก็จะว่าให้ว่า “ประโยชน์อะไรด้วยคำพูดของท่าน
ซึ่งเป็นคนพาล คนเขลา คนอย่างท่านหรือจะรู้จักสิ่งที่ควรพูด”
ดังนี้ ภิกษุเถระนั้น ถูกเขาวาให้ก็โกรธ แค้นใจ กล่าววาจาหยาบ
ออกมา โดยอาการที่ทำให้ตนต้องถูกสงฆ์ลงอุกเขปนิยกรรม
ในภายหลัง จึงเป็นเหมือนผ้าเปลือกปอเก่าคร่ำ ที่เขาทิ้งเสีย
ตามกองขยะมูลฝอย ฉะนั้นแล.

**องค์ประกอบของท่าน
ที่ให้แล้วมีผลมาก**

องค์ประกอบของทาน ที่ให้แล้วมีผลมาก (นัยที่ ๑)

๕๔

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๓๗๕/๓๐๘.

ภิกษุทั้งหลาย! อุบาสิกาชื่อนันทมารดาชาวเมืองเวพุกันทกะนั้นถวายทักษิณอันประกอบด้วยองค์ ๖ ประการ ในภิกษุสงฆ์มีสารีบุตรและโมคคัลลณะเป็นประมุข ก็ทักษิณอันประกอบด้วยองค์ ๖ ประการเป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! องค์ ๓ ของผู้ให้ (ทายก) และ องค์ ๓ ของผู้รับ (ปฎิคาหก).

องค์ ๓ ของผู้ให้เป็นอย่างไร คือ

- (๑) ก่อนให้เป็นผู้ตั้งใจ
 - (๒) กำลังให้อยู่ยอมยั้งจิตให้เลื่อมใส
 - (๓) ครั้นให้แล้วย่อมปลื้มใจ
- นี้แล องค์ ๓ ของผู้ให้.

องค์ ๓ ของผู้รับเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ปราศจากราคะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดราคะ
 - (๒) เป็นผู้ปราศจากโทสะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโทสะ
 - (๓) เป็นผู้ปราศจากโมหะ หรือปฏิบัติเพื่อกำจัดโมหะ
- นี้แล องค์ ๓ ของผู้รับ.

อย่างนี้แล องค์ ๓ ของผู้ให้ และ องค์ ๓ ของผู้รับ.

ภิกษุทั้งหลาย! ทักขิณาที่ประกอบด้วยองค์ ๖ ประการ ย่อมมี ด้วยประการอย่างนี้แล การถือประมาณ บุญแห่งทักขิณาที่ประกอบด้วยองค์ ๖ ประการอย่างนี้ว่า ห้วงบุญห้วงกุศลมีประมาณเท่านี้ นำสุขมาให้ มีอารมณ์เลิศ มีสุขเป็นผล เป็นไปเพื่อสวรรค์ เป็นไปเพื่อสิ่งน่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ เพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อสุข ดังนี้ ไม่ใช่ทำได้ง่าย โดยที่แท้บุญแห่งทักขิณานั้น ย่อมถึงการนับว่าเป็นห้วงบุญห้วงกุศลที่จะนับไม่ได้ประมาณไม่ได้ เป็นกองบุญใหญ่ทีเดียว เปรียบเหมือนการถือเอาประมาณแห่งน้ำในมหาสมุทรว่า เท่านี้ आफหกะ เท่านี้ ร้อย आफหกะ เท่านี้ พัน आफหกะ หรือเท่านี้ แสน आफหกะ ไม่ใช่ทำได้ง่าย โดยที่แท้ น้ำในมหาสมุทรย่อมถึงการนับว่าเป็นห้วงน้ำที่จะนับไม่ได้ประมาณไม่ได้ เป็นห้วงน้ำใหญ่ทีเดียวฉะนั้น.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

ผู้ให้ก่อนแต่จะให้เป็นผู้ดีใจ กำลังให้อยู่ย่อมยังจิตให้เลื่อมใส ครั้นให้แล้วย่อมปลื้มใจ นี่เป็นความถึงพร้อมแห่งยัญญ

ผู้รับเป็นผู้สำรวจประพาสพิพรมจรรย์ทั้งหลาย คือ ท่านผู้ปราศจากราคะ ปราศจากโทสะ ปราศจากโมหะ ไม่มีอาสวะ ย่อมเป็นเขตที่สมบูรณ์แห่งการให้ ทายกต้อนรับ ปฎิภาหกด้วยตนเอง ถวายทานด้วยมือตนเอง ยัญญนั้นย่อมมีผลมากเพราะตนและเพราะผู้อื่น

ผู้มีปัญญา มีศรัทธา เป็นบัณฑิต มีใจพ้นจากความตระหนี่ ครั้นบำเพ็ญทานอย่างนี้แล้ว ย่อมเข้าถึงโลกที่เป็นสุข ไม่มีความเบียดเบียน.

องค์ประกอบของทาน ที่ให้แล้วมีผลมาก (นัยที่ ๒)

๕๕

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๔/๗๘.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ความบริสุทธิ์แห่งทักษิณานี้มี ๔ อย่าง ๔ อย่างเป็นอย่างใด คือ

- (๑) ทักษิณางานอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายทายก (ผู้ให้)
ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปลุกาคห (ผู้รับ)
- (๒) บางอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายปลุกาคห
ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก
- (๓) บางอย่างฝ่ายทายกก็ไม่บริสุทธิ์
ฝ่ายปลุกาคหก็ไม่บริสุทธิ์
- (๔) บางอย่างบริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปลุกาคห

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทักษิณาชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายทายก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปลุกาคห เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! ในข้อนี้ทายกมีศีล มีธรรมงาม ปลุกาคหเป็นผู้ทุศีล มีธรรมอันบาป อย่างนี้แล ทักษิณาชื่อว่า บริสุทธิ์ฝ่ายทายก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปลุกาคห.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทักษิณาชื่อว่าบิรสุทธิฝ่ายปฏิกาคหก
ไม่บิรสุทธิฝ่ายทายก เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! ในข้อนี้ทายกเป็นผู้ทุศีล มีธรรม
อันเป็นบาป ปฏิกาคหกเป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม อย่างนี้แล
ทักษิณาชื่อว่า บิรสุทธิฝ่ายปฏิกาคหก ไม่บิรสุทธิฝ่ายทายก.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทักษิณาชื่อว่าฝ่ายทายกก็ไม่
บิรสุทธิ ฝ่ายปฏิกาคหกก็ไม่บิรสุทธิ เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! ในข้อนี้ทายกก็เป็นผู้ทุศีล มีธรรม
อันเป็นบาป ปฏิกาคหกก็เป็นผู้ทุศีล มีธรรมอันเป็นบาป
อย่างนี้แล ทักษิณาชื่อว่า ฝ่ายทายกก็ไม่บิรสุทธิ ฝ่ายปฏิกาคหก
ก็ไม่บิรสุทธิ.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็ทักษิณาชื่อว่าบิรสุทธิทั้งฝ่าย
ทายก และฝ่ายปฏิกาคหก เป็นอย่างไร.

ภิกษุทั้งหลาย! ในข้อนี้ ทายกก็เป็นผู้มีศีล มี
ธรรมงาม ปฏิกาคหกก็เป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม อย่างนี้แล
ทักษิณาชื่อว่า บิรสุทธิทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปฏิกาคหก.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล ความบิรสุทธิแห่งทักษิณา
๔ อย่าง.

การวางจิตเมื่อให้ทาน

๕๖

- ปาลี สุตตก. อ. ๒๓/๖๐/๔๙.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! อะไรหนอ เป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้ทานเช่นนั้นนั้นแล ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้แล้ว มีผลมาก ไม่มีอาณิสสงส์มาก อะไรหนอ เป็นเหตุ เป็นปัจจัย เครื่องให้ทานเช่นนั้นนั้นแล ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้แล้ว มีผลมาก มีอาณิสสงส์มาก.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยมีความหวังผล ให้ทานโดยมีจิตผูกพันในผล ให้ทานโดยมุ่งการสั่งสม (บุญ) ให้ทานโดยคิดว่า “เราตายไปจักได้เสวยผลของทานนี้” เขาจึงให้ทาน คือ ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้ ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟแก่สมณะหรือพรานหมณ์ ... เขาให้ทานนั้นแล้ว เมื่อตายไป ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดา เหล่าจาตุมหาราชิกา เขาสันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยไม่มี ความหวังผล ให้ทานโดยไม่มีจิตผูกพันในผล ให้ทานโดยไม่มีมุ่งการสั่งสม (บุญ) ให้ทานโดยไม่คิดว่า “เราตายไปจักได้

เสวยผลของท่านนี้” แต่เขาให้ท่านด้วยคิดว่า “การให้ท่านเป็นการดี” เขาจึงให้ท่าน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าดาวดึงส์ เขาสันนิษฐาน สันฤทธิ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ท่านโดยไม่มี ความหวังผล ... ไม่ได้ให้ท่านด้วยคิดว่า “การให้ท่าน เป็นการดี” แต่ให้ท่านด้วยคิดว่าบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้เคยทำมา เราก็ไม่ควรทำให้เสียประเพณี เขาให้ท่าน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่า ยามา เขาสันนิษฐาน สันฤทธิ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ให้ท่านโดยไม่มี ความหวังผล ... ไม่ได้ให้ท่านด้วยคิดว่าบิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้เคยทำมา เราก็ไม่ควรทำให้เสียประเพณี แต่ให้ท่านด้วยคิดว่า เราหุงหากิน สมณะหรือพราหมณ์ เหล่านี้ไม่หุงหากิน เราหุงหากินได้ จะไม่ให้ท่านแก่ สมณะหรือพราหมณ์ผู้ไม่หุงหา ไม่สมควร เขาให้ท่าน คือ

ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่า
ดุสิต เขาสีนกรรม สิ้นฤทธิ์ สิ้นยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว
ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยไม่มี
ความหวังผล ... ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราหุงหากินได้
สมณะหรือพราหมณ์เหล่านี้หุงหากินไม่ได้ เราหุงหากินได้
จะไม่ให้ทานแก่สมณะหรือพราหมณ์ผู้หุงหากินไม่ได้
ไม่สมควร แต่ให้ทานด้วยคิดว่า เราจักเป็นผู้จำแนก
แจกทาน เหมือนฤาษีแต่ครั้งก่อน คือ อัญญกฤาษี วามก
ฤาษี วามเทวฤาษี เวสสามิตรฤาษี ยมทัคคฤาษี อังคีรสถฤาษี
ภารทวาชฤาษี วาเสฏฐฤาษี กัสสปฤาษี และภคฤาษี บุษยา
มหายัญญ เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็น
สหายแห่งเทวดาเหล่านิมมานรดี เขาสีนกรรม สิ้นฤทธิ์
สิ้นยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่
ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดย
ไม่มีความหวังผล ... ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เราจักเป็น
ผู้จำแนกแจกทาน เหมือนอย่างฤาษีแต่ครั้งก่อน คือ

อัญญูกถาษี ... ภคฺคาษี แต่ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะเลื่อมใส เกิดความปลื้มใจและโสมนัส เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่ง เทวดาเหล่าปรนิมมิตวสวัตตี เขาสิ้นกรรม สิ้นฤทธิ์ สิ้นยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว ยังเป็นผู้กลับมา คือ มาสู่ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยไม่มี ความหวังผล ... ไม่ได้ให้ทานด้วยคิดว่า เมื่อเราให้ทาน อย่างนี้ จิตจะเลื่อมใส เกิดความปลื้มใจและโสมนัส แต่ให้ ทานเป็นเครื่องประดับจิต ปรงแต่งจิต (จิตตาลงการ จิตตปริกขาร) เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ ... ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่ง เทวดาเหล่าพรหมกายิกา เขาสิ้นกรรม สิ้นฤทธิ์ สิ้นยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว เป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ ความเป็นอย่างนี้.

สารีบุตร! นี้แล เป็นเหตุ เป็นปัจจัยให้ทานเช่นนั้น ที่บุคคลบางคนในโลกนี้ให้แล้ว มีผลมาก ไม่มีอานิสงส์มาก และเป็นเหตุ เป็นปัจจัยเช่นนั้นที่บุคคลบางคนในโลกนี้ให้แล้ว มีผลมาก มีอานิสงส์มาก.

ผลของทานกับผู้รับ

๕๗

-บาลี อุปริ. ม. ๑๔/๔๕๘-๔๖๒/๗๑๑-๗๑๙.

อานนท์!

บุคคลให้ทานในสัตว์เดรัจฉาน พึงหวังผลทักษิณา
ได้ร้อยเท่า

ให้ทานในปุถุชนผู้ทุศีล พึงหวังผลทักษิณาได้พันเท่า

ให้ทานในปุถุชนผู้มีศีล พึงหวังผลทักษิณาได้แสนเท่า

ให้ทานในบุคคลภายนอกผู้ปราศจากความกำหนัด
ในกาม พึงหวังผลทักษิณาได้แสนโกฏิเท่า

ให้ทานในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำโศดาปัตตติผลให้
แจ่ม พึงหวังผลทักษิณานับไม่ได้ ประมาณไม่ได้ ไม่ต้อง
กล่าวถึงการให้ทานในพระโศดาบัน ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อทำ
สกทาคามีผลให้แจ่ม ในพระสกทาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อ
ทำอนาคามีผลให้แจ่ม ในพระอนาคามี ในท่านผู้ปฏิบัติเพื่อ
ทำอรหัตตผลให้แจ่ม ในสาวกของตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์
ในพระปัจเจกพุทธะ และในตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ.

อานนท์! ก็ทักษิณาที่ให้แล้วในสงฆ์มี ๗ อย่าง คือ

ให้ทานในสงฆ์ ๒ ฝ่าย มีพระพุทธเจ้าเป็นประมุข
นี้เป็นทักษิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์ ประการที่ ๑

ให้ทานในสงฆ์ ๒ ฝ่าย ในเมื่อตถาคตปรินิพพานแล้ว
นี้เป็นทักษิณาทันถึงแล้วในสงฆ์ ประการที่ ๒

ให้ทานในภิกษุสงฆ์ นี้เป็นทักษิณาทันถึงแล้วในสงฆ์
ประการที่ ๓

ให้ทานในภิกษุณีสงฆ์ นี้เป็นทักษิณาทันถึงแล้วในสงฆ์
ประการที่ ๔

แจ้งต่อสงฆ์ว่า ขอได้โปรดจัดภิกษุและภิกษุณีจำนวน
เท่านี้ขึ้นเป็นสงฆ์แก่ข้าพเจ้า แล้วให้ทาน นี้เป็นทักษิณาทัน
ถึงแล้วในสงฆ์ ประการที่ ๕^๑

แจ้งต่อสงฆ์ว่า ขอได้โปรดจัดภิกษุจำนวนเท่านี้
ขึ้นเป็นสงฆ์แก่ข้าพเจ้า แล้วให้ทาน นี้เป็นทักษิณาทันถึงแล้ว
ในสงฆ์ ประการที่ ๖

แจ้งต่อสงฆ์ว่า ขอได้โปรดจัดภิกษุณีจำนวนเท่านี้
ขึ้นเป็นสงฆ์แก่ข้าพเจ้า แล้วให้ทาน นี้เป็นทักษิณาทันถึงแล้ว
ในสงฆ์ ประการที่ ๗

อานนท์ ! ก็ในอนาคตกาล จักมีแต่เหล่าภิกษุ
โคตรภู มีผ้ากาสาละ (จีวร) พันคอ เป็นคนทุศีล มีบาปธรรม
คนทั้งหลายจักถวายทานเฉพาะสงฆ์ได้ในเหล่าภิกษุทุศีลนั้น.

๑. หมายเหตุ : เป็นข้อสังเกตให้ทราบว่ ทักษิณาทันถึงแล้วในสงฆ์นั้น
จะมีภิกษุหรือภิกษุณีจำนวนกี่รูปก็ได้

อานนท์! ทักซิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์แม่ในเวลานั้น
เราก็กล่าวว่า มีผลนับไม่ได้ ประมาณไม่ได้ แต่ว่าเราไม่กล่าว
ปาฏิปุคคคลิกทาน (การถวายเจาะจงบุคคล) ว่ามีผลมากกว่า
ทักซิณาที่ถึงแล้วในสงฆ์โดยปริยายไร ๆ เลย.

อานนท์! ก็ความบริสุทธิ์แห่งทักซิณานี้มี ๔ อย่าง
๔ อย่างเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ทักซิณาบางอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายทายก (ผู้ให้)
ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก (ผู้รับ)
- (๒) ทักซิณาบางอย่างบริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก
ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายทายก
- (๓) ทักซิณาบางอย่างฝ่ายทายกก็ไม่บริสุทธิ์
ฝ่ายปฎิคาหกก็ไม่บริสุทธิ์
- (๔) ทักซิณาบางอย่างบริสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก
และฝ่ายปฎิคาหก

อานนท์! ก็ทักซิณาชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายทายก ไม่
บริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก เป็นอย่างไร.

อานนท์! ในข้อนี้ทายกมีศีล มีธรรมงาม ปฎิคาหก
เป็นผู้ทุศีล มีบาปธรรม อย่างนี้แล ทักซิณาชื่อว่า บริสุทธิ์
ฝ่ายทายก ไม่บริสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก.

อานนท์! ก็ทักษิณาชื่อว่าบิสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก
ไม่บิสุทธิ์ฝ่ายทายก เป็นอย่างไร.

อานนท์! ในข้อนี้ทายกเป็นผู้ทุศีล มีบาปธรรม
ปฎิคาหกเป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม อย่างนี้แล ทักษิณาชื่อว่า
บิสุทธิ์ฝ่ายปฎิคาหก ไม่บิสุทธิ์ฝ่ายทายก.

อานนท์! ก็ทักษิณาชื่อว่าฝ่ายทายกก็ไม่บิสุทธิ์
ฝ่ายปฎิคาหกก็ไม่บิสุทธิ์ เป็นอย่างไร.

อานนท์! ในข้อนี้ทายกก็เป็นผู้ทุศีล มีบาปธรรม
ปฎิคาหกก็เป็นผู้ทุศีล มีบาปธรรม อย่างนี้แล ทักษิณาชื่อว่า
ฝ่ายทายกก็ไม่บิสุทธิ์ ฝ่ายปฎิคาหกก็ไม่บิสุทธิ์.

อานนท์! ก็ทักษิณาชื่อว่าบิสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายก และ
ฝ่ายปฎิคาหก เป็นอย่างไร.

อานนท์! ในข้อนี้ทายกก็เป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม
ปฎิคาหกก็เป็นผู้มีศีล มีธรรมงาม อย่างนี้แล ทักษิณาชื่อว่า
บิสุทธิ์ทั้งฝ่ายทายกและฝ่ายปฎิคาหก.

อานนท์! นี้แล ความบิสุทธิ์แห่งทักษิณา ๔ อย่าง.

(คาถาผนวกท้ายพระสูตร)

(๑) ผู้ใดมีศีล ได้ของมาโดยธรรม มีจิตเลื่อมใสดี เชื่อกกรรมและผลแห่งกรรมอย่างยิ่ง ให้ทานในคนทุศีล ทักษิณของผู้นั้นชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายทายก

(๒) ผู้ใดทุศีล ได้ของมาโดยไม่เป็นธรรม มีจิตไม่เลื่อมใส ไม่เชื่อกกรรมและผลของกรรมอย่างยิ่ง ให้ทานในคนมีศีล ทักษิณของผู้นั้นชื่อว่าบริสุทธิ์ฝ่ายปฏิบัติ

(๓) ผู้ใดทุศีล ได้ของมาโดยไม่เป็นธรรม มีจิตไม่เลื่อมใส ไม่เชื่อกกรรมและผลของกรรมอย่างยิ่ง ให้ทานในคนทุศีล เราไม่กล่าวทานของผู้นั้นมีผลไพบูลย์

(๔) ผู้ใดมีศีล ได้ของมาโดยธรรม มีจิตเลื่อมใสดี เชื่อกกรรมและผลของกรรมอย่างยิ่ง ให้ทานในคนมีศีล เรา กล่าวทานของผู้นั้นแล้วว่ามีผลไพบูลย์

(๕) ผู้ใดปราศจากราคะแล้ว ได้ของมาโดยธรรม มีจิตเลื่อมใสดี เชื่อกกรรมและผลของกรรมอย่างยิ่ง ให้ทานในผู้ปราศจากราคะ ทานของผู้นั้นนั่นแล เลิศกว่าอามิสทานทั้งหลาย.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑)

๕๘

-บาลี อปริ. ม. ๑๔/๑๙๐-๒๐๑/๒๘๒-๒๙๑.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุบริษัทนี้ ไม่เหลวไหลเลย
ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุบริษัทนี้ไม่เหลวแหลกเลย ภิกษุบริษัทนี้
ตั้งอยู่แล้วในธรรมที่เป็นสาระล้วน.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทเช่นใด มีลักษณะเป็นผู้
ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ
ควรแก่การทำอัญjali เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่น
ยิ่งกว่า หมู่ภิกษุนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น ภิกษุบริษัทนี้ก็มี
ลักษณะเช่นนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทเช่นใด มีลักษณะที่ทาน
อันบุคคลให้น้อย แต่กลับมีผลมาก ทานที่ให้มาก ก็มีผล
มากทวียิ่งขึ้น หมู่ภิกษุนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น ภิกษุบริษัทนี้
ก็มีลักษณะเช่นนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทเช่นใด มีลักษณะยากที่
ชาวโลกจะได้เห็น หมู่ภิกษุนี้ก็มีรูปลักษณะเช่นนั้น ภิกษุ
บริษัทนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทเช่นใด มีลักษณะที่ควรจะไปดู ไปเห็น แม้จะต้องเดินเส้นทางนับด้วยโยชน์ ๆ ถึงกับต้องเอาห่อเสปียงไปด้วยก็ตาม หมู่ภิกษุนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น ภิกษุบริษัทนี้ก็มีลักษณะเช่นนั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่งเป็นพระอรหันต์ ผู้สิ้นอาสวะแล้ว ผู้อยู่จบพรหมจรรย์แล้ว มีกิจที่ควรทำได้ทำสำเร็จแล้ว มีภาระปลงลงได้แล้ว มีประโยชน์ของตนเองบรรลุแล้วโดยลำดับ มีสัจฉญาณในภพสิ้นแล้วหลุดพ้นแล้ว เพราะรู้ทั่วถึงโดยชอบ พวกภิกษุแม้เห็นปานนี้ก็มิอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่งสิ้นสัจฉญาณเบื้องต้น่าห้า เป็นโอบปาติกะแล้ว จักปริญพพานในทันที ไม่เวียนกลับมาจากโลกนั้นเป็นธรรมดา พวกภิกษุแม้เห็นปานนี้ ก็มิอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่งสิ้นสัจฉญาณสาม และมีความเบาบางไปของราคะ โทสะ โมหะเป็น สกทาคามี มาสู่โลกนี้อีกครั้งเดียวเท่านั้น แล้วจักกระทำที่สุดแห่งทุกข์ได้ พวกภิกษุแม้เห็นปานนี้ ก็มิอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่งสิ้น
สัญญาชนสาม เป็น โสตาบัน มีอันไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา
ผู้เที่ยงแท้ต่อนิพพาน จักตรัสรู้ได้ในกาลเบื้องหน้า พวกภิกษุ
แม้เห็นปานนี้ ก็มีอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ภิกษุทั้งหลาย ! ในหมู่ภิกษุนี้ มีพวกภิกษุซึ่ง
ประกอบความเพียรเป็นเครื่องต้องทำเนือง ๆ ในการ
อบรมสติปัญญา สัมมัปปธานสี่ อิทธิบาทสี่ อินทรีย์ห้า
พละห้า โขขณงค์เจ็ด อริยมรรคมีองค์แปด เมตตา กรุณา
มูทิตา อุเบกขา อสุภะ อนิจจสัญญา และอานาปานสติ
พวกภิกษุแม้เห็นปานนี้ ก็มีอยู่ในหมู่ภิกษุนี้.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๒)

๕๙

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๓๐๑/๑๔๙.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคล ๘ จำพวกนี้ ย่อมเป็นผู้ควร
แก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควร
แก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า
๘ จำพวกเป็นอย่างไร คือ

- (๑) พระโสดาบัน
- (๒) ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งโสดาปัตติผล
- (๓) พระสกทาคามี
- (๔) ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งสกทาคามีผล
- (๕) พระอนาคามี
- (๖) ท่านผู้ปฏิบัติเพื่อกระทำให้แจ้งซึ่งอนาคามีผล
- (๗) พระอรหันต์
- (๘) ท่านผู้ปฏิบัติเพื่ออรหัตตผล

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคล ๘ จำพวกนี้แล เป็นผู้ควร
แก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควร
แก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ปฏิบัติแล้ว ๔ จำพวก และผู้ตั้งอยู่ในผลแล้ว ๔ จำพวก
นี้แหละสงฆ์ เป็นคนตรง เป็นผู้ตั้งมั่นแล้วในปัญญาและศีล
ย่อมกระทำให้เกิดบุญอื่นเนื่องด้วยอุปธิแก่มนุษย์ทั้งหลาย
ผู้มีความต้องการด้วยบุญ กระทำการบูชาอยู่ ทานที่ให้แล้ว
ในสงฆ์จึงมีผลมาก.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๓)

๖๐

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๑๐/๑๔.

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคล ๗ จำพวกนี้ ย่อมเป็นผู้ควร
 แก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควร
 แก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า
 ๗ จำพวกเป็นอย่างไร คือ

- (๑) อุภโตภาควิมุตติ
- (๒) ปัญญาวิมุตติ
- (๓) กายสักขี
- (๔) ทิฏฐิปัตตะ
- (๕) สัทธาวิมุตติ
- (๖) ธัมมานุสारी
- (๗) สัทธานุสारी

ภิกษุทั้งหลาย! บุคคล ๗ จำพวกนี้แล เป็นผู้ควร
 แก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควร
 แก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๔)

๖๑

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๕๒/๑๐๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล
- (๒) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสมาธิ
- (๓) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญา
- (๔) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิมุตติ
- (๕) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิมุตติญาณทัสสนะ

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ
นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่
ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี
นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๕)

๖๒

-บาลี ญก. อ. ๒๒/๓๑๔/๒๗๔.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ธรรม ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) สัทธินทรีย์ อินทรีย์คือศรัทธา

(๒) วิริยินทรีย์ อินทรีย์คือวิริยะ

(๓) สตินทรีย์ อินทรีย์คือสติ

(๔) สมာธินทรีย์ อินทรีย์คือสมาธิ

(๕) ปัญญินทรีย์ อินทรีย์คือปัญญา

(๖) กระทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติ อันหาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญา อันยิ่งเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๖)

๖๓

-บาลี ม. ม. ๑๗/๑๗๗/๑๗๔.

ภัททาลี! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๐ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๑๐ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ประกอบด้วยสัมมาทิฏฐิ อันเป็นของพระอเสชะ
- (๒) ประกอบด้วยสัมมาสังกัปปะ ...
- (๓) ประกอบด้วยสัมมาวาจา ...
- (๔) ประกอบด้วยสัมมากัมมันตะ ...
- (๕) ประกอบด้วยสัมมาอาชีวะ ...
- (๖) ประกอบด้วยสัมมาวายามะ ...
- (๗) ประกอบด้วยสัมมาสติ ...
- (๘) ประกอบด้วยสัมมาสมาธิ ...
- (๙) ประกอบด้วยสัมมาญาณะ ...
- (๑๐) ประกอบด้วยสัมมาวิมุตติ ...

ภัททาลี! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๑๐ ประการนี้แล
เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ
ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๗)

๖๔

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๒๓๑/๑๘๑.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้ฉลาดในฐานะ
- (๒) เป็นผู้ยิ่งได้ไกล
- (๓) เป็นผู้ยิ่งได้เร็ว
- (๔) ทำลายข้าศึกหมู่มากใหญ่ได้

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ฉลาดในฐานะเป็น
อย่างไร คือ ภิกษุเป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยปาติโมกขสังวร
ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจร มีปกติเห็นเป็นภัยในโทษ
ทั้งหลาย แม้มีประมาณเล็กน้อย สมทานศึกษาในสิกขาบท
ทั้งหลาย ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ฉลาดในฐานะด้วย
อาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ยิ่งได้ไกลเป็นอย่าง
ไร คือ ภิกษุยอมเห็นด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริง
อย่างนี้ว่า รูปอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งที่เป็นอดีตอนาคตและ
ปัจจุบัน เป็นภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลว
หรือประณีต ทั้งไกลและใกล้ รูปทั้งหมดนั้น ไม่ใช่ของเรา

ไม่ใช่เป็นเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ย่อมเห็นด้วยปัญญาอันชอบตามความเป็นจริงอย่างนี้ว่า เวทนาอย่างใดอย่างหนึ่ง ... สัญญาอย่างใดอย่างหนึ่ง ... สังขารอย่างใดอย่างหนึ่ง ... วิญญาณอย่างใดอย่างหนึ่ง ทั้งที่เป็นอดีต อนาคตและปัจจุบัน เป็นภายในหรือภายนอก หยาบหรือละเอียด เลวหรือประณีต ทั้งไกลและใกล้ วิญญาณทั้งหมดนั้น ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่เป็นเรา ไม่ใช่ตัวตนของเรา ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ยังได้ไกลด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ยังได้เร็วเป็นอย่างไร คือ ภิกษุย่อมรู้ชัดตามความเป็นจริงว่า นี้ทุกข์ นี้เหตุให้เกิดทุกข์ นี้ความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ นี้ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับไม่เหลือแห่งทุกข์ ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ยังได้เร็วด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ทำลายข้าศึกหมู่มากได้เป็นอย่างไร คือ ภิกษุย่อมทำลายกองอวิชาใหญ่เสียได้ ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ทำลายข้าศึกหมู่มากได้ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๔ ประการนี้แล เป็นผู้ควรของค่านับ เป็นผู้ควรของต้อนรับ เป็นผู้ควรแก่ทักษิณา เป็นผู้ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๘)

๖๕

-บาลี ปฎยจก. อ. ๒๒/๑๘๑/๑๔๐.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่น
ยิ่งกว่า ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) เป็นผู้เชื่อฟัง
- (๒) เป็นผู้ฆ่าได้
- (๓) เป็นผู้รักษาได้
- (๔) เป็นผู้อดทนได้
- (๕) เป็นผู้ไปได้

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้เชื่อฟังเป็นอย่างไร คือ
ภิกษุยอมตั้งใจ ใส่ใจ สำรวมใจ เจียวสโตลงฟังธรรม เมื่อผู้อื่น
แสดงธรรมวินัยที่ตถาคตประกาศแล้ว ภิกษุทั้งหลาย!
ภิกษุเป็นผู้เชื่อฟังอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ฆ่าได้เป็นอย่างไร คือ
ภิกษุยอมอดกลั้น ละ บรรเทา กำจัด ทำให้สิ้นไปให้ถึงซึ่งความ
ไม่มีแห่งกามวิตกที่เกิดขึ้นแล้ว ... พยาบาทวิตกที่เกิดขึ้นแล้ว
... วิหิงสาวิตกที่เกิดขึ้นแล้ว ย่อมอดกลั้น ละ บรรเทา กำจัด

ทำให้สิ้นไป ให้ถึงซึ่งความไม่มีแห่งอกุศลธรรมอันเป็นบาปทั้งหลายที่เกิดขึ้นแล้ว ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ฆ่าได้อย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้รักษาได้เป็นอย่างไร คือ ภิกษุเห็นรูปด้วยตา ได้ฟังเสียงด้วยหู ได้ดมกลิ่นด้วยจมูก ได้ลิ้มรสด้วยลิ้น ได้สัมผัสโผฏฐัพพะด้วยกาย และได้รู้ธรรมารมณ์ด้วยใจแล้ว ย่อมไม่ถือเอาทั้งหมด หรือย่อมไม่ถือเอาโดยเป็นส่วน ๆ ย่อมปฏิบัติเพื่อสำรวมอินทรีย์นั้นไว้ อันเป็นสิ่งที่เมื่อไม่สำรวมแล้ว พึงเป็นเหตุให้ธรรมอันเป็นบาปอกุศล คือ อภิชฌาและโทมนัสครอบงำได้ ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้รักษาได้อย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้อดทนได้เป็นอย่างไร คือ ภิกษุเป็นผู้อดทนได้ต่อเย็น ร้อน หิว ระบาย สัมผัสแห่งเหลือบ ยุง ลม แดด และสัตว์เลื้อยคลาน เป็นผู้อดทนได้ต่อคำหยาบคาย เป็นผู้อดทนได้ต่อทุกขเวทนาทางร่างกายที่บังเกิดขึ้นแล้ว อันกล้า แข็ง เผ็ดร้อน ไม่เป็นที่ชื่นใจ ไม่เป็นที่ชอบใจ สามารถปลิตชีพเสียได้ ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้อดทนได้อย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ไปได้เป็นอย่างดี คือ ภิกษุยอมเป็นผู้ไปสู่ทิศที่ไม่เคยไปตลอดกาลนาน นี่คือธรรมเป็นที่ระงับแห่งสังขารทั้งปวง เป็นที่สลัดคืนซึ่งอุปธิทั้งปวง เป็นที่สิ้นไปแห่งตัณหา เป็นที่สำรอก เป็นที่ดับหาเครื่องเสียบแทงมิได้ โดยเร็วพลัน ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้ไปได้อย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค้ำับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๙)

๖๖

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๕๗/๑๑๒.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ความซื่อตรง
- (๒) ความเร็ว
- (๓) ความอดทน
- (๔) ความสงบเสงี่ยม

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ
นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่
ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี
นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๐)

๖๗

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๗๖/๒๐๓.

... ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ความซื่อตรง
- (๒) ความเร็ว
- (๓) ความอ่อนโยน
- (๔) ความอดทน
- (๕) ความสงบเสงี่ยม

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๑)

๖๘

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๑๙๗/๑๐๓.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่น
ยิ่งกว่า ธรรม ๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) เป็นผู้มีศีล สำรวมด้วยปาติโมกขสังวร ถึงพร้อม
ด้วยมรรยาทและโคจร มีปกติเห็นเป็นภัยในโทษทั้งหลาย
แม้มีประมาณเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย

(๒) เขาถวายโภชนะใดๆ แก่เธอ เศร้าหมองหรือ
ประณีตก็ตาม เธอฉันโภชนะนั้นๆ โดยเคารพเอื้อเฟื้อ ไม่
เดือดร้อนกระวนกระวาย

(๓) เป็นผู้เกลียดต่อกายทุจริต วจีทุจริต มโนทุจริต
เกลียดต่อการถึงพร้อมด้วยอกุศลธรรมอันเป็นบาปทั้งหลาย

(๔) เป็นผู้ยินดีในความสงบ มีการอยู่ร่วมกันเป็นสุข
ไม่ทำภิกษุเหล่าอื่นให้หวาดกลัว

(๕) เป็นผู้เปิดเผยความโอ้อวด ความโกง ความพยศ
ความคดของเธอในพระศาสนา หรือในเพื่อนสหพรหมจารีผู้เป็น

วิญญูชน ตามเป็นจริง พระศาสดาหรือเพื่อนสพรหมจารี ผู้วิญญูชนเหล่านั้น ย่อมพยายามเพื่อกำจัดโทษเหล่านั้น ของเธอเสีย

(๖) เป็นผู้มีสติขา ตั้งจิตว่า “ภิกษุเหล่าอื่นจะศึกษา หรือไม่ศึกษาก็ตาม เราจักศึกษาในบทแห่งการศึกษานั้น ๆ” ดังนี้

(๗) เมื่อเธอไปก็ไปตรง นี่คือทางตรงในกรณีนั้น คือ สัมมาทิฏฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ สัมมาสมาธิ

(๘) เป็นผู้มีคามเพียรอันปรารถแล้ว “หนั่ง เอ็น กระดูก จักเหลืออยู่ เนื้อและเลือดในสรีระจะเหือดแห้งไป ก็ตามที่ ประโยชน์ได้อันบุคคลจะพึงลุได้ด้วยกำลัง ด้วย ความเพียร ความบากบั่นของบุรุษ ถ้ายังไม่บรรลุถึง ประโยชน์นั้นแล้ว จักหยุดความเพียรเสียเป็นไม่มี” ดังนี้

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค้ำับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๒)

๖๙

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๓๐๐/๑๔๘.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ธรรม ๘ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) เป็นผู้มึนศีล สำรวมด้วยปาติโมกขสังวร ถึงพร้อมด้วยมรรยาทและโคจร มีปกติเห็นเป็นภัยในโทษทั้งหลาย แม้มีประมาณเล็กน้อย สมาทานศึกษาในสิกขาบททั้งหลาย

(๒) เป็นพหูสูต ทรงสุตะ สั่งสมสุตะ ธรรมเหล่าใด งามในเบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด ที่เป็นการประกาศพรหมจรรย์อันบริสุทธิ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง พร้อมทั้งอรรถะ พร้อมทั้งพยัญชนะ ธรรมมีลักษณะเห็นปานนั้น อันเขาสดับแล้วมาก ทรงไว้ คล่องปาก ขึ้นใจ แทงตลอดด้วยดีด้วยทักขิณี

(๓) เป็นผู้ปรารภความเพียร มีกำลัง มีความบากบั่น มั่นคง ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย

(๔) เป็นผู้ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร อยู่ในเสนาสนะอันสงัด

(๕) เป็นผู้อดกลั้นต่อความไม่ยินดีและความยินดี
ระงับเสียได้ซึ่งความไม่ยินดีที่เกิดขึ้นแล้ว

(๖) เป็นผู้อดกลั้นความกลัวต่อภัยเสียได้ ระงับเสีย
ได้ซึ่งความกลัวต่อภัยที่เกิดขึ้นแล้ว

(๗) มีปกติได้ตามความปรารถนา ได้โดยไม่ยาก ได้
โดยไม่ลำบากซึ่งฌานทั้ง ๔ ซึ่งเป็นจิตอันยิ่ง เป็นเครื่องอยู่
เป็นสุขในปัจจุบัน

(๘) กระทำให้แจ้งซึ่งเจโตวิมุตติ ปัญญาวิมุตติอัน
หาอาสวะมิได้ เพราะอาสวะทั้งหลายสิ้นไป ด้วยปัญญาอัน
ยิ่งเองในปัจจุบัน เข้าถึงอยู่

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๘ ประการ
นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่
ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มี
นาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๓)

๗๐

-บาลี ปฎิจก. อ. ๒๒/๑๘๐/๑๓๙.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๕ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) อุดทนต่อรูป
- (๒) อุดทนต่อเสียง
- (๓) อุดทนต่อกลิ่น
- (๔) อุดทนต่อรส
- (๕) อุดทนต่อโผฏฐัพพะ

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อรูปเป็น
อย่างไร คือ ภิกษุเห็นรูปด้วยตาแล้ว ย่อมไม่กำหนดในรูป
ที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย!
ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อรูปอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อเสียงเป็น
อย่างไร คือ ภิกษุฟังเสียงด้วยหูแล้ว ย่อมไม่กำหนดในเสียง
ที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย!
ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อเสียงอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อกลิ่นเป็นอย่างไร คือ ภิกษุดมกลิ่นด้วยจมูกแล้ว ย่อมไม่กำหนดในกลิ่นที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อกลิ่นอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อรสเป็นอย่างไร คือ ภิกษุลิ้มรสด้วยลิ้นแล้ว ย่อมไม่กำหนดในรสที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อรสอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อโณภูฏัพพะเป็นอย่างไร คือ ภิกษุถูกต้องโณภูฏัพพะด้วยกายแล้ว ย่อมไม่กำหนดในโณภูฏัพพะที่ชวนให้กำหนด สามารถตั้งจิตไว้โดยชอบ ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุเป็นผู้อดทนต่อโณภูฏัพพะอย่างนี้แล.

ภิกษุทั้งหลาย ! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๕ ประการนี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๔)

๗๑

-บาลี ปญจก. อ. ๒๒/๑๗๖/๒๐๓.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ธรรม ๖ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) อตทนต่อรูป
- (๒) อตทนต่อเสียง
- (๓) อตทนต่อกลิ่น
- (๔) อตทนต่อรส
- (๕) อตทนต่อไผฏฐัพพะ
- (๖) อตทนต่ออัมมารมณ

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๖ ประการ นี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ผู้ควรรับทักษิณา (นัยที่ ๑๕)

๗๒

-บาลี สุตตก. อัง. ๒๓/๑๐๗/๖๕.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุผู้ประกอบด้วยธรรม ๗ ประการ
ย่อมเป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของ
ทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญ
อื่นยิ่งกว่า ธรรม ๗ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ธัมมัญญู รู้จักธรรม
- (๒) อตถัญญู รู้จักอรรถ
- (๓) อตตัญญู รู้จักตน
- (๔) มัตตัญญู รู้จักประมาณ
- (๕) กาลัญญู รู้จักกาล
- (๖) ปริสสัญญู รู้จักบริษัท
- (๗) ปุคคปโรปรัญญู รู้จักเลือกคบคน

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นธัมมัญญูเป็นอย่างไร คือ
ภิกษุย่อมรู้ธรรม คือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาถา อุทาน
อิติวุตตกะ ชาตกะ อัပ္ภุตธรรม เวทลละ หากภิกษุไม่พึงรู้จัก
ธรรม คือ สุตตะ ... เวทลละ เราก็ไม่พึงเรียกว่าเป็นธัมมัญญู
แต่เพราะภิกษุรู้ธรรม คือ สุตตะ ... เวทลละ ฉะนั้น เราจะ
เรียกว่าเป็นธัมมัญญู ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นอตถัญญุเป็นอย่างไร คือ ภิกษุยอมรู้จักเนื้อความแห่งภษิตนั้น ๆ ว่า นี่เป็นเนื้อความแห่งภษิตนี้ ๆ หากภิกษุไม่พึงรู้เนื้อความแห่งภษิตนั้น ๆ ว่า นี่เป็นเนื้อความแห่งภษิตนี้ ๆ เราก็ไม่พึงเรียกว่าเป็นอตถัญญุ แต่เพราะภิกษุรู้เนื้อความแห่งภษิตนั้น ๆ ว่า นี่เป็นเนื้อความแห่งภษิตนี้ ๆ ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็นอตถัญญุ ภิกษุเป็นธัมมัญญุ อตถัญญุ ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นอตถัญญุเป็นอย่างไร คือ ภิกษุยอมรู้จักตนว่า เราเป็นผู้มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เพียงเท่านี้ ถ้าภิกษุไม่พึงรู้จักตนว่า เราเป็นผู้มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เพียงเท่านี้ เราก็ไม่พึงเรียกว่าเป็นอตถัญญุ แต่เพราะภิกษุรู้จักตนว่า เราเป็นผู้มีศรัทธา ศีล สุตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เพียงเท่านี้ ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็นอตถัญญุ ภิกษุเป็นธัมมัญญุ อตถัญญุ อตถัญญุ ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นมตถัญญุเป็นอย่างไร คือ ภิกษุยอมรู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค หากภิกษุไม่พึงรู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และยากับเครื่องใช้ใน

การรักษาโรค เราก็ไม่พึงเรียกว่าเป็นมัตตัญญู แต่เพราะ
ภิกษุรู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และ
ยากับเครื่องใช้ในการรักษาโรค ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็น
มัตตัญญู ภิกษุเป็นธัมมัญญู อตถัญญู อตตัญญู มัตตัญญู
ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นกาลัญญูเป็นอย่างไร คือ
ภิกษุยอมรู้จักกาลว่า นี้เป็นกาลเรียน นี้เป็นกาลสอบถาม นี้
เป็นกาลประกอบความเพียร นี้เป็นกาลออกหลีกเร้น หาก
ภิกษุไม่พึงรู้จักกาลว่า นี้เป็นกาลเรียน นี้เป็นกาลสอบถาม
นี้เป็นกาลประกอบความเพียร นี้เป็นกาลออกหลีกเร้น เรา
ไม่พึงเรียกว่าเป็นกาลัญญู แต่เพราะภิกษุรู้จักกาลว่า นี้เป็น
กาลเรียน นี้เป็นกาลสอบถาม นี้เป็นกาลประกอบความเพียร
นี้เป็นกาลออกหลีกเร้น ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็นกาลัญญู
ภิกษุเป็นธัมมัญญู อตถัญญู อตตัญญู มัตตัญญู กาลัญญู
ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นปริสัณญูเป็นอย่างไร คือ
ภิกษุยอมรู้จักบริษัทว่า นี้บริษัทกษัตริย์ นี้บริษัทคหบดี นี้
บริษัทสมณะ ในบริษัทนั้น เราพึงเข้าไปหาอย่างนี้ พึงยืน
อย่างนี้ พึงทำอย่างนี้ พึงนั่งอย่างนี้ พึงนั่งอย่างนี้ หากภิกษุ

ไม่รู้จักบริษัทว่า นี้บริษัทกษัตริย์ ... ฟังนึ่งอย่างนี้ เราก็ไม่ฟัง เรียกว่าเป็นปรีสัณญ แต่เพราะภิกษุรู้จักบริษัทว่า นี้บริษัท กษัตริย์ ... ฟังนึ่งอย่างนี้ ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็นปรีสัณญ ภิกษุเป็นธัมมัญญ อตถัญญ อตตัญญ มัตตัญญ กาลัญญ ปรีสัณญ ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นบุคคลโปรปรัญญอย่างไร ภิกษุเป็นผู้รู้จักบุคคลโดยส่วน ๒ คือ บุคคล ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการเห็นพระอริยะ พวกหนึ่งไม่ต้องการเห็น พระอริยะ บุคคลที่ไม่ต้องการเห็นพระอริยะ ฟังถูกติเตียน ด้วยเหตุนั้น ๆ บุคคลที่ต้องการเห็นพระอริยะ ฟังได้รับความ สรรเสริญด้วยเหตุนั้น ๆ.

บุคคลที่ต้องการเห็นพระอริยะก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการจะฟังสัทธรรม พวกหนึ่งไม่ต้องการฟัง สัทธรรม บุคคลที่ไม่ต้องการฟังสัทธรรม ฟังถูกติเตียน ด้วยเหตุนั้น ๆ บุคคลที่ต้องการฟังสัทธรรม ฟังได้รับความ สรรเสริญด้วยเหตุนั้น ๆ.

บุคคลที่ต้องการฟังสัทธรรมก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งตั้งใจฟังธรรม พวกหนึ่งไม่ตั้งใจฟังธรรม บุคคลที่ ไม่ตั้งใจฟังธรรม ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนั้น ๆ บุคคลที่ตั้งใจ ฟังธรรม ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ.

บุคคลที่ตั้งใจฟังธรรมก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่ง ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ พวกหนึ่งฟังแล้วไม่ทรงจำธรรมไว้ บุคคลที่ฟังแล้วไม่ทรงจำธรรมไว้ ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนั้น ๆ บุคคลที่ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ.

บุคคลที่ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งพิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ พวกหนึ่งไม่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ บุคคลที่ไม่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ.

บุคคลที่พิจารณาเนื้อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ก็มี ๒ จำพวก คือพวกหนึ่งรู้orroธรรมาแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม พวกหนึ่งหารู้orroธรรมาแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ บุคคลที่หารู้orroธรรมาปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมไม่ ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่รู้orroธรรมาแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ.

บุคคลที่รู้orroธรรมาแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของตน

ไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของผู้อื่น พวกหนึ่งปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตนและเพื่อประโยชน์ผู้อื่น บุคคลที่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ตนไม่ปฏิบัติเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ฟังถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ ๆ บุคคลที่ปฏิบัติทั้งเพื่อประโยชน์ตนและเพื่อประโยชน์ผู้อื่น ฟังได้รับความสรรเสริญด้วยเหตุนี้ ๆ.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุเป็นผู้รู้จักบุคคลโดยส่วน ๒ อย่างนี้ ฉะนั้น เราจึงเรียกว่าเป็นบุคคลโปรปรัญญู ภิกษุเป็นธัมมัญญู อตถัญญู อตตัญญู มตตัญญู กาลัญญู ปริสัจญู บุคคลโปรปรัญญู ด้วยอาการอย่างนี้.

ภิกษุทั้งหลาย! ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๗ ประการนี้แล เป็นผู้ควรแก่ของค่านับ ควรแก่ของต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า.

ลักษณะของภิกษุผู้มีศีล

๗๓

-บาลี สී. ที. ๘/๘๙-๘๒/๑๑๔-๑๒๑.

มหาราช! อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์
 บางพวก ฉันทโชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้น
 ยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจลาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ
 ทำนายอวัยวะ ทำนายตำหนิ ทำนายกลางดีกลางร้าย ทำนายฝัน
 ทำนายลักษณะ ทำนายหนูกัดผ้า ทำพิธีบูชาไฟ ทำพิธีเบิก
 แวนเวียนเทียน ทำพิธีชั้ดแกลบบูชาไฟ ทำพิธีชั้ดรำบูชาไฟ
 ทำพิธีชั้ดข้าวสารบูชาไฟ ทำพิธีเติมเนยบูชาไฟ ทำพิธีเติม
 น้ำมันบูชาไฟ ทำพิธีเสกเป่าบูชาไฟ ทำพิธีกรรมด้วยโลหิต
 เป็นหมอดูอวัยวะ ดูลักษณะที่บ้าน ดูลักษณะที่นา เป็นหมอ
 ปลุกเสก เป็นหมอผี เป็นหมอลงเลขยันต์คุ้มกันบ้านเรือน
 เป็นหมองู เป็นหมอยาพิษ เป็นหมอแมลงป่อง เป็นหมอรักษา
 แผลหนูกัด เป็นหมอทายเสียงนก เป็นหมอทายเสียงกา เป็น
 หมอทายอายุ เป็นหมอเสกกันลูกศร เป็นหมอทายเสียงสัตว์.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
 โดยมิจลาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็
 นศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิต โดยมีจลาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทายลักษณะ แก้วมณี ทายลักษณะผ้า ทายลักษณะไม้พลอง ทายลักษณะ คัสตรา ทายลักษณะดาบ ทายลักษณะศร ทายลักษณะธนู ทายลักษณะอาวุธ ทายลักษณะสตรี ทายลักษณะบุรุษ ทาย ลักษณะกุมาร ทายลักษณะกุมารี ทายลักษณะทาส ทาย ลักษณะทาสี ทายลักษณะช้าง ทายลักษณะม้า ทายลักษณะ กระบือ ทายลักษณะโคอุสภะ ทายลักษณะโค ทายลักษณะ แพะ ทายลักษณะแกะ ทายลักษณะไก่ ทายลักษณะนก กระทา ทายลักษณะเหี้ย ทายลักษณะตุ่น ทายลักษณะเต่า ทายลักษณะมฤค.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต โดยมีจลาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็ เป็น ศीलของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่งเมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิต โดยมีจลาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ดูกฤษยาตรา ท้าวพระราชจกยกออก พระราชาจกไม่ยกออก พระราชา

ภายในจักยกเข้าประชิด พระราชาภายนอกจักถอย พระราชาภายนอกจักยกเข้าประชิด พระราชาภายในจักถอย พระราชาภายในจักมีชัย พระราชาภายนอกจักปราชัย พระราชาภายนอกจักมีชัย พระราชาภายในจักปราชัย พระราชาพระองค์นี้จักมีชัย พระราชาพระองค์นี้จักปราชัย เพราะเหตุนี้ ๆ.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็นศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันทโภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่าจักมีจันทรคราส จักมีสุริยคราส จักมีนักษัตรคราส ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักโคจรถูกทาง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์จักโคจรผิดทาง ดาวนักษัตรจักโคจรถูกทาง ดาวนักษัตรจักโคจรผิดทาง จักมีอุกกาบาต จักมีดาวหาง จักมีแผ่นดินไหว จักมีฟ้าร้อง ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตร จักขึ้น จักตก จักมัวหมอง จักกระจ่าง จันทรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ สุริยคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ นักษัตรคราสจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์โคจรถูกทางจักมีผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวง

อาทิตย์โคจรผิดทางจกก็มีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตรโคจร
ถูกทางจกก็มีผลเป็นอย่างนี้ ดาวนักษัตรโคจรผิดทางจกก็มีผล
เป็นอย่างนี้ มีอุกกาบาตจกก็มีผลเป็นอย่างนี้ มีดาวหางจกมี
ผลเป็นอย่างนี้ แผ่นดินไหวจกก็มีผลเป็นอย่างนี้ ฟ้าร้องจกมี
ผลเป็นอย่างนี้ ดวงจันทร์ดวงอาทิตย์และดาวนักษัตรขึ้น ตก
มัวหมอง กระจ่าง จกก็มีผลเป็นอย่างนี้.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็น
ศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก จัน
โกษนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย
มิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำนายว่า จกมีฝน
ดี จกมีฝนแล้ง จกมีอาหารหาได้ง่าย จกมีอาหารหาได้ยาก
จกมีความเกษม จกมีภัย จกเกิดโรค จกมีความสำราญหา
โรคมิได้ หรือคำนวณฤกษ์ยาม คำนวณดวงชะตา จับบยาม
แต่งภาพย์ โลกายตศาสตร์.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็เป็น
ศีลของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันท โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย มิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ให้ฤกษ์อ่าวาห มงคลให้ฤกษ์วิวาหมงคล ดูฤกษ์เรียงหมอน ดูฤกษ์หย่าร้าง ดูฤกษ์เก็บทรัพย์ ดูฤกษ์จ่ายทรัพย์ ดูโชคดี ดูเคราะห์ร้าย ให้ ยามดุดครรภ์ ร่ายมนต์ให้ลั่นกระด้าง ร่ายมนต์ให้คางแข็ง ร่ายมนต์ให้มือสั้น ร่ายมนต์ไม่ให้หูได้ยินเสียง เป็นหมอทรง กระจก เป็นหมอทรงหญิงสาว เป็นหมอทรงเจ้า บวงสรวง พระอาทิตย์ บวงสรวงท้าวมหาพรหม ร่ายมนต์ฟันไฟ ทำ พิธีเชิญขวัญ.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม้นี้ก็ เป็น ศीलของเธอประการหนึ่ง.

อีกอย่างหนึ่ง เมื่อสมณะหรือพราหมณ์บางพวก ฉันท โภชนะที่เขาให้ด้วยศรัทธาแล้ว ท่านเหล่านั้นยังเลี้ยงชีวิตโดย มิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้ คือ ทำพิธีบนบาน ทำ พิธีแก้บน ร่ายมนต์ขับผี สอนมนต์ป้องกันบ้านเรือน ทำ กะเทยให้กลับเป็นชาย ทำชายให้กลายเป็นกะเทย ทำพิธี ปลุกเรือน ทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ พ่นน้ำมนต์ รดน้ำมนต์

ทำพิธีบูชาไฟ ปรงยาสำรอก ปรงยาถ่าย ปรงยาแก้ลมตีขึ้น
เบื้องบน ปรงยาแก้ลมตีลงเบื้องล่าง ปรงยาแก้ปวดศีรษะ หุง
น้ำมันหยอดหู ปรงยาตา ปรงยานัตถ์ ปรงยาทาให้กัด ปรงยา
ทาให้สมาน ป้ายยาตา ทำการผ่าตัด รักษาเด็ก ไล่ยา ชะแผล.

ส่วนภิกษุในธรรมวินัยนี้ เว้นขาดจากการเลี้ยงชีวิต
โดยมิจฉาชีพด้วยเดรัจฉานวิชาเห็นปานนี้เสียแล้ว แม่นี่ก็เป็น
ศีลของเธอประการหนึ่ง.

มหาราช! ภิกษุสมบุรณ์ด้วยศีลอย่างนี้ ย่อมไม่
ประสพภัยแต่ไหน ๆ เลย เพราะศีลสังวรนั้นเปรียบเหมือน
กษัตริย์ผู้ได้มูรธาภิเษก^๑ กำจัดราชศัตรูได้แล้ว ย่อมไม่
ประสพภัยแต่ไหน ๆ เพราะราชศัตรูนั้น.

มหาราช! ภิกษุก็ฉนั้น สมบุรณ์ด้วยศีลอย่างนี้
แล้ว ย่อมไม่ประสพภัยแต่ไหน ๆ เพราะศีลสังวรนั้น ภิกษุ
สมบุรณ์ด้วยอริยศีลชั้นนี้ ย่อมได้เสวยสุขอันปราศจากโทษ
ในภายใน.

มหาราช! ด้วยประการดังกล่าวมานี้แล ภิกษุชื่อว่า
เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยศีล.

๑. นักรดพระเศียรในงานราชาภิเษกหรือพระราชพิธีอื่น ๆ

**การให้ทาน
อันเป็นอริยะ**

ธรรมทานเลิศกว่าอามิสทาน

๗๔

- ภาสี ขุ. ขุ. ๒๕/๓๐๕/๒๗๘.

ภิกษุทั้งหลาย! ทาน ๒ อย่างนี้ คือ

(๑) อามิสทาน

(๒) ธรรมทาน

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาทาน ๒ อย่างนี้ ธรรมทาน
เป็นเลิศ.

ภิกษุทั้งหลาย! การแจกจ่าย ๒ อย่างนี้ คือ

(๑) การแจกจ่ายอามิส

(๒) การแจกจ่ายธรรม

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาการแจกจ่าย ๒ อย่างนี้
การแจกจ่ายธรรมเป็นเลิศ

ภิกษุทั้งหลาย! การอนุเคราะห์ ๒ อย่างนี้ คือ

(๑) การอนุเคราะห์ด้วยอามิส

(๒) การอนุเคราะห์ด้วยธรรม

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาการอนุเคราะห์ ๒ อย่างนี้
การอนุเคราะห์ด้วยธรรมเป็นเลิศ.

ธรรมทานเลิศกว่าทานทั้งหลาย

๗๕

นวก. อ. ๒๓/๔๓๗/๒๐๗.

ภิกษุทั้งหลาย! กำลัง ๔ ประการเหล่านี้มีอยู่
๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) กำลัง คือ ปัญญา
- (๒) กำลัง คือ ความเพียร
- (๓) กำลัง คือ การงานอันไม่มีโทษ
- (๔) กำลัง คือ การสงเคราะห์

ภิกษุทั้งหลาย! ก็กำลัง คือ ปัญญาเป็นอย่างไร
ธรรมเหล่าใดเป็นกุศล นับว่าเป็นกุศล ธรรมเหล่าใดเป็น
อกุศล นับว่าเป็นอกุศล ธรรมเหล่าใดมีโทษ นับว่ามีโทษ
ธรรมเหล่าใดไม่มีโทษ นับว่าไม่มีโทษ ธรรมเหล่าใดเป็น
ธรรมดำ นับว่าเป็นธรรมดำ ธรรมเหล่าใดเป็นธรรมขาว
นับว่าเป็นธรรมขาว ธรรมเหล่าใดไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควร
เสพ ธรรมเหล่าใดควรเสพ นับว่าควรเสพ ธรรมเหล่าใด
ไม่สามารถทำความเป็นอริยะ นับว่าไม่สามารถทำความ
เป็นอริยะ ธรรมเหล่าใดสามารถทำความเป็นอริยะ นับว่า
สามารถทำความเป็นอริยะ

ธรรมเหล่านั้นเป็นธรรมอันบุคคลเห็นแจ้ง ประพฤติ
ได้ด้วยปัญญา ภิกษุทั้งหลาย! นี้เรียกว่า กำลัง คือ ปัญญา.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็กำลัง คือ ความเพียรเป็นอย่างไร
ธรรมเหล่าใดเป็นอกุศล นับว่าเป็นอกุศล ธรรมเหล่าใดมี
โทษ นับว่ามีโทษ ธรรมเหล่าใดเป็นธรรมดำนั้นนับว่าเป็นธรรม
ดำ ธรรมเหล่าใดไม่ควรเสพ นับว่าไม่ควรเสพ ธรรมเหล่า
ใดไม่สามารถทำความเป็นอริยะ นับว่าไม่สามารถทำความ
เป็นอริยะ บุคคลย่อมปลุกความพอใจ ย่อมพยายาม ย่อม
ปรารภความเพียร ย่อมระครองจิต ย่อมตั้งจิตไว้ เพื่อละ
ธรรมเหล่านั้น ธรรมเหล่าใดเป็นกุศล นับว่าเป็นกุศล ธรรม
เหล่าใดไม่มีโทษ นับว่าไม่มีโทษ ธรรมเหล่าใดเป็นธรรม
ขาว นับว่าเป็นธรรมขาว ธรรมเหล่าใดควรเสพ นับว่าควร
เสพ ธรรมเหล่าใดสามารถทำความเป็นอริยะ นับว่าสามารถ
ทำความเป็นอริยะ

บุคคลย่อมปลุกความพอใจ ย่อมพยายาม ย่อม
ปรารภความเพียร ย่อมระครองจิต ย่อมตั้งจิตไว้ เพื่อให้ได้
ธรรมเหล่านั้น ภิกษุทั้งหลาย! นี้เรียกว่า กำลัง คือ ความ
เพียร.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็กำลัง คือ การงานอันไม่มีโทษ เป็นอย่างไร อริยสาวกในธรรมวินัยนี้เป็นผู้ประกอบด้วย กายกรรม วาจากรรม มโนกรรม อันหาโทษมิได้ ภิกษุทั้งหลาย! นี้เรียกว่า กำลัง คือ การงานอันไม่มีโทษ.

ภิกษุทั้งหลาย! ก็กำลัง คือ การสงเคราะห์เป็น อย่างไร ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ ประการนี้ คือ

- (๑) ทาน (การให้)
- (๒) เปยยวัชชะ (การพูดถ้อยคำอันเป็นที่รัก)
- (๓) อัตถจริยา (การประพฤติประโยชน์)
- (๔) สมานัตตตา (ความมีตนเสมอกัน)

ภิกษุทั้งหลาย! ธรรมทานเลิศกว่าทานทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! การแสดงธรรมบ่อยๆ แก่บุคคล ผู้ต้องการ ผู้เงี้ยวโศดลงสดับ นี้เลิศกว่าการพูดถ้อยคำอันเป็นที่รัก.

ภิกษุทั้งหลาย! การชักชวนคนผู้ไม่มีศรัทธาให้ ตั้งมั่นดำรงอยู่ในศรัทธาสัมปทา ชักชวนผู้ทุศีลให้ตั้งมั่น ดำรงอยู่ในศีลสัมปทา ชักชวนผู้ตระหนี่ให้ตั้งมั่นดำรงอยู่ใน จาคสัมปทา ชักชวนผู้มีปัญญาทราวมให้ตั้งมั่นดำรงอยู่ใน ปัญญาสัมปทา นี้เลิศกว่าการประพฤติประโยชน์ทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! พระโสดาบันมีตนเสมอกับพระโสดาบัน พระสกทาคามีมีตนเสมอกับพระสกทาคามี พระอนาคามีมีตนเสมอกับพระอนาคามี พระอรหันต์มีตนเสมอกับพระอรหันต์ นี้เลิศกว่าความมีตนเสมอทั้งหลาย.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้เรียกว่ากำลัง คือ การสงเคราะห์.

ภิกษุทั้งหลาย! เหล่านี้แล คือ กำลัง ๔ ประการ.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยกำลัง ๔ ประการเหล่านี้ ย่อมก้าวล่วงภัย ๕ ประการ คือ

- (๑) อาชีวิตภัย^๑ (ภัยอันเนื่องด้วยชีวิต)
- (๒) อสัโลกภัย (ภัยคือการติเตียน)
- (๓) ปริสสารัชภัย (ภัยคือความครั่นคร้ามในบริษัท)
- (๔) มรณภัย (ภัยคือความตาย)
- (๕) ทุกติภัย (ภัยคือทุกติ)

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกนั้น ย่อมพิจารณาเห็น
ดังนี้ว่า

๑. ไตรปิฎกฉบับมอญ มีบาลีคำนี้ว่า อาชีวิกภัย ซึ่งแปลว่า ภัยอันเนื่องด้วยการเลี้ยงชีพ

เราไม่กลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิต โฉนเราจักต้องกลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิตเล่า เพราะเรามีกำลัง ๔ ประการ คือ กำลังปัญญา กำลังความเพียร กำลังการงานอันไม่มีโทษ กำลังการสงเคราะห์ คนที่มีปัญญาทราวมจึงกลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิต คนเกียจคร้านจึงกลัวต่อภัยอันเนื่องด้วยชีวิต คนมีภาระงานทางกาย ทางวาจาและทางใจที่มีโทษ จึงกลัวต่อภัยคือทุกคติ คนที่ไม่สงเคราะห์ใคร จึงกลัวภัยคือทุกคติ

เราไม่กลัวต่อภัยคือการติเตียน ...

เราไม่กลัวต่อภัยคือความครั้นคร้ามในบริษัท ...

เราไม่กลัวต่อภัยคือความตาย ...

เราไม่กลัวต่อภัยคือทุกคติ โฉนเราจักต้องกลัวต่อภัยคือทุกคติเล่า เพราะเรามีกำลัง ๔ ประการ คือ กำลังปัญญา กำลังความเพียร กำลังการงานอันไม่มีโทษ กำลังการสงเคราะห์ คนที่มีปัญญาทราวม จึงกลัวต่อภัยคือทุกคติ คนเกียจคร้าน จึงกลัวต่อภัยคือทุกคติ คนมีภาระงานทางกาย ทางวาจาและทางใจที่มีโทษ จึงกลัวต่อภัยคือทุกคติ คนที่ไม่สงเคราะห์ใคร จึงกลัวภัยคือทุกคติ.

ภิกษุทั้งหลาย! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยกำลัง ๔ ประการนี้แล ย่อมก้าวล่วงภัย ๕ ประการเหล่านี้.

การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๑) | ๗๖

-บาลี มหาวาร. ส. ๑๗/๔๔๐/๑๔๕๑.

ช่างไม้ทั้งหลาย! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมเป็นพระโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

(๑) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว
ในพระพุทธเจ้า

(๒) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว
ในพระธรรม

(๓) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหว
ในพระสงฆ์

(๔) มีใจปราศจากมลทินคือความตระหนี่ อยู่
ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามือ
อันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้
และการแบ่งปัน

ช่างไม้ทั้งหลาย! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔
ประการเหล่านี้แล ย่อมเป็นพระโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำ
เป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า.

การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๒)

๗๗

-บาลี สุตตก. อ. ๒๓/๖๐/๔๙.

สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ ให้ทานโดยไม่มี ความหวังผล ให้ทานโดยไม่มีจิตผูกพันในผล ให้ทานโดย ไม่มุ่งการสั่งสม (บุญ) ให้ทานโดยไม่คิดว่า “เราตายไปจักได้ เสวยผลของทานนี้” ให้ทานโดยไม่คิดว่า “การให้ทาน เป็นการดี” ให้ทานโดยไม่คิดว่า “บิดามารดา ปู่ย่า ตายาย เคยให้เคยทำมา เราก็ไม่ควรทำให้เสียประเพณี”

ให้ทานโดยไม่คิดว่า “เราหุงหากิน สมณะหรือ พราหมณ์เหล่านี้ไม่หุงหากิน เราหุงหากินได้ จะไม่ให้ทาน แก่สมณะหรือพราหมณ์ผู้ไม่หุงหา ไม่สมควร” ให้ทาน โดยไม่คิดว่า “เราจักเป็นผู้จำแนกแจกทาน เหมือนฤาษี แต่ครั้งก่อน คือ อัญญกฤาษี วามกฤาษี วามเทวฤาษี เวสสา- มิตรฤาษี ยมทัคคฤาษี อังคิรสฤาษี ภารทวาชฤาษี วาเสฏฐ- ฤาษี กัสสปฤาษี และภคฤาษี บุษามหายัญญ

ให้ทานโดยไม่คิดว่า “เมื่อเราให้ทานอย่างนี้ จิตจะเสื่อมใส เกิดความปลื้มใจและโสมนัส” แต่ให้ทาน เป็นเครื่องประดับจิต ประดับจิต (จิตตาลงการ จิตตปริกขาร)

เขาให้ทาน คือ ข้าว น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ยานพาหนะ ดอกไม้
ของหอม เครื่องลูบไล้ ที่นอน ที่อยู่อาศัย และประทีปโคมไฟ
แก่สมณะหรือพราหมณ์ ... เขาให้ทานนั้นแล้ว เมื่อตายไป
ย่อมเข้าถึงความเป็นสหายแห่งเทวดาเหล่าพรหมกายิกา
เขาสันกรรม สันฤทธิ์ สันยศ หมดความเป็นใหญ่แล้ว
เป็นผู้ไม่ต้องกลับมา คือ ไม่มาสู่ความเป็นอยู่อย่างนี้.

การให้ทานอันเป็นอริยะ (นัยที่ ๓)

๗๘

-บาลี อปริ. ม. ๑๔/๔๔๔/๖๙๑.

ภิกษุ! เปรียบเหมือนประทีปน้ำมัน เพราะอาศัยน้ำมันและไส้แล้วจึงลุกโพลงอยู่ได้ เมื่อหมดน้ำมันและหมดไส้พร้อมกับไม่เติมน้ำมันและไส้ก็ ย่อมเป็นประทีปหมดเชื้อแล้วดับไป ภิกษุ! ฉันทไถ่ก็ฉันทนั้น บุคคลนั้น เมื่อเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุตรอบ ย่อมรู้ชัดว่าเราเสวยเวทนามีกายเป็นที่สุตรอบ เมื่อเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุตรอบ ย่อมรู้ชัดว่าเราเสวยเวทนามีชีวิตเป็นที่สุตรอบ และย่อมรู้ชัดว่าเวทนาทั้งปวง อันเราไม่เพลิดเพลिनแล้ว จักเป็นของเย็นในอัตภาพนี้นั้นเทียว จนกระทั่งถึงที่สุตรอบแห่งชีวิตเพราะการแตกทำลายแห่งกายดังนี้ เพราะเหตุนี้ ผู้ถึงพร้อมด้วยความรู้สึกอย่างนี้ ชื่อว่าเป็นผู้ถึงพร้อมด้วยปัญญาอันเป็นธรรมที่ควรตั้งไว้ในใจเป็นอย่างยิ่งด้วยประการอย่างนี้

ก็ปัญญา นี้ คือ ความรู้ในความสัมพันธ์ทั้งปวง เป็นปัญญาอันประเสริฐยิ่ง ความหลุดพ้นของเขานั้น จัดว่าตั้งอยู่ในสัจจะ เป็นคุณไม่กำเริบ ภิกษุ! เพราะสิ่งที่เปล่าประโยชน์เป็นธรรมดานั้นเท็จ ส่วนสิ่งที่ไม่เลอะเลือนเป็นธรรมดาได้แก่นิพพานนั้นจริง ฉะนั้น ผู้ถึงพร้อมด้วยสัจจะอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยสัจจะอันเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจอย่างยิ่งด้วยประการอย่างนี้

ก็สังขะนี้ คือ นิพพาน มีความไม่เลอะเลือนเป็นธรรมดา เป็นสังขะอันประเสริฐยิ่ง อนึ่ง บุคคลนั้นแล ยังไม่ทราบในกาลก่อน จึงเป็นอันพรั่งพร้อมสมาทานอุปธิเข้าไว้ อุปธิเหล่านั้นอันเขาละได้แล้ว ถอนรากขึ้นแล้ว ทำให้เหมือนตาลยอดด้วนแล้ว ถึงความเป็นอีกไม่ได้ มีความไม่เกิดต่อไปเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้น ผู้ถึงพร้อมด้วยการสละอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยจาคะ (การบริจาค) อันเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจอย่างยิ่งด้วยประการอย่างนี้

ก็จาคะนี้ คือความสลัดคืนซึ่งอุปธิทั้งปวง เป็นจาคะอันประเสริฐยิ่ง อนึ่ง บุคคลนั้นแลยังไม่ทราบในกาลก่อน จึงมีความโลภ (อภิชณา) ความพอใจ (ฉันทะ) ราคะกล้า (สราคะ) ความอาฆาต (อาฆาตะ) ความพยาบาท (พยาปาทะ) ความคิดประทุษร้าย (สัมปะโทโส) ความไม่รู้ (อวิชา) ความหลงพรั้ม (สัมโมโห) ความหลงมงาย (สัมปะโมโห) อกุศลธรรมนั้น ๆ เป็นอันเขาละได้แล้ว ถอนรากขึ้นแล้ว ทำให้เหมือนตาลยอดด้วนแล้ว ถึงความเป็นอีกไม่ได้ มีความไม่เกิดต่อไปเป็นธรรมดา เพราะฉะนั้น ผู้ถึงพร้อมด้วยความสงบอย่างนี้ชื่อว่า เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยอุปสมะ (ความสงบ) อันเป็นธรรมควรตั้งไว้ในใจอย่างยิ่งประการนี้

ก็อุปสมะนี้ คือ ความเข้าไปสงบราคะ โทสะ โมหะ เป็นอุปสมะอันประเสริฐอย่างยิ่ง ข้อที่เรากล่าวตั้งนี้ว่า ไม่พึงประมาทปัญญา พึงตามรักษาสัจจะ พึงเพิ่มพูนจาคะ พึงศึกษาสันติเท่านั้น นั่นเราอาศัยเนื้อความนี้ก็แล้ว.

สิ่งที่ประเสริฐกว่าทาน

๗๙

-บาลี สคาถ. ส. ๑๕/๓๐/๑๐๑.

ก็การให้ทานด้วยศรัทธา
อันบัณฑิตสรรเสริญแล้วโดยส่วนมาก
ก็แต่บทแห่งธรรม (นิพพาน) นั้นแหละ
ประเสริฐกว่าการให้ทานทั้งหลาย
เพราะว่าสัปบุรุษทั้งหลายผู้มีปัญญา
ในกาลก่อนก็ดี ในกาลก่อนกว่าก็ดี
บรรลุนิพพานแล้ว.

ภาคผนวก

เจริญเมตตาจิตมีผลมากกว่าให้ทาน ๘๐

-บาลี นิตาน. ส. ๑๖/๓๐๘/๖๖๗.

ภิกษุทั้งหลาย! ผู้ใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐๐ หม้อใหญ่ในเวลาเช้า ผู้ใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐๐ หม้อใหญ่ในเวลาเที่ยง ผู้ใดพึงให้ทานประมาณ ๑๐๐ หม้อใหญ่ในเวลาเย็น

ผู้ใดพึงเจริญเมตตาจิตในเวลาเช้า โดยที่สุตแม่เพียงชั่วคราวหยदनน้ำนมแห่งแม่โค หรือผู้ใดพึงเจริญเมตตาจิตในเวลาเที่ยง โดยที่สุตแม่เพียงชั่วคราวหยदनน้ำนมแห่งแม่โค หรือผู้ใดพึงเจริญเมตตาจิตในเวลาเย็น โดยที่สุตแม่เพียงชั่วคราวหยदनน้ำนมแห่งแม่โค การเจริญเมตตาจิตนี้มีผลมากกว่าทานที่บุคคลให้แล้ว ๓ ครั้งในวันหนึ่งนั้น

เพราะเหตุนั้นในเรื่องนี้ เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราจักเจริญเมตตาเจโตวิมุตติ กระทำให้มาก กระทำให้เป็นดุจยานที่เทียมดีแล้ว กระทำให้เป็นของที่อาศัยได้ กระทำให้มั่นคง ประพฤติสังสมเนื่อง ๆ ปรารภสมมาเสมอด้วยดี.

ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แล.

ผลของการเจริญเมตตา

๘๑

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๓๐๘/๖๖๘-๙.

ภิกษุทั้งหลาย! หอกมีไบอันคม ถ้าบุรุษพึงมา
กล่าวว่า เราจักงอเข้า จักพับ จักม้วนซึ่งหอกมีไบอันคมนี้ด้วย
ฝ่ามือหรือด้วยกำมือ ดังนี้ เธอจะสำคัญความข้อนั้นเป็นไฉน
บุรุษนั้นเป็นผู้สามารถเพื่อจะงอเข้า เพื่อจะพับ เพื่อจะม้วน
ซึ่งหอกมีไบอันคมนั้น ด้วยฝ่ามือหรือด้วยกำมือได้หรือหนอ.

เป็นไปไม่ได้ พระเจ้าข้า.

ข้อนั้นเพราะเหตุไร.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ เพราะว่าการที่จะงอเข้า จะพับและจะม้วน
ซึ่งหอกมีไบอันคมด้วยฝ่ามือหรือด้วยกำมือ กระทำไม่ได้ง่าย ก็แลหอกมีไบอัน
นั้นเป็นผู้มีส่วนแห่งความเหน็ดเหนื่อยลำบากถ่ายเดียว.

ภิกษุทั้งหลาย! ฉันทก็ฉันทนั้น เมื่อภิกษุใดเจริญ
เมตตาเจโตวิมุตติ กระทำให้มาก กระทำให้เป็นประดุจยาน
กระทำให้เป็นที่ตั้งอาศัยให้มั่นคง สัมสม ประารถด้วยดี ถ้า
อมนุษย์จะพึงกระทำจิตของภิกษุนั้นให้ฟุ้งซ่าน อมนุษย์นั้น
พึงเป็นผู้มีส่วนแห่งความเหน็ดเหนื่อย ลำบากถ่ายเดียว
เพราะเหตุนี้ในเรื่องนี้ เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เรา
จักเจริญเมตตาเจโตวิมุตติ กระทำให้มาก กระทำให้เป็นดุจ
ยานที่เยี่ยมดีแล้ว กระทำให้เป็นของที่อาศัยได้ กระทำให้
มั่นคง ประพฤติสัมสมเนื่อง ๆ ประารถสม่าเสมอด้วยดี.

ภิกษุทั้งหลาย! เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แล.

วิธีการเจริญเมตตา และการเจริญพรหมวิหาร

๘๒

-บาลี ม. ม. ๑๒/๕๑๔/๔๘๒.

-บาลี อฎฐก. อ. ๒๓/๓๐๗/๑๖๐.

-บาลี เอกาทสก. อ. ๒๔/๓๗๐/๒๒๒.

เธอพึงศึกษาอย่างนี้ว่า จิตของเราจักตั้งมั่น ดำรงอยู่ด้วยดีในภายใน และธรรมอันเป็นบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว จักไม่ครอบงำจิตได้ เมื่อใด จิตของเธอเป็นจิตตั้งมั่น ดำรงอยู่ด้วยดีแล้วในภายใน และธรรมอันเป็นบาปอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ไม่ครอบงำจิตได้ เมื่อนั้น เธอพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราจักเจริญกระทำให้มากซึ่งเมตตาเจโตวิมุตติ กรุณาเจโตวิมุตติ มุทิตาเจโตวิมุตติ อุเบกขาเจโตวิมุตติ ทำให้เป็นดุจยานทำให้เป็นที่ตั้ง ให้มั่นคง สัมสม ปรารภดีแล้ว.

เมื่อเธอพิจารณาเห็นตนบริสุทธิ์ พ้นแล้วจากบาปอกุศลที่เกิดขึ้น ปราโมทย์ก็เกิด เมื่อเธอเกิดปราโมทย์แล้ว ปิติก็เกิด เมื่อเธอมีใจประกอบด้วยปีติแล้ว กายก็สงบรำงับ ผู้มีกายสงบรำงับย่อมเสวยสุข จิตของผู้มีสุขย่อมตั้งมั่นเป็นสมาธิ.

เธอ มีจิตประกอบด้วยเมตตา แผ่ไปสู่ทิศที่หนึ่ง ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เหมือนอย่างนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง และเบื้องขวาง เธอแผ่ไปตลอดโลกทั้งสิ้น ในที่ทั้งปวง แก่สัตว์ทั้งหลายทั่วหน้าเสมอกัน ด้วยจิตอันประกอบด้วยเมตตา เป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แล้วแลอยู่.

มีจิตประกอบด้วยกรุณา แผ่ไปสู่ทิศที่หนึ่ง ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เหมือนอย่างนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง และเบื้องขวาง เธอแผ่ไปตลอดโลกทั้งสิ้น ในที่ทั้งปวง แก่สัตว์ทั้งหลายทั่วหน้าเสมอกัน ด้วยจิตอันประกอบด้วยกรุณา เป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แล้วแลอยู่.

มีจิตประกอบด้วยมุทิตา แผ่ไปสู่ทิศที่หนึ่ง ทิศที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เหมือนอย่างนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง และเบื้องขวาง เธอแผ่ไปตลอดโลกทั้งสิ้น ในที่ทั้งปวง แก่สัตว์ทั้งหลายทั่วหน้าเสมอกัน ด้วยจิตอันประกอบด้วยมุทิตา เป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แล้วแลอยู่.

มีจิตประกอบด้วยอุเบกขา แผลไปสู่วิเศษที่หนึ่ง วิเศษที่สอง ที่สาม ที่สี่ ก็เหมือนอย่างนั้น ทั้งเบื้องบน เบื้องล่าง และเบื้องขวาง เธอแผลไปตลอดโลกทั้งสิ้น ในที่ทั้งปวง แก่สัตว์ทั้งหลายทั่วหน้าเสมอกัน ด้วยจิตอันประกอบด้วยอุเบกขา เป็นจิตไพบุลย์ ใหญ่หลวง ไม่มีประมาณ ไม่มีเวร ไม่มีพยาบาท แล้วแลอยู่.

สระโบกขรณี มีน้ำใสจืด เย็น สะอาด มีท่าอันดี นำรื่นรมย์ ถ้าบุรุษมาแต่ทิศตะวันออก ทิศตะวันตก ทิศเหนือ ทิศใต้ และจากที่ไหน ๆ อันความร้อนแผดเผา เราร้อน ลำบาก ระหาย อยากดื่ม น้ำ เขามาถึงสระโบกขรณีนั่นแล้ว ก็บรรเทาความอยากดื่ม น้ำ และความกระวนกระวายเพราะความร้อนเสียได้ แม้ฉันใด เธอมาถึงธรรมวินัย ที่ตถาคตประกาศแล้ว เจริญเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขาอย่างนั้น ย่อมได้ความสงบจิต ใจ ภายใน ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เรากล่าวว่าเป็นผู้ปฏิบัติข้อปฏิบัติอันดียิ่ง.

เปรียบเหมือนคนเป่าสังข์ผู้มีกำลัง ย่อมเป่าสังข์ให้ได้ยินได้ทั้งสี่ทิศโดยไม่ยาก ฉันใด ในเมตตาเจโตวิมุตติ กรุณาเจโตวิมุตติ... มุทิตาเจโตวิมุตติ... อุเบกขาเจโตวิมุตติ... ที่เจริญแล้วอย่างนี้ กรรมชนิดที่ทำอย่างมีขีดจำกัด ย่อมไม่มีเหลืออยู่ ไม่ตั้งอยู่ในนั้น ก็ฉันนั้น.

เมื่อใดเธอเจริญสมาธิเป็นอย่างนี้ เจริญดีแล้ว เมื่อนั้น เธอจักเดินไปทางใด ๆ ก็จักเดินเป็นสุขในทางนั้น ๆ ยืนอยู่ในที่ใด ๆ ก็จักยืนเป็นสุขในที่นั้น ๆ นั่งอยู่ในที่ใด ๆ ก็จักนั่งอยู่เป็นสุขในที่นั้น ๆ นอนอยู่ที่ใด ๆ ก็จักนอนเป็นสุขในที่นั้น ๆ.

เมื่อเมตตาเจโตวิมุตติอันบุคคลเสพมาแต่แรก ให้เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานที่เทียมดีแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้ง ประพฤติสังฆมณเฑียร ๆ ปวารณสม่าเสมอดีแล้ว พึงหวังอานิสงส์ ๑๑ อย่าง คือ

- (๑) หลับเป็นสุข
- (๒) ตื่นเป็นสุข
- (๓) ไม่ฝันร้าย
- (๔) เป็นที่รักของพวกมนุษย์
- (๕) เป็นที่รักของพวกอมมนุษย์
- (๖) เทวดารักษา
- (๗) ไฟก็ดี ยาพิษก็ดี ศัสตราก็ดี ไม่ต้องบุคคลนั้น
- (๘) จิตตั้งมั่นได้รวดเร็ว
- (๙) สีหน้าผุดผ่อง
- (๑๐) ไม่หลงทำกาละ
- (๑๑) เมื่อยังไม่บรรลुकุณวิเศษที่ยิ่งขึ้นไป

ย่อมเกิดในพรหมโลก

เมื่อเมตตาเจโตวิมุตติ อันบุคคลเสพมาแต่แรก ให้เจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว ทำให้เป็นดุจยานที่เทียมดีแล้ว ทำให้เป็นที่ตั้ง ประพฤติสังฆมณเฑียร ๆ ปวารณสม่าเสมอดีแล้ว พึงหวังอานิสงส์ ๑๑ อย่างนี้แล.

การรับที่ไม่เป็นธรรม หรือ การรับที่เป็นธรรม

๘๓

-บาลี ปริวาร. วิ. ๘/๔๙๕/๑๑๓๓.

อุบาลี ! การรับที่ไม่เป็นธรรม (อธัมมิกา ปฏิกคห)
มี ๕ อย่าง คือ

- (๑) ของเขาให้ด้วยกาย ไม่รับด้วยกาย
- (๒) ของเขาให้ด้วยกาย ไม่รับด้วยของเนื่องด้วยกาย
- (๓) ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย ไม่รับด้วยกาย
- (๔) ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย
ไม่รับด้วยของเนื่องด้วยกาย
- (๕) ของเขาให้ด้วยโยนให้ ไม่รับด้วยกาย
หรือด้วยของเนื่องด้วยกาย

อุบาลี ! เหล่านี้แล การรับที่ไม่เป็นธรรม ๕ อย่าง.

อุบาลี ! การรับที่เป็นธรรม (ธัมมิกา ปฏิกคห)
มี ๕ อย่าง คือ

- (๑) ของเขาให้ด้วยกาย รับด้วยกาย
- (๒) ของเขาให้ด้วยกาย รับด้วยของเนื่องด้วยกาย
- (๓) ของเขาให้ด้วยของเนื่องด้วยกาย รับด้วยกาย

(๔) ของเขาให้ด้วยของเนื้อด้วยกาย
รับด้วยของเนื้อด้วยกาย

(๕) ของเขาให้ด้วยโยนให้
รับด้วยกายหรือด้วยของเนื้อด้วยกาย

อุบาสี! เหล่านี้แล การรับที่เป็นธรรม ๕ อย่าง.

การเกี่ยวข้องกับเงินทองของภิกษุ

๘๔

-บาลี มหาวิ. วิ. ๒/๕๔/๗๐., -บาลี มหาวิ. วิ. ๒/๙๐,๙๕,๙๙/๑๐๕,๑๑๐,๑๑๓.,

-บาลี มหา. วิ. ๕/๑๒๐/๘๕., สพท. ส. ๑๘/๔๐๑/๖๒๕.

วินัยบัญญัติ ที่มาในสิกขาบทปาติโมกข์

อนึ่ง ภิกษุใด รับกัถิ ให้รับกัถิ ซึ่งทองเงิน หรือยืนตีทองเงินอันเขาเก็บไว้ให้กัถิ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์

อนึ่ง ภิกษุใด ถึงความแลกเปลี่ยนด้วยรูปียะมีประการต่างๆ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์

อนึ่ง ภิกษุใด ถึงการซื้อและการขายมีประการต่างๆ เป็นนิสสัคคิยปาจิตตีย์

อนึ่ง พระราชาก็ดี ราชอำมาตย์ก็ดี พรหมณ์ก็ดี คหบดีก็ดี ส่งทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไปด้วยทูตเฉพาะภิกษุว่า เจ้าจงจ่ายจิวรด้วยทรัพย์สำหรับจ่ายจ่ายจิวรนี้แล้วยังภิกษุชื่อนี้ให้ครองจิวร

ถ้าทูตนั้นเข้าไปหาภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า ทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรนี้นำมาเฉพาะท่าน ขอท่านจงรับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวร

ภิกษุนั้นพึงกล่าวต่อทูตนั้นอย่างนี้ว่า พวกเราหาได้รับทรัพย์สำหรับจ่ายจิวรไม่ พวกเรารับแต่จิวรอันเป็นของควรโดยกาล

ถ้าทูตนั้นกล่าวต่อภิกษุนั้นอย่างนี้ว่า ก็ใครๆ ผู้เป็นไวยาวัจกรของท่านมีหรือ

ภิกษุผู้ต้องการจีวรพึงแสดงชนผู้ทำการในอาราม หรืออุบาสกให้เป็นไวยาวัจกร ด้วยคำว่า คนนั้นแลเป็น ไวยาวัจกรของภิกษุทั้งหลาย

ถ้าทูตนั้นสั่งไวยาวัจกรนั้นให้เข้าใจแล้ว เข้าไปหา ภิกษุนั้นกล่าวอย่างนี้ว่า คนที่ท่านแสดงเป็นไวยาวัจกรนั้น ข้าพเจ้าสั่งให้เข้าใจแล้ว ท่านจงเข้าไปหา เขาก็ให้ท่านครอง จีวรตามกาล

ภิกษุผู้ต้องการจีวรเข้าไปหาไวยาวัจกรแล้ว พึงทวง พึงเตือนสองสามครั้งว่า รูปต้องการจีวร ภิกษุทวงอยู่ เตือนอยู่ สองสามครั้ง ยังไวยาวัจกรนั้น ให้จัดจีวรสำเร็จได้ การให้ สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี

ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ พึงยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก เธอยืนนิ่งต่อหน้า ๔ ครั้ง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง เป็นอย่างมาก ยังไวยาวัจกรนั้นให้จัดจีวรสำเร็จได้ การให้สำเร็จได้ด้วยอย่างนี้ นั่นเป็นการดี

ถ้าให้สำเร็จไม่ได้ ถ้าเธอพยายามให้ยิ่งกว่านั้น ยัง จีวรนั้นให้สำเร็จ เป็นนิสัสัคคิยาปาจิตตีย์

ถ้าให้สำเร็จไม่ได้พึงไปเองก็ได้ ส่งทูตไปก็ได้ใน สำนักที่สงฆ์สำหรับจ่ายจีวรมาเพื่อเธอ บอกว่า ท่านส่ง ทรัพย์สำหรับจ่ายจีวรไปเฉพาะภิกษุใด ทรัพย์นั้นหาสำเร็จ ประโยชน์น้อยหนึ่งแก่ภิกษุนั้นไม่ ท่านจงทวงเอาทรัพย์ ของท่านคืน ทรัพย์ของท่านอย่าได้ฉิบหายเสียเลย นี่เป็น สามีจิกรรรมในเรื่องนั้น.

ธรรมะแวดล้อม ที่มาในสูตรอื่นๆ

... เมณฑกะคหบดีผู้นั่งอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้กราบทูล พระผู้มีพระภาคว่า “มีอยู่ พระพุทธเจ้าข้า หนทางกันดารอัดคัดน้ำ อัดคัดอาหาร ภิกษุไม่มีเสบียง จะเดินทางไปทำไมได้ง่าย ขอประทาน พระวโรกาสขอพระองค์โปรดทรงอนุญาตเสบียงเดินทางแก่ภิกษุทั้งหลาย ด้วยเถิด พระพุทธเจ้าข้า” พระผู้มีพระภาคทรงทำธรรมิกถาในเพราะ เหตุเป็นเค้ามูลนั้น ในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งแก่ภิกษุทั้งหลายว่า

ภิกษุทั้งหลาย! เรานุญาตโครส ๕ คือ นมสด นมส้ม เปรียง เนยข้น เนยใส.

ภิกษุทั้งหลาย! หนทางกันดาร อัดคัดน้ำ อัดคัดอาหาร ภิกษุไม่มีเสบียงจะเดินทางไปทำไมได้ง่าย เราจึง อนุญาตให้แสวงหาเสบียงได้ คือ ภิกษุต้องการข้าวสารพึง แสวงหาข้าวสาร ต้องการถั่วเขียวพึงแสวงหาถั่วเขียว ต้องการ ถั่วราชมารสพึงแสวงหาถั่วราชมารส ต้องการเกลือพึงแสวงหา เกลือ ต้องการน้ำอ้อยพึงแสวงหาน้ำอ้อย ต้องการน้ำมัน พึงแสวงหาน้ำมัน ต้องการเนยใสพึงแสวงหาเนยใส.

ภิกษุทั้งหลาย! ชาวบ้านที่มีศรัทธาเลื่อมใส เขามอบเงินทองไว้ในมือกับปิยการก สั่งว่า “สิ่งใดควรแก่ พระผู้เป็นเจ้า ขอท่านจงถวายสิ่งนั้นด้วยกับปิยภณฺฑนี”.

ภิกษุทั้งหลาย! เรานุญาตให้ยินดีของอันเป็น กับปิยะจากกับปิยภณฺฑนีนั้นได้ แต่เรามีได้กล่าวว่า พึงยินดี พึงแสวงหาทองและเงินโดยปริยายใดๆ เลย.

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! เมื่อราชบริษัทนี้ประชุมกันในพระราชวัง
สังสนทนากันว่า ทองและเงินย่อมควรแก่สมณศากยบุตร สมณศากยบุตร
ย่อมยินดีทองและเงิน เมื่อราชบริษัทกล่าวอย่างนี้ ข้าพระองค์ได้กล่าวกะ
บริษัทนั้นว่า ท่านผู้เจริญอย่าได้กล่าวอย่างนี้ ทองและเงินย่อมไม่ควรแก่
สมณศากยบุตร สมณศากยบุตรย่อมไม่ยินดีทองและเงิน ย่อมไม่รับทอง
และเงิน สมณศากยบุตรห้ามแก้วมณีและทอง ปราศจากทองและเงิน
ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ข้าพระองค์ไม่อาจให้บริษัทนั้นยินยอมได้ เมื่อข้า
พระองค์พยากรณ์อย่างนี้ เป็นอันกล่าวตามคำที่พระผู้มีพระภาคตรัสแล้ว
ไม่กล่าวต่อพระผู้มีพระภาคด้วยคำไม่จริง เป็นการพยากรณ์ธรรมสมควร
แก่ธรรม และสหธรรมิกบางคนที่ยกกล่าวตาม ก็จะไม่พลอยกลายเป็นผู้ที่
ถูกตำหนิไปด้วยหรือ พระเจ้าข้า.”

ติละ คามณิ! เมื่อท่านพยากรณ์อย่างนี้ เป็นอันกล่าว
ตามคำที่เรากล่าวแล้ว ไม่กล่าวต่อเราด้วยคำไม่จริง เป็นการ
พยากรณ์ธรรมสมควรแก่ธรรม และสหธรรมิกบางคนที่ยกกล่าวตาม
ก็จะไม่พลอยกลายเป็นผู้ถูกตำหนิไปด้วย เพราะว่าทองและเงิน
ไม่ควรแก่สมณศากยบุตร สมณศากยบุตรย่อมไม่ยินดีทอง
และเงิน สมณศากยบุตรห้ามแก้วมณีและทอง ปราศจากทอง
และเงิน คามณิ! ทองและเงินควรแก่ผู้ใด เบญจกามคุณก็ควร
แก่ผู้นั้น เบญจกามคุณควรแก่ผู้ใด ทองและเงินก็ควรแก่ผู้นั้น
คามณิ! ท่านพึงทรงความที่ควรแก่เบญจกามคุณนั้นโดย
ส่วนเดียวว่า ไม่ใช่ธรรมของสมณะ ไม่ใช่ธรรมของศากยบุตร
อนึ่ง เรากล่าวอย่างนี้ว่า ผู้ต้องการหญ้าพึงแสวงหาหญ้า ผู้ต้องการ
ไม้พึงแสวงหาไม้ ผู้ต้องการเกวียนพึงแสวงหาเกวียน ผู้ต้องการ
บุรุษพึงแสวงหาบุรุษ เรามีได้กล่าวว่า สมณศากยบุตรพึงยินดี
พึงแสวงหาทองและเงินโดยปริยายไร ๆ เลย.

ข้อปฏิบัติในการอนุโมทนาของภิกษุ | ๘๕

-บาลี จุลล. วิ. ๗/๒๒๓/๔๒๐-๔๒๓.

สมัยนั้น ภิกษุทั้งหลายไม่อนุโมทนาในที่ฉัน คนทั้งหลายจึงเพ่งโทษติเตียน โพนทะนาว่า โฉนพระสมณะเชื้อสายพระศากยบุตรจึงได้ไม่อนุโมทนาในที่ฉัน ภิกษุทั้งหลายได้ยินคนพวกนั้นเพ่งโทษ ติเตียน โพนทะนาอยู่จึงกราบทูลเรื่องนั้นแด่พระผู้มีพระภาค ลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคทรงแสดงธรรมีกถา ในเพราะเหตุเป็นค้ำมูลนั้นในเพราะเหตุแรกเกิดนั้น แล้วรับสั่งกับภิกษุทั้งหลายว่า

ภิกษุทั้งหลาย! เราอนุญาติให้อนุโมทนาในที่ฉัน เราอนุญาติให้ภิกษุผู้เระอนุโมทนาในที่ฉัน ... เราอนุญาติให้ภิกษุเระ อนุเระ ๔-๕ รูป รอ (เป็นเพื่อน) อยู่ในที่ฉัน ... ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อมีกิจที่จะพึงทำ เราอนุญาติให้บอกลาภิกษุผู้นั่งอยู่ในลำดับ (ใกล้ๆ) แล้วไปได้.

ข้อปฏิบัติในการขอสิ่งของ ต่อผู้ปวารณาของภิกษุ

๘๖

- บาลี มหา. วิ. ๒/๓๗๑/๕๕๖.

ภิกษุมิใช่ผู้อาพาธ พึงยินดีปวารณาด้วยปัจจัยเพียง
๔ เดือน เว้นไว้แต่ปวารณาอีก เว้นไว้แต่ปวารณาเป็นนิตย
ถ้าเธอยินดียิ่งกว่านั้น เป็นปาจิตตีย์.

เหตุให้ค้าขายได้กำไร หรือ ขาดทุน | ๘๗

-บาลี จตุกก. อ. ๒๑/๑๐๕/๗๙.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! อะไรหนอเป็นเหตุปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำการค้าขายขาดทุน อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำการค้าขายไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์ อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำการค้าขายได้กำไรตามที่ประสงค์ อะไรเป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ ทำการค้าขายได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์.

(๑) สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า “ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์” เขากลับไม่ถวายปัจจัยที่เขาปวารณา ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธานั้นมาสู่ความเป็นอย่างนี้ เขาทำการค้าขายอย่างไรๆ เขาย่อมขาดทุน.

(๒) สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า “ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ท่านประสงค์” แต่เขาถวายปัจจัยที่ปวารณาไว้ไม่เป็นไปตามประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอัทธานั้นมาสู่ความเป็นอย่างนี้ เขาทำการค้าขายอย่างไรๆ เขาย่อมไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์.

(๓) สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า “ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ต้องประสงค์” เขาถวายปัจจัยที่ปวารณาไว้ตามที่ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถภาพนั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมได้กำไรตามที่ประสงค์.

(๔) สารีบุตร! บุคคลบางคนในโลกนี้ เข้าไปหาสมณะหรือพราหมณ์แล้ว ย่อมปวารณาว่า “ขอท่านจงบอกปัจจัยที่ต้องประสงค์” เขาถวายปัจจัยที่ปวารณาไว้ยิ่งกว่าที่ประสงค์ ถ้าเขาเคลื่อนจากอรรถภาพนั้นมาสู่ความเป็นมนุษย์นี้ เขาทำการค้าขายอย่างใด ๆ เขาย่อมได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์.

สารีบุตร! นี้แล เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายขาดทุน นี้เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายไม่ได้กำไรตามที่ประสงค์ นี้เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายได้กำไรตามที่ประสงค์ นี้เป็นเหตุเป็นปัจจัยเครื่องให้บุคคลบางคนในโลกนี้ทำการค้าขายได้กำไรยิ่งกว่าที่ประสงค์.

เหตุแห่งความเจริญขึ้น และความถูกทำลายแห่งสกุล

๘๘

-บาลี สพท. ส. ๑๘/๔๐๐/๖๒๒.

คามณี! ตลอดเวลาล่วงมา ๙๑ กัปป์ นับแต่กัปนี้ เราระลึกไม่ได้ว่าเราเคยเข้าไปทำลายตระกูลใด ๆ เพราะการรับเอาข้าวสุกมา โดยที่แท้นั้นตระกูลใด ๆ ที่เป็นตระกูลมั่งคั่ง มีทรัพย์มาก มีโภคะมาก มีทองและเงินมาก สกุลทั้งปวงนั้น เจริญขึ้นเพราะการให้ทาน เพราะสัจจะและสัตถุญมะ (การบีบบังคับใจ).

คามณี! เหตุปัจจัย ๘ อย่างเพื่อการทำลายแห่งสกุล คือ

- (๑) สกุลทั้งหลายถึงการถูกทำลาย เพราะพระราชา
- (๒) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะโจร
- (๓) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะไฟ
- (๔) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะน้ำ
- (๕) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะทรัพย์ที่ฝังไว้เคลื่อนจากที่
- (๖) สกุลทั้งหลายถึงความถูกทำลาย เพราะการงานที่ประกอบไม่ดี

(๗) คนในสกุลใช้จ่ายโภคทรัพย์เหล่านั้นฟุ่มเฟือย
ให้พินาศสูญหายไป

(๘) ความไม่เที่ยงเป็นที่ ๘

คามณี! เหล่านี้แลคือเหตุปัจจัย ๘ อย่าง เพื่อการทำลายแห่งสกุลทั้งหลาย เมื่อเหตุปัจจัย ๘ อย่างเหล่านี้มีอยู่ ผู้ใดพึงกล่าวหาเราอย่างนี้ว่า พระผู้มีพระภาคปฏิบัติเพื่อให้สกุลขาดสูญ เพื่อให้สกุลเสื่อม เพื่อให้สกุลคับแคบ ดังนี้ผู้นั้นยังไม่ละวาจานั้น ยังไม่ละความคิดนั้น ยังไม่ละทักขณินั้น ต้องดิ่งลงในนรกแน่แท้.

ขอนอบน้อมแด่
ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ
พระองค์นั้นด้วยเศียรเกล้า

ตถาคตสาวโก

(สาวกตถาคต)

คณะงานธัมมะ วัดนาป่าพง

(กลุ่มอาสาสมัครพุทธวจน-หมวดธรรม)

มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์

มูลนิธิแห่งมหาชนชาวพุทธ ผู้ซึ่งชัดเจน และมั่นคงในพุทธวจน

เริ่มจากชาวพุทธกลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่ง ได้มีโอกาสมาฟังธรรมบรรยายจากท่านพระอาจารย์คึกฤทธิ์ โสตถิผโล ที่เน้นการนำพุทธวจน (ธรรมวินัยจากพุทธโอษฐ์ที่พระพุทธองค์ทรงยืนยันว่าทรงตรัสไว้ดีแล้ว บริสุทธิ์บริบูรณ์สิ้นเชิง ทั้งเนื้อ ความและพยัญชนะ) มาใช้ในการถ่ายทอดบอกสอน ซึ่งเป็นรูปแบบการแสดงธรรมที่ตรงตามพุทธบัญญัติตามที่ ทรงรับสั่งแก่พระอรหันต์ ๖๐ รูปแรกที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน ในการประกาศพระสัท ธรรม และเป็นลักษณะเฉพาะที่ภิกษุในครั้งพุทธกาลใช้เป็นมาตรฐานเดียว

หลักพุทธวจนนี้ ได้เข้ามาตอบคำถาม ต่อความลึกลับสงสัย ได้เข้ามาสร้างความชัดเจน ต่อความพัวพันสับสน ในข้อธรรมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมาชาวพุทธ ซึ่งทั้งหมดนี้ เป็นผลจากสาเหตุเดียวคือ การไม่ใช้คำของพระพุทธเจ้าเป็นตัวตั้งต้นในการศึกษาเล่าเรียน

ด้วยศรัทธาอย่างไม่หวั่นไหวต่อองค์สัมมาสัมพุทธะ ในฐานะพระศาสดาท่านพระอาจารย์คึกฤทธิ์ ได้ประกาศอย่างเป็นทางการว่า “อาตมาไม่มีคำสอนของตัวเอง” และใช้เวลาที่มีอยู่ ไปกับการรับสนองพุทธประสงค์ ด้วยการโฆษณาพุทธวจนเพื่อความตั้งมั่นแห่งพระสัทธรรม และความประสานเป็นหนึ่งเดียวของชาวพุทธ

เมื่อกลับมาใช้หลักพุทธวจน เหมือนที่เคยเป็นในครั้งพุทธกาล สิ่งที่เกิดขึ้นคือ ความชัดเจนสอดคล้องลงตัว ในความรู้ความเข้าใจ ไม่ว่าในแง่ของหลักธรรม ตลอดจนมรรควิธีที่ตรง และสามารถนำไปใช้ปฏิบัติให้เกิดผล รู้เห็นประจักษ์ได้จริงด้วยตนเองทันที ด้วยเหตุนี้ ชาวพุทธที่เห็นคุณค่าในคำของพระพุทธเจ้าจึงขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ เกิดเป็น “กระแสพุทธวจน” ซึ่งเป็นพลังเจียบที่กำลังจะกลายเป็นคลื่นลูกใหม่ ในการกลับไปใช้ระบบการเรียนรู้พระสัทธรรม เหมือนดังครั้งพุทธกาล

ด้วยการขยายตัวของกระแสพุทธวจนนี้ สื่อธรรมที่เป็นพุทธวจน ไม่ว่าจะหนังสือ หรือซีดี ซึ่งแจกฟรีแก่ญาติโยมเริ่มมีไม่พอเพียงในการแจก ทั้งนี้ เพราะจำนวนของผู้ที่สนใจเห็นความสำคัญของพุทธวจน ได้ขยายตัวมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ประกอบกับว่าท่านพระอาจารย์ศีกฤทธิ โสตุถิโณ เครื่องคิดในข้อวัตรปฏิบัติที่พระศาสดาบัญญัติไว้ อันเป็นธรรมวินัยที่ออกจากพระโอษฐ์ของตถาคตโดยตรง การเผยแพร่พุทธวจนที่ผ่านมา จึงเป็นไปในลักษณะสันโดษตามมีตามได้ เมื่อมีโยมมาปวารณาเป็นเจ้าของภาพในการจัดพิมพ์ ได้มาจำนวนเท่าไร ก็ทยอยแจกไปตามที่มีเท่านั้น เมื่อมีมา ก็แจกไป เมื่อหมด ก็คือหมด

เนื่องจากว่า หน้าที่ในการดำรงพระสัทธรรมให้ตั้งมั่นสืบไป ไม่ได้ผูกจำกัดอยู่แต่เพียงพุทธสาวกในฐานะของสงฆ์เท่านั้น พระราชาลุ่มหนึ่งซึ่งเห็นความสำคัญของพุทธวจน จึงรวมตัวกันเข้ามาช่วยขยายผลในสิ่งที่ท่านพระอาจารย์ศีกฤทธิ โสตุถิโณ ทำอยู่แล้ว นั่นคือ การนำพุทธวจนมาเผยแพร่โฆษณา โดยพิจารณาตัดสิ่งใจจดตะเบียนจัดตั้งเป็นมูลนิธิอย่างถูกต้องตามกฎหมาย เพื่อให้การดำเนินการต่างๆ ทั้งหมดอยู่ในรูปแบบที่โปร่งใส เปิดเผย และเปิดกว้างต่อสาธารณชนชาวพุทธทั่วไป

สำหรับผู้ที่เห็นความสำคัญของพุทธวจน และมีความประสงค์ที่จะดำรงพระสัทธรรมให้ตั้งมั่น ด้วยวิธีของพระพุทธเจ้า สามารถสนับสนุนการดำเนินการครั้งนี้ได้ด้วยวิธีง่ายๆ นั่นคือ เข้ามาใส่ใจศึกษาพุทธวจน และนำไปใช้ปฏิบัติด้วยตนเอง เมื่อรู้ประจักษ์ เห็นได้ด้วยตนแล้ว ว่ามรรควิธีที่ได้จากการทำความเข้าใจ โดยใช้คำของพระพุทธเจ้าเป็นตัวตั้งต้นนั้น นำไปสู่ความเห็นที่ถูกต้อง ในหลักธรรมอันสอดคล้องเป็นเหตุเป็นผล และเชื่อมโยงเป็นหนึ่งเดียว กระทั่งได้ผลตามจริง ทำให้เกิดมีจิตศรัทธา ในการช่วยเผยแพร่ขยายสื่อพุทธวจน เพียงเท่านี้ คุณก็คือหนึ่งหน่วยในขบวน “พุทธโฆษณ” แล้ว

นี่คือเจตนารมณ์ของมูลนิธิพุทธโฆษณ นั่นคือเป็นมูลนิธิแห่งมหาชนชาวพุทธ ซึ่งชัดเจน และมั่นคงในพุทธวจน

ผู้ที่สนใจรับสื่อธรรมที่เป็นพุทธวจน เพื่อไปใช้ศึกษาส่วนตัว
หรือนำไปแจกเป็นธรรมทาน แก่พ่อแม่พี่น้อง ญาติ หรือเพื่อน
สามารถมารับได้ฟรี ที่วัดนาป่าพง
หรือตามที่พระอาจารย์คึกฤทธิ์ได้รับนิมนต์ไปแสดงธรรมนอกสถานที่

สำหรับรายละเอียดกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อิทธิพลของพุทธวจนโดยวัดนาป่าพง ค้นหา
ข้อมูลได้จาก

www.buddhakos.org หรือ www.watnapp.com

หากมีความจำนงที่จะรับไปแจกเป็นธรรมทานในจำนวนหลายสิบชุด
ขอความกรุณาแจ้งความจำนงได้ที่

มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์

ประสานงานและเผยแพร่ : เลขที่ ๒๙/๓ หมู่ที่ ๗

ถนนเสียบคลอง ๑๐ ฝั่งตะวันออก

ตำบลบึงทองหลาง อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี ๑๒๑๕๐

โทรศัพท์ ๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐-๙๔, ๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘, ๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑

โทรสาร ๐ ๒๑๕๙ ๐๕๒๕-๖

เว็บไซต์ : www.buddhakos.org อีเมล : buddhakos@hotmail.com

สนับสนุนการเผยแพร่พุทธวจนได้ที่

ชื่อบัญชี “มูลนิธิพุทธโฆษาจารย์” ธนาคารไทยพาณิชย์ สาขา คลอง ๑๐ (ธัญบุรี)
ประเภท บัญชีออมทรัพย์ เลขที่บัญชี ๓๑๘-๒-๔๗๔๖๑-๐

ขอกราบขอบพระคุณแด่

พระอาจารย์ศีกฤทธิ์ โสตุถิมโล และคณะสงฆ์วัดนาป่าพง

ที่กรุณาให้คำปรึกษาในการจัดทำหนังสือเล่มนี้

ติดตามการเผยแพร่พระธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจน

โดย พระอาจารย์ศีกฤทธิ์ โสตุถิมโล ได้ที่

เว็บไซต์

- <http://www.watnapp.com> : หนังสือ และสื่อธรรมะ บนอินเทอร์เน็ต
- <http://media.watnapahpong.org> : ศูนย์บริการมัลติมีเดียวัดนาป่าพง
- <http://www.buddha-net.com> : เครือข่ายพุทธวจน
- <http://etipitaka.com> : โปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียงพุทธวจน
- <http://www.watnapahpong.com> : เว็บไซต์วัดนาป่าพง
- <http://www.buddhakos.org> : มูลนิธิพุทธโฆษณ์
- <http://www.buddhawajanafund.org> : มูลนิธิพุทธวจน
- <http://www.ratana5.com> : พุทธวจนสมาคม
- <http://www.buddhawajana-training.com> : ศูนย์ปฏิบัติพุทธวจน
- <http://www.buddhawaj.org> : ฐานข้อมูลพระสูตรออนไลน์, เสียงอ่านพุทธวจน
- <http://www.buddhaoat.org> : กลุ่มผู้สนับสนุนการเผยแพร่พุทธวจน

ดาวน์โหลดโปรแกรมตรวจหาและเทียบเคียงพุทธวจน (E-Tipitaka)

สำหรับคอมพิวเตอร์

- ระบบปฏิบัติการ Windows, Macintosh, Linux
<http://etipitaka.com/download> หรือ รับแผ่นโปรแกรมได้ที่วัดนาป่าพง

สำหรับโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ e-tipitaka
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ e-tipitaka

ดาวน์โหลดโปรแกรมพุทธวจน (Buddhawajana)

เฉพาะสำหรับโทรศัพท์เคลื่อนที่และแท็บเล็ต

- ระบบปฏิบัติการ Android
ดาวน์โหลดได้ที่ Google Play Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ buddhawajana
- ระบบปฏิบัติการ iOS (สำหรับ iPad, iPhone, iPod)
ดาวน์โหลดได้ที่ App Store โดยพิมพ์คำว่า พุทธวจน หรือ buddhawajana

วิทยุ

- คลื่น ส.ว.พ. FM ๙๑.๐ MHz ทุกวันพระ เวลา ๑๗.๔๐ น.

บรรณานุกรม

พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ (บาลีสยามรัฐ)

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง (ไทยสยามรัฐ)

ร่วมสนับสนุนการจัดทำโดย

คณะงานอัมมะ วัดนาป่าพง (กลุ่มอาสาสมัครพุทธวจนหมวดธรรม), คณะศิษย์วัดนาป่าพง,

กลุ่มศิษย์ตถาคต, กลุ่มสมณะศากยะปุตติยะ, กลุ่มธรรมะสีขาว,

กลุ่มพุทธบริษัทศากยบุตร, กลุ่มพุทธโอษฐ์, กลุ่มชวนม่วนธรรม,

กลุ่มละนันทิ, กลุ่มพนักงานต้อนรับบนเครื่องบินบริษัทการบินไทย,

กลุ่มมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่,

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช สำนักงานการศึกษาต่อเนื่อง,

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (องครักษ์)

ชมรมวิศวกรความรู้เพื่อสังคม, ชมรมพุทธวจนอุดรธานี, ชมรมธรรมปริตตา,

ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี,

บจก. สยามคูโบต้า คอร์ปอเรชั่น, บจก. ดาต้าโปรดักส์, บจก. 3M ประเทศไทย,

บจก. บางไทรไฟเบอร์บอร์ด, บจก. เอ็นอีซี โทคิน อิเล็กทรอนิกส์ (ประเทศไทย),

บจก. สยามรักซ์, บจก. เซเวนส์ทีปส์, บจก. เมคเทค, บจก. ไทเวอร์ส เคมีคอลส์,

บจก. ห้างพระจันทร์ไอสด, บจก. สมสุข สหภัทรรสดี, บจก. ทองแป้น,

บจก. สมาย คอนเทนเนอร์ อุตสาหกรรม, บจก. อี.ซี.ที. ซิสเต็ม, บจก. อี.ซี.ที. เอ็นจิเนียริง,

บจก. อี.ซี.ที. ซัพพลาย, บจก. อี.ซี.ที. อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล, บจก. อี.ซี.ที. โปรเฟสชั่นแนล,

บจก. คอร์โอดมา อินเทอร์เน็ตเนชั่นแนล, บมจ. ฤๅษาศิริ, หจก. อินเทอร์เน็ต คิด,

บจก. ไฮแอทคอนสตรัคชั่น, บจก. คิด อ่าน ดี,

สถานภาพบำบัด คิดดีคลินิก, ร้านต้นมะขามข้างทอง,

ร้านเสียบัญญ, บ้านเมตตาเรสซิเดนซ์, บ้านพุทธวัจน์

๑๐ พระสูตรของความสำเร็จ
ที่ชาวพุทธต้องศึกษา
แต่คำสอนจากพระพุทธเจ้า
เท่านั้น

ผ่านมา ๒,๕๐๐ กว่าปี

คำสอนทางพระพุทธศาสนาเกิดความหลากหลายมากขึ้น
มีสำนักต่างๆ มากมาย ซึ่งแต่ละหมู่คณะก็มีความเห็นของตน
หามาตรฐานไม่ได้ แม้จะกล่าวในเรื่องเดียวกัน
ทั้งนี้ไม่ใช่เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่สมบูรณ์
แล้วเราควรเชื่อและปฏิบัติตามใคร?

ลองพิจารณาหาคำตอบง่ายๆ ได้จาก ๑๐ พระสูตร
ซึ่งพระตถาคตทรงเตือนเอาไว้

แล้วตรัสบอกวิธีป้องกันและแก้ไขเหตุเสื่อมแห่งธรรมเหล่านี้.

ขอเชิญมาตอบตัวเองกันเถาะว่า ถึงเวลาแล้วหรือยัง?

ที่พุทธบริษัทจะมีมาตรฐานเพียงหนึ่งเดียว คือ “พุทธวจน” ธรรมวินัย
จากองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงปฏิบัติและรู้ตามได้เฉพาะตน ดังนี้.

๑. พระองค์ทรงสามารถกำหนดศมาธิ เมื่อจะพูด ทุกถ้อยคำจึงไม่ผิดพลาด

-บาลี ม. ๑๒/๕๕๘/๕๓๐.

อัคคีเวสนะ! เรานั้นหรือ จำเดิมแต่เริ่มแสดง กระทั่งคำสุดท้ายแห่ง
การกล่าวเรื่องนั้นๆ ย่อมตั้งไว้ซึ่งจิตในสมาธิในมิตอันเป็นภายในโดยแท้
ให้จิตดำรงอยู่ ให้จิตตั้งมั่นอยู่ กระทำให้มีจิตเป็นเอก ดังเช่นที่คนทั้งหลาย
เคยได้ยินว่าเรากระทำอยู่เป็นประจำ ดังนี้.

๒.แต่ละคำพูดเป็นอภาลิโก คือ ถูกต้องตรงจริงไม่จำกัดกาลเวลา

-บาลี มุ. ม. ๑๒/๔๘๕/๔๕๑.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกเธอทั้งหลายเป็นผู้ที่เรานำไปแล้วด้วยธรรมนี้ อันเป็นธรรมที่บุคคลจะพึงเห็นได้ด้วยตนเอง (สนทสิฏฺฐิโก) เป็นธรรมให้ผลไม่จำกัดกาล (อภาลิโก) เป็นธรรมที่ควรเรียกกันมาตุ (เอทธิปสฺสึโก) ควรน้อมเข้ามาใส่ตัว (โอปนยิโก) อันวิญญูชนจะพึงรู้ได้เฉพาะตน (ปัจจุตฺต เวทิตพฺโพ วิญญูติ).

๓.คำพูดที่พูดมาทั้งหมดนับแต่วันตรัสรู้ขึ้น สอดรับไม่ขัดแย้งกัน

-บาลี อิติวุ. ซู. ๒๕/๓๒๑/๒๔๓.

ภิกษุทั้งหลาย! นับตั้งแต่ราตรี ที่ตถาคตได้ตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ จนกระทั่งถึงราตรีที่ตถาคตปรินิพพานด้วยอนุปาทีเสสนิพพานธาตุ ตลอดเวลาระหว่างนั้น ตถาคตได้กล่าวสอน พรา้สอน แสดงออก ซึ่งถ้อยคำใด ถ้อยคำเหล่านั้นทั้งหมด ย่อมเข้ากันได้โดยประการเดียวทั้งสิ้น ไม่แย้งกันเป็นประการอื่นเลย.

๔.ทรงบอกเหตุแห่งความอันตรายของคำสอนเปรียบด้วยกลองศึก

-บาลี นิทาน. ส. ๑๖/๓๑๑/๑๓๒-๓.

ภิกษุทั้งหลาย! เรื่องนี้เคยมีมาแล้ว กลองศึกของกษัตริย์พวกทสราหะ เรียกว่า อานกะ มีอยู่ เมื่อกลองอานกะนี้ มีแปลแตกหรือลิ พวกกษัตริย์ทสราหะได้หาเนื้อไม้อื่นทำเป็นลิ้ม เสริมลงในรอยแตกของกลองนั้น (ทุกครราวไป). ภิกษุทั้งหลาย! เมื่อเชื่อมปะเข้าหลายครั้งหลายครราวเช่นนั้น นานเข้าก็ถึงสมัยหนึ่ง ซึ่งเนื้อไม้เดิมของตัวกลองหมดสิ้นไป เหลืออยู่แต่เนื้อไม้ที่ทำเสริมเข้าใหม่เท่านั้น.

ภิกษุทั้งหลาย! ฉันทใดก็ฉันทนั้น ในกาลยัตถายาฝ่ายอนาคต จักมีภิกษุทั้งหลาย สุตตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่งเป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสัจจัญญา เมื่อมีผู้นำสุตตันตะเหล่านั้น

มากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี จักไม่เงี้ยวหูฟัง จักไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วนสุดตันตะเหล่าใดที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะที่นักกวีแต่งขึ้นใหม่เหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักฟังด้วยดี จักเงี้ยวหูฟัง จักตั้งจิต เพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียนไป.

ภิกษุทั้งหลาย! ความอันตรายของสุดตันตะเหล่านั้น ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญาตา จักมิได้ด้วยอาการอย่างนี้ แล.

๕. ทรงกำชับให้ศึกษาปฏิบัติเฉพาะจากคำของพระองค์เท่านั้น อย่าฟังคนอื่น

-บาลี ทฎ. อ. ๒๐/๘๑-๘๒/๒๕๒.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุบริษัทในภรณนี้ สุดตันตะเหล่าใด ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอจักไม่ฟังด้วยดี ไม่เงี้ยวหูฟัง ไม่ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และจักไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ภิกษุทั้งหลาย! ส่วนสุดตันตะเหล่าใด ที่เป็นคำของตถาคต เป็นข้อความลึก มีความหมายซึ่ง เป็นชั้นโลกุตตระ ว่าเฉพาะด้วยเรื่องสุญญาตา เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านั้นมากล่าวอยู่ เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเงี้ยวหูฟัง ย่อมตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน จึงพากันเล่าเรียน ได้ตาม ทวนถามแก่กันและกันอยู่ว่า “ข้อนี้เป็นอย่างไร มีความหมายก็เช่น” ดังนี้ ด้วยการทำดังนี้ เธอย่อมเปิดธรรมที่ถูกปิดไว้ได้ ธรรมที่ยังไม่ปรากฏ เธอก็ทำให้ปรากฏได้ ความสงสัยในธรรมหลายประการ ที่น่าสงสัย เธอก็บรรเทาหลงได้.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทชื่อ อุกกาจิตวินีตา ปริสา โน ปฏิปุจฉาวินีตา เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด เมื่อสุดตันตะทั้งหลาย อันเป็นตถาคตภายิต (ตถาคตภายิตา) อันลิกซิ่ง (คัมภีรา) มีอรรธอันลิกซิ่ง (คัมภีรตถตา) เป็นโลกุตตระ (โลกุตตรา) ประกอบด้วยเรื่องสุญญาตา (สุญญาตปฏิสุตตยา) อันบุคคลนำมากล่าวอยู่ ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เจียหูฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน.

ส่วนสุดตันตะเหล่าใด ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านี้มากล่าวอยู่

พวกเธอย่อมฟังด้วยดี เจียหูฟัง ตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และสำคัญไปว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน พวกเธอล่าเรียนธรรมอันกวีแต่งใหม่นั้นแล้ว ก็ไม่สอบถามซึ่งกันและกัน ไม่ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถเป็นอย่างไร ดังนี้ เธอเหล่านั้น เปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยไม่ได้ ไม่หยาบของที่คว่าอยู่ให้หยาบขึ้นได้ ไม่บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยมีอย่างต่างๆ ได้. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า อุกกาจิตวินีตา ปริสา โน ปฏิปุจฉาวินีตา.

ภิกษุทั้งหลาย! บริษัทชื่อ ปฏิปุจฉาวินีตา ปริสา โน อุกกาจิตวินีตา เป็นอย่างไรเล่า?

ภิกษุทั้งหลาย! ในกรณีนี้คือ ภิกษุทั้งหลายในบริษัทใด เมื่อสุดตันตะทั้งหลาย ที่กวีแต่งขึ้นใหม่ เป็นคำร้อยกรองประเภทกาพย์กลอน มีอักษรสละสลวย มีพยัญชนะอันวิจิตร เป็นเรื่องนอกแนว เป็นคำกล่าวของสาวก อันบุคคลนำมากล่าวอยู่ ก็ไม่ฟังด้วยดี ไม่เจียหูฟัง ไม่เข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และไม่สำคัญว่าเป็นสิ่งที่ตนควรศึกษาเล่าเรียน ส่วน สุดตันตะเหล่าใด อันเป็นตถาคตภายิต อันลิกซิ่ง มีอรรธอันลิกซิ่ง เป็นโลกุตตระ ประกอบด้วยเรื่องสุญญาตา เมื่อมีผู้นำสุดตันตะเหล่านี้ มากล่าวอยู่ พวก

เธอย่อมฟังด้วยดี ย่อมเจียหุฟัง ย่อมเข้าไปตั้งจิตเพื่อจะรู้ทั่วถึง และย่อมสำคัญว่าเป็นสิ่งที่ควรศึกษาเล่าเรียน พวกเธอเล่าเรียนธรรมที่เป็นตถาคตภาษิตนั้นแล้ว ก็สอบถามซึ่งกันและกัน ทำให้เปิดเผยแจ่มแจ้งออกมาว่า ข้อนี้พยัญชนะเป็นอย่างไร อรรถจะเป็นอย่างไร ดังนี้ เธอเหล่านั้นเปิดเผยสิ่งที่ยังไม่เปิดเผยได้ หมายของที่คว่าอยู่ให้หมายขึ้นได้ บรรเทาความสงสัยในธรรมทั้งหลายอันเป็นที่ตั้งแห่งความสงสัยมีอย่างต่างๆ ได้. ภิคุทั้งหลาย! นี้เราเรียกว่า ปฏิปุจฉาวินิตา ปรีสา โน อุกกาจิตวินิตา.

ภิคุทั้งหลาย! เหล่านี้แลบริษัท ๒ จำพวกนั้น. ภิคุทั้งหลาย! บริษัทที่เกิดในบรรดาบริษัททั้งสองพวกนั้น คือ บริษัทปฏิปุจฉาวินิตา ปรีสา โน อุกกาจิตวินิตา (บริษัทที่อาศัยการสอบสวนทบทวนกันเอาเองเป็นเครื่องนำไป ไม่อาศัยความเชื่อจากบุคคลภายนอกเป็นเครื่องนำไป) แล.

๖. ทรงห้ามบัญญัติเพิ่มหรือตัดทอนสิ่งที่บัญญัติไว้

-บาลี มท. ที. ๑๐/๔๐/๗๐.

ภิคุทั้งหลาย! ภิคุทั้งหลาย จักไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่เคยบัญญัติ จักไม่เพิกถอนสิ่งที่บัญญัติไว้แล้ว จักสมათานศึกษาในสิกขาบทที่บัญญัติไว้แล้วอย่างเคร่งครัด อยู่เพียงใด ความเจริญก็เป็นสิ่งที่ภิคุทั้งหลายหวังได้ ไม่มีความเสื่อมเลย อยู่เพียงนั้น.

๗. สำนึกเสมอว่าตนเองเป็นเพียงผู้เดินตามพระองค์เท่านั้น ถึงแม้จะเป็นอรหันต์ผู้เลิศทางปัญญาก็ตาม

-บาลี ขนธ. สී. ๑๗/๘๒/๑๒๖.

ภิคุทั้งหลาย! ตถาคตผู้อรหันตสัมมาสัมพุทธะ ได้ทำมรรคที่ยังไม่เกิดให้เกิดขึ้น ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครรู้ให้มีคนรู้ ได้ทำมรรคที่ยังไม่มีใครกล่าวให้เป็นมรรคที่กล่าวกันแล้ว ตถาคตเป็นผู้รู้มรรค (มคคณฺณ) เป็นผู้รู้แจ้งมรรค (มคควิฑู) เป็นผู้ฉลาดในมรรค (มคคโภวิทฺ). ภิคุทั้งหลาย! ส่วนสาวกทั้งหลายในกาลนี้ เป็นผู้เดินตามมรรค (มคคานุคฺคา) เป็นผู้ตามมาในภายหลัง.

ภิกษุทั้งหลาย! นี้แล เป็นความผิดแผกแตกต่างกัน เป็นความมุ่งหมายที่แตกต่างกัน เป็นเครื่องกระทำให้แตกต่างกัน ระหว่างตลาคตผู้อรหันต-สัมมาสัมพุทธะ กับภิกษุผู้บัญญัติวิมุตติ.

๘. ตรัสไว้ว่าให้ทรงจำบทพยัญชนะและคำอธิบายอย่างถูกต้อง พร้อมขยันถ่ายถอดบอกสอนกันต่อไป

-บาลี จตุกก. อี. ๒๑/๑๙๗/๑๖๐.

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุในธรรมวินัยนี้ เล่าเรียนสูตรอันถือกันมาถูก ด้วยบทพยัญชนะที่ใช้กันถูก ความหมายแห่งบทพยัญชนะที่ใช้กันก็ถูก ย่อมมีนัยอันถูกต้องเช่นนั้น. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เป็น มูลกรณิที่หนึ่ง ซึ่งทำให้พระสังฆกรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป...

ภิกษุทั้งหลาย! พวกภิกษุเหล่าใด เป็นพหูสูต คล่องแคล่ว ในหลักพระพุทธานุชาต ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา (แม่บท) พวกภิกษุเหล่านั้นเอาใจใส่ บอกสอน เนื้อความแห่งสูตรทั้งหลายแก่คนอื่นๆ เมื่อท่านเหล่านั้นล่วงลับไป สูตรทั้งหลาย ก็ไม่ขาดผู้เป็นมูลราก (อาจารย์) มีที่อาศัยสืบกันไป. ภิกษุทั้งหลาย! นี้เป็น มูลกรณิที่สาม ซึ่งทำให้พระสังฆกรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป...

*** ในที่นี้ยกมา ๒ นัยยะ จาก ๔ นัยยะ ของมูลเหตุสี่ประการ ที่ทำให้พระสังฆกรรมตั้งอยู่ได้ไม่เลอะเลือนจนเสื่อมสูญไป

๙. ทรงบอกวิธีแก้ไขความผิดเพี้ยนในคำสอน

-บาลี มท. ที. ๑๐/๑๔๔/๑๑๓-๖.

๑. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ผู้มีอายุ! ข้าพเจ้าได้สดับรับมาเฉพาะพระพักตร์พระผู้มีพระภาคว่า “นี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๒. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอาวาสชื่อโน้นมีสงฆ์อยู่พร้อมด้วยพระเถระ พร้อมด้วยปาโมกข์ ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าสงฆ์นั้นว่า “นี้เป็นธรรม นี้เป็นวินัย นี้เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๓. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอवासชื่อโน้นมี ภิกษุผู้เป็นเถระอยู่จำนวนมาก เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระเหล่านั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

๔. (หากมี) ภิกษุในธรรมวินัยนี้กล่าวอย่างนี้ว่า ในอवासชื่อโน้นมี ภิกษุผู้เป็นเถระอยู่รูปหนึ่ง เป็นพหูสูต เรียนคัมภีร์ ทรงธรรม ทรงวินัย ทรงมาติกา ข้าพเจ้าได้สดับมาเฉพาะหน้าพระเถระรูปนั้นว่า “นี่เป็นธรรม นี่เป็นวินัย นี่เป็นคำสอนของพระศาสดา”...

เธอทั้งหลายยังไม่ฟังซึ่งนวม ยังไม่ฟังคัดค้านคำกล่าวของผู้้น ฟังเรียน บทและพยัญชนะเหล่านั้นให้ดี แล้วฟังสอบสวนลงในพระสูตร เทียบเคียง ดูในวินัย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ไม่ได้ เทียบเข้าใน วินัยก็ไม่ได้ ฟังลงสันนิษฐานว่า “นี่มิใช่พระดำรัสของพระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนี้รับมาผิด” เธอทั้งหลาย ฟังหึ่งคำนั้นเสีย

ถ้าบทและพยัญชนะเหล่านั้น สอบลงในสูตรก็ได้ เทียบเข้าในวินัย ก็ได้ ฟังลงสันนิษฐานว่า “นี่เป็นพระดำรัส ของพระผู้มีพระภาคพระองค์นั้นแน่นอน และภิกษุนั้นรับมาด้วยดี” เธอทั้งหลาย ฟังจำมาพบเทศ... นี้ไว้.

๑๐. ทรงตรัสแก่พระอานนท์

ให้ใช้ธรรมวินัยที่ตรัสไว้เป็นศาสดาแทนต่อไป

-บาลี มท. ที. ๑๐/๑๗๘/๑๔๑.

-บาลี ม. ม. ๑๓/๔๒๗/๔๖๓.

-บาลี มทวาร. ส. ๑๔/๒๑๗/๓๔๐.

อานนท์! ความคิดอาจมีแก่พวกเธออย่างนี้ว่า ‘ธรรมวินัยของ พวกเรามีพระศาสดาล่วงลับไปเสียแล้ว พวกเราไม่มีพระศาสดา’ ดังนี้. อานนท์! พวกเธออย่าคิดอย่างนั้น. อานนท์! ธรรมก็ดี วินัยก็ดี ที่เรา แสดงแล้ว บัญญัติแล้ว แก่พวกเธอทั้งหลาย ธรรมวินัยนั้น จักเป็น ศาสดาของพวกเธอทั้งหลาย โดยกาลล่วงไปแห่งเรา.

อานนท์! ในกาลบัดนี้ก็ดี ในกาลล่วงไปแห่งเราก็ดี ใครก็ตาม จักต้องมีตนเป็นประทีป มีตนเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ มีธรรมเป็นประทีป มีธรรมเป็นสรณะ ไม่เอาสิ่งอื่นเป็นสรณะ เป็นอยู่. อานนท์! ภิกษุพวกใด เป็นผู้ใคร่ในสิกขา ภิกษุพวกนั้น จักเป็นผู้อยู่ในสถานะอันเลิศที่สุดแล.

อานนท์! ความขาดสูญแห่งกัลยาณวัตรนี้ มีในยุคแห่งบุรุษใด บุรุษนั้นชื่อว่า เป็นบุรุษคนสุดท้ายแห่งบุรุษทั้งหลาย... เราขอกล่าว้าแก่เธอว่า... เธอทั้งหลายอย่าเป็นบุรุษคนสุดท้ายของเราเลย.

เธอทั้งหลายอย่าเป็น
บุรุษคนสุดท้าย
ของเราเลย

-บาลี ม. ๑๗/๔๒๗/๔๖๓.

พระไตรปิฎก ฉบับหลวง ภาษาไทย 45 เล่ม พ.ศ. 2500

พระไตรปิฎก ฉบับมหาเถรสมาคม ภาษาไทย 45 เล่ม พ.ศ. 2549

พระไตรปิฎก ฉบับมหาหมกุฏราชวิทยาลัย 91 เล่ม พ.ศ. 2525

พระไตรปิฎก ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 45 เล่ม พ.ศ. 2525

งานแปล พระไตรปิฎก ชุดจากพระโอษฐ์ 5 เล่ม โดยพุทธทาสภิกขุ พ.ศ. 2521

1

2

3

4

5

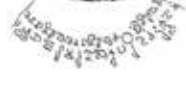
ลำดับการสืบทอดพุทธวจน

เสาหินนอโคส (อินเดีย) พ.ศ. 234

จารึกไบลาน (อัฟกานิสถาน) พ.ศ. 1000

ศิลาจารึก (ประเทศไทย) พ.ศ. 1200 - 1400

พ.ศ. 1

พ.ศ. 234

พ.ศ. 500

พ.ศ. 1000

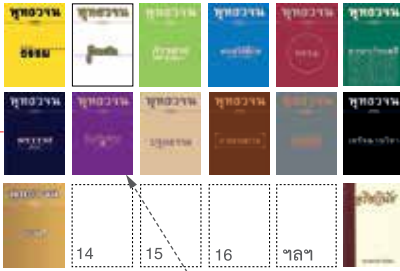
พ.ศ. 1200

พ.ศ. 1400

พ.ศ. 1500

พุทธวจน-ปิฎก-ธรรม

พ.ศ. 2553

พ.ศ. 2555

พุทธวจนปิฎก
33 เล่ม

- 4
- 3
- 2
- 1

5
พระไตรปิฎก
ฉบับ ร.ศ. ๑๑๒
สมัยรัชกาลที่ ๕
พ.ศ. 2436
+
พระไตรปิฎก
ฉบับสยามรัฐ
ภาษาบาลี
อักษรสยาม
พ.ศ. 2468

คัมภีร์โบราณ
อักษรขอม
สมัยรัชกาลที่ ๑
พ.ศ. 2331

พุทธวจน APP

E-TIPITAKA APP

พระไตรปิฎก Digital

พ.ศ. 2000

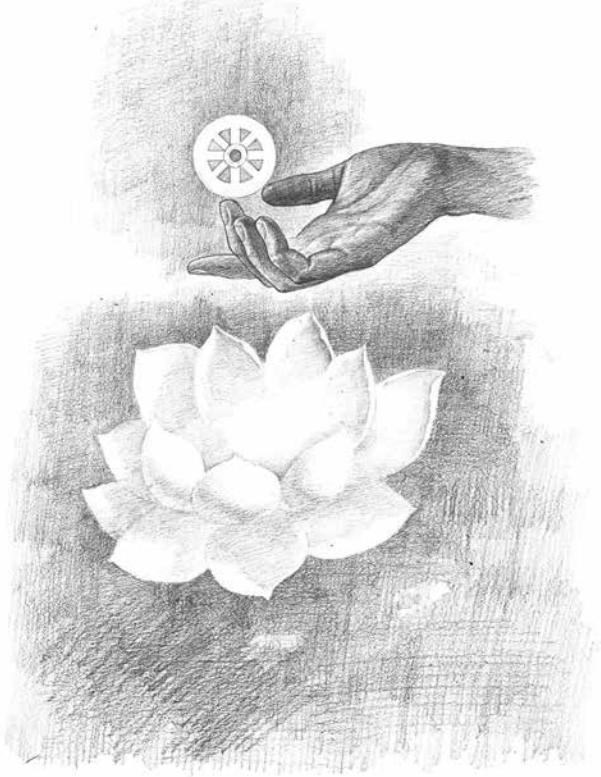
พ.ศ. 2331

พ.ศ. 2436

พ.ศ. 2500

พ.ศ. 2555

พ.ศ. 3000

บุคคลให้อาหารชื่อว่าให้กำลัง
ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ
ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข
ให้ประทีปโคมไฟชื่อว่าให้จักขุ
และผู้ให้ที่พักพอาศัย
ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง
ส่วนผู้ที่ปราสอนธรรมชื่อว่าให้อมตะ.

ช่างไม้ทั้งหลาย! อริยสาวกผู้ประกอบด้วยธรรม ๔ ประการ ย่อมเป็นโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา เป็นผู้เที่ยงแท้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า ธรรม ๔ ประการเป็นอย่างไร คือ

- (๑) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า
- (๒) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม
- (๓) ประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์
- (๔) มีใจปราศจากมลทิน คือ ความตระหนี่ อยู่ครองเรือน มีการบริจาคอันปล่อยอยู่เป็นประจำ มีฝ่ามืออันชุ่ม ยินดีในการสละ เป็นผู้ควรแก่การขอ ยินดีในการให้และการแบ่งปัน.

**ช่างไม้ทั้งหลาย! อริยสาวกผู้ประกอบด้วย
ธรรม ๔ ประการเหล่านี้แล
ย่อมเป็นโสดาบัน มีความไม่ตกต่ำเป็นธรรมดา
เป็นผู้เที่ยงแท้ที่จะตรัสรู้ในเบื้องหน้า.**

ภิกษุทั้งหลาย! การอนุเคราะห์ ๒ อย่างเหล่านี้มีอยู่ คือ

๑ การอนุเคราะห์ด้วยอามิส

๑ การอนุเคราะห์ด้วยธรรม

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาการอนุเคราะห์ ๒ อย่างเหล่านี้

การอนุเคราะห์ด้วยธรรม เป็นเลิศ

ภิกษุทั้งหลาย! ทาน ๒ อย่างเหล่านี้มีอยู่ คือ

๑ อามิสทาน

๑ ธรรมทาน

ภิกษุทั้งหลาย! บรรดาทาน ๒ อย่างเหล่านี้

ธรรมทาน เป็นเลิศ

ภิกษุทั้งหลาย!

ธรรมทาน เลิศกว่าทานทั้งหลาย

-บาลี นวก. ย. ๒๓/๔๓๙/๒๐๙.

-บาลี ขุ. ขุ. ๒๕/๓๐๕/๒๗๘.

ข้อมูลธรรมะนี้ จัดทำเพื่อประโยชน์ทางการศึกษาสู่สาธารณชนเป็นธรรมทาน ลิขสิทธิ์ในต้นฉบับนี้ได้รับการสงวนไว้ ไม่สงวนสิทธิ์ในการจัดทำจากต้นฉบับเพื่อเผยแพร่ในทุกรณีในการจัดทำหรือเผยแพร่โปรดใช้ความละเอียดรอบคอบเพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ขอคำปรึกษาด้านข้อมูล

ในการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด ติดต่อได้ที่

มูลนิธิพุทธโมฆะ โทร.๐๘ ๒๒๒๒ ๕๗๙๐ - ๙๔

คุณศรชา โทร.๐๘ ๑๕๑๓ ๑๖๑๑ คุณเอวีวรรณ โทร.๐๘ ๕๐๕๘ ๖๘๘๘

สำหรับผู้ต้องการปฏิบัติธรรม ติดต่อได้ที่ ศูนย์ปฏิบัติพุทธจน (Buddhawajana Training Center)

โทรศัพท์ ๐๙ ๒๙๑๒ ๓๖๕๗, ๐๙ ๒๙๑๒ ๓๗๒๑, ๐๙ ๒๙๑๒ ๓๔๗๑

ติดตามการเผยแพร่พระธรรมคำสอนตามหลักพุทธวจน โดยพระอาจารย์ดึกฤทธิ์ โสตถิโม ได้ที่

www.watnapp.com | media.watnapahpong.org | www.buddhakos.org

คลื่น ส.ว.พ. FM 91.0 MHz ทุกวันพระ เวลา 17.40 น.

